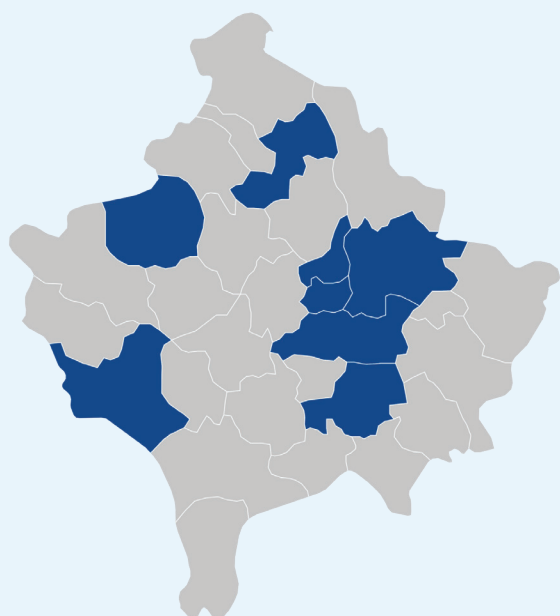
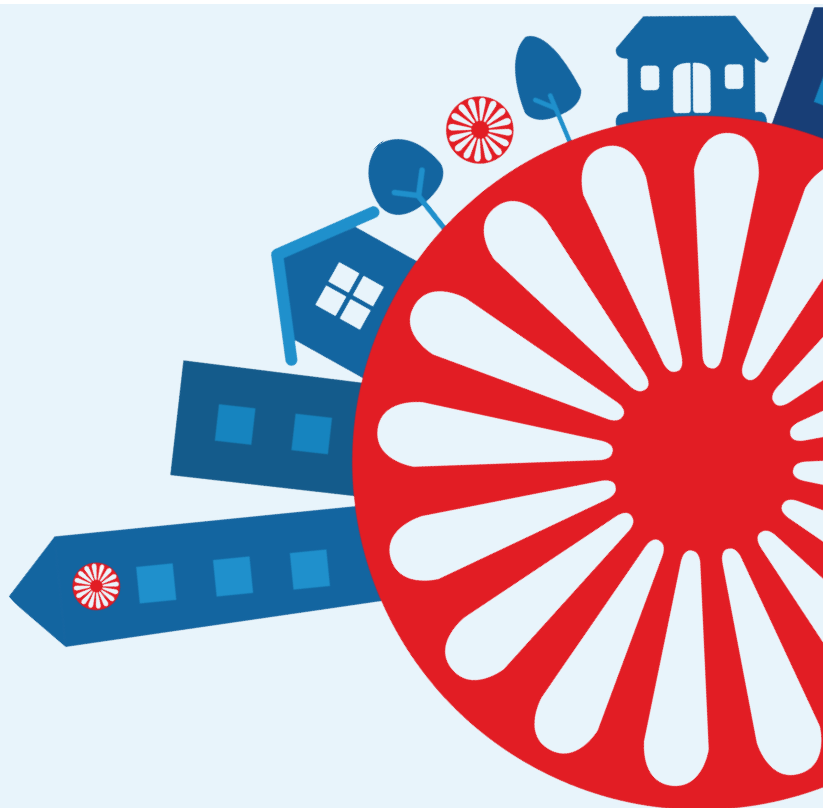

ROMACTED

*Promoting good governance
and Roma empowerment
at local level*

Kosovë

**Pasqyrë e përgjithshme mbi kapacitetet
dhe nevojat e komuniteteve rome
dhe komunave përfituese të
Programit ROMACTED në Kosovë ***

Raporti i Vlerësimit

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

Raporti i Vlerësimit

Pasqyrë e përgjithshme mbi kapacitetet dhe nevojat e komuniteteve rome dhe komunave përfituese të Programit ROMACTED në Kosovë *

Programi ROMACTED

Promovimi i Qeverisjes së Mirë dhe Fuqizimit të Romëve në Nivelin Lokal

Program i përbashkët i Bashkimit Evropian dhe Këshillit të Evropës

Autor:

Xhevdet Gegollaj

Rishikimi:

Sakibe Jashari

Ky shënim është pa paragjykim të qëndrimeve mbi statusin dhe është në përputhje me Rezolutën 1244 të KS të OKB-së dhe Opinionin e GjND-së për Deklaratën e Pavarësisë së Kosovës.

Ky dokument është prodhuar me ndihmën financiare të Bashkimit Evropian dhe Këshillit të Evropës. Pikëpamjet e shprehura këtu në asnjë mënyrë nuk mund të merren si pasqyrim i mendimit zyrtar i Bashkimit Evropian dhe Këshillit të Evropës.

Ky dokument është prodhuar me ndihmën financiare të Bashkimit Evropian dhe Keshilli i Europës.

Pikëpamjet e shprehura këtu nuk mund të merren në asnjë mënyrë që të pasqyrojnë mendimin zyrtar të Bashkimit Evropian dhe Këshillit të Evropës.

Të gjitha pjesët e interesuara për të riprodhuar ose përkthyer të gjithë ose një pjesë të dokumentit inkurajohen ta bëjnë këtë me autorizimin paraprak të Programit ROMACTED (romacted@coe.int).

Kopertina: Marina Vasić

Botuar nga Programi ROMACTED F-67075 Strasburg
Fedex

www.coe.int
www.ec.europa.eu

©Programi ROMACTED, Nëntor 2019

Contents

1. Qëllimi i raportit	5
1.1 Metodologjia	5
2. Rishikimi ligjor dhe i politikave	8
2.1 Korniza ligjore	8
2.2 Korniza Institucionale	10
2.2.1 Institucionet e nivelit qendror	10
2.2.2 Niveli lokal	11
2.2.3 Komuniteti i donatorëve	12
2.3 Rishikimi i politikave	15
2.3.1 Strategjia Kombëtare	15
2.3.2. Planet Lokale të Veprimit për Përfshirjen e Komuniteteve Rom, Ashkali dhe Egjiptian	16
2.3.3 Planifikimi buxhetor në nivelin lokal për përfshirjen e romëve	18
3. Të gjeturat	19
3.1. Arsimimi	19
3.1.1. Vlerësimi i nevojave të komunës në arsim	19
3.1.2. Vlerësimi i nevojave të komunitetit në arsim	20
3.2. Punësimi	23
3.2.1 Vlerësimi i nevojave të komunës në punësim	23
3.2.2. Vlerësimi i nevojave të komunitetit në punësim	25
3.3 Banimi	27
3.3.1. Vlerësimi i nevojave të komunës në banim	27
3.3.2. Vlerësimi i nevojave të komunitetit në banim	28
3.4 Kujdesi shëndetësor	30
3.4.1. Vlerësimi i nevojave të komunës në kujdesin shëndetësor	30
3.4.2. Vlerësimi i nevojave të komunitetit në kujdesin shëndetësor	31
3.5 Gjithëpërfshirja	33
3.5.1. Vlerësimi i nevojave të komunës në gjithëpërfshirje	33
3.6 Bujqësia	34
4.6.1. Vlerësimi i nevojave të komunitetit në bujqësi	34
3.7 Ngritja e fondeve	35
3.7.1. Vlerësimi i nevojave të komunës në ngritjen e fondeve	35
3.8 Të tjera	36

3.8.1. Vlerësimi i nevojave të komunitetit në të tjera	36
4. Rekomandimet	38
4.1. Kufizimet kritike	41
ROMACTED në një vështrim - KOSOVË	43
4 hapat e Metodologjisë ROMACTED	43
<i>Hapi 1: PËRGATITJA E PROCESIT</i>	43
<i>Hapi 2: VLERËSIMI I NEVOJAVE DHE PRIORITIZIMI</i>	44
<i>Hapi 3: MIRATIMI I NJË PLANI TË PËRBASHKËT VEPRIMI</i>	44
<i>Hapi 4: FINANCIMI DHE ZBATIMI I PROJEKTIT</i>	45
Sinergjitë dhe bashkëpunimi	45
Aksioni COVID-19:	47
<i>Ferizaj</i>	47
<i>Fushë Kosovë</i>	47
<i>Gjakovë –</i>	47
<i>Graçanicë</i>	47
<i>Istog</i>	48
<i>Lipjan</i>	48
<i>Mitrovica jugore</i>	48
<i>Obiliq</i>	48
ROMACTED në një vështrim Lokal	49
Emri i komunës: Ferizaj	49
<i>Dokumentet lokale të përgatitura brenda ROMACTED:</i>	49
<i>2. Arsimi:</i>	49
<i>3. Punësimi:</i>	49
<i>4. Banimi dhe prona:</i>	49
<i>5. Investimi në projekte të infrastrukturës (asfaltimi, sistemi i ujërave të zeza dhe energjia elektrike):</i>	50
<i>6. Kultura:</i>	50
<i>7. Mjedisi:</i>	50
<i>8. Ndërtimi i kapacitetit:</i>	50
<i>Përshkrimi i Grupit të Veprimit në Komunitet</i>	50
<i>Përshkrimi i Grupit Punues Institucional</i>	50
<i>Përshkrimi i Grupit Punues Komunal</i>	50

<i>Sinergjitë e krijuara në nivelin lokal:</i>	51
ROMACTED në një vështrim Lokal	52
Emri i Komunës: Fushë Kosovë	52
1. Dokumentet lokale të përgatitura brenda ROMACTED:	52
2. Arsimi:	52
3. Shëndeti dhe mirëqenia sociale:	52
4. Mjedis:	53
5. Banimi dhe prona:	53
6. Investimi në infrastrukturë (asfaltimi, sistemi i kanalizimit dhe energjia elektrike):	53
7. Ndërtimi i kapacitetit:	53
<i>Përshkrimi i Grupit të Veprimit në Komunitet</i>	53
<i>Përshkrimi i Grupit Punues Institucional</i>	53
<i>Përshkrimi i Grupit Punues Komunal</i>	53
<i>Plani i Përbashkët i Veprimit në fuqi?</i>	54
<i>Plani Lokal i Veprimit në fuqi?</i>	54
<i>Sinergjitë e themeluara në nivelin lokal:</i>	54
ROMACTED në një vështrim Lokal	55
Emri i komunës: Graçanicë	55
1. Dokumentet lokale të përgatitura brenda ROMACTED:	55
2. Arsimi	55
3. Punësimi	55
4. Banimi dhe prona:	55
5. Investimi në infrastrukturë (asfaltimi, sistemi i kanalizimit dhe energjia elektrike):	55
6. Gjuha dhe Kultura	56
7. Subvencione për bujqësi	56
8. Ngritja e fondeve:	56
9. Ndërtimi i kapacitetit:	56
<i>Përshkrimi i Grupit të Veprimit në Komunitet</i>	57
<i>Përshkrimi i Grupit Punues Institucional</i>	57
<i>Përshkrimi i Grupit Punues Komunal</i>	57
<i>Plani i Përbashkët i Veprimit në fuqi?</i>	57
<i>Plani Lokal i Veprimit në fuqi?</i>	57

<i>Sinergjitë e krijuara në nivelin lokal:</i>	58
ROMACTED në një vështrim Lokal	59
Emri i komunës: Gjakovë	59
1. Dokumentet lokale të përgatitura brenda ROMACTED:	59
2. Arsimi:	59
3. Shëndeti dhe mirëqenia sociale:	59
4. Punësimi:	59
5. Mjedisi:	59
6. Investimi në infrastrukturë (asfaltimi, sistemi i kanalizimit dhe energjia elektrike):	60
7. Ndërtimi i kapacitetit:	60
<i>Përshkrimi i Grupit të Veprimit në Komunitet</i>	60
<i>Përshkrimi i Grupit Punues Institucional (</i>	60
<i>Përshkrimi i Grupit Punues Komunal</i>	60
<i>Sinergjitë e krijuara në nivelin lokal:</i>	61
ROMACTED në një vështrim Lokal	62
Emri i komunës: Istog	62
1. Dokumentet lokale të përgatitura brenda ROMACTED:	62
2. Arsimi:	62
3. Shëndeti dhe mirëqenia sociale:	62
4. Banimi dhe prona:	62
5. Punësimi:	62
6. Mjedisi:	63
7. Subvencione bujqësore:	63
8. Investimi në infrastrukturë	63
9. Ndërtimi i kapacitetit:	63
<i>Përshkrimi i Grupit të Veprimit në Komunitet</i>	63
<i>Përshkrimi i Grupit Punues Institucional</i>	63
<i>Përshkrimi i Grupit Punues Komunal</i>	63
<i>Sinergjitë e krijuara në nivelin lokal:</i>	64
ROMACTED në një vështrim Lokal	65
Emri i komunës: Lipjan	65
1. Dokumentet lokale të përgatitura brenda ROMACTED:	65

2. Arsimi:	65
3. Punësimi:	65
4. Mjedisi:	65
5. Investimi në infrastrukturë (asfaltimi, sistemi i kanalizimit dhe energjia elektrike):	65
6. Rinia:	66
7. Ndërtimi i kapacitetit:	66
<i>Përshkrimi i Grupit të Veprimit në Komunitet</i>	66
<i>Përshkrimi i Grupit Punues Institucional</i>	66
<i>Përshkrimi i Grupit Punues Komunal</i>	66
<i>Plani Lokal i Veprimit në fuqi?</i>	67
<i>Sinergjitë e krijuara në nivelin lokal:</i>	67
ROMACTED në një vështrim Lokal	68
Emri i komunës: Mitrovica e jugore	68
<i>Dokumentet lokale të përgatitura brenda ROMACTED:</i>	68
2. Arsimi:	68
3. Punësimi:	68
4. Banimi dhe Prona:	68
5. Infrastruktura:	68
6. Mjedisi	69
7. Regjistrimi civil për fëmijët e riatdhesuar:	69
8. Ndërtimi i kapacitetit:	69
<i>Përshkrimi i Grupit të Veprimit në Komunitet</i>	69
<i>Përshkrimi i Grupit Punues Institucional</i>	69
<i>Përshkrimi i Grupit Punues Komunal</i>	69
<i>Plani i Përbashkët i Veprimit në fuqi?</i>	70
<i>Plani Lokal i Veprimit në fuqi?</i>	70
<i>Sinergjitë e krijuara në nivelin lokal:</i>	70
ROMACTED në një vështrim lokal	71
Emri i Komunës: Komuna e Obiliqit	71
<i>Dokumentet lokale të përgatitura brenda ROMACTED:</i>	71
2. Arsimi:	71
3. Punësimi:	71

<i>4. Subvencione për bujqësi</i>	<i>71</i>
<i>5 Banimi dhe Prona</i>	<i>71</i>
<i>6. Infrastruktura (sistemi i kanalizimit, asfaltimi dhe ndriçimi i rrugëve)</i>	<i>72</i>
<i>7. Mjedisi</i>	<i>72</i>
<i>8. Ndërtim kapaciteti:</i>	<i>72</i>
<i>Përshkrimi i Grupit të Veprimit në Komunitet</i>	<i>72</i>
<i>Përshkrimi i Grupit Punues Institucional</i>	<i>72</i>
<i>Përshkrimi i Grupit Punues Komunal</i>	<i>72</i>
<i>Sinergjitë të krijuara në nivelin lokal:</i>	<i>73</i>

Shkurtesat

ZKQM	Zyra Këshillimore për Qeverisje të Mirë, të Drejtat e Njeriut, Mundësi të Barabarta dhe Çështje Gjinore
GVK	Grupi i Veprimit në Komunitet
KKK	Këshilli Konsultativ për Komunitete
VNK	Vlerësimi i Nevojave të Komunitetit
NAKK	Nënkryetarët e Asambleve Komunale për Komunitete
DSHMS	Departamenti i Shëndetit dhe Mirëqenies Sociale
NKK	Nënkryetari i Komunës për Komunitete
GPI	Grupi Punues Institucional
RRAPK	Rrjeti i Arsimit dhe Punësimit i Kosovës
PLV	Plani Lokal i Veprimit
KKV	Komiteti Komunal i Veprimit
KKK	Komiteti i Komuniteteve të Komunave
MKK	Ministria për Komunitete dhe Kthim
MASHT	Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë
AGTSH	Anketa e Grupimeve të Treguesve të Shumëfishtë
MAPL	Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal
MPMS	Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale
VKNK	Vlerësimi i Kapacitetit dhe Nevojave Komunale
ZKKK	Zyra Komunale për Komunitete dhe Kthim
ZÇK	Zyra për Çështje të Komuniteteve
KZGJ	Komisioneri i Zyrës së Gjuhëve
MONK	Misioni i OSBE-së në Kosovë
ZK	Zyra e Kryeministrit
PKBZH	Programi i Kombeve të Bashkuara për Zhvillim

1. Qëllimi i raportit

Duke përdorur burimet fillestare dhe sekondare të të dhënave, **Raporti i Vlerësimit është një përmbledhje bazike e situatës së romëve¹ në komunat partnere të Programit ROMACTED në Kosovë.** Me të filluar zbatimin që nga viti 2017, Programi ROMACTED është një ndërhyrje rajonale që synon të promovojë qeverisjen e mirë dhe fuqizimin e romëve në nivelin lokal. Në mënyrë të veçantë, ROMACTED synon të forcojë vullnetin politik dhe të mbështesë zhvillimin lokal, fuqizimin e qytetarëve rom në nivelin individual dhe të komunitetit, dhe përmirësimin dhe zgjerimin e angazhimit, kapaciteteve, njohurive dhe aftësive të institucioneve në punën për përfshirjen dhe pjesëmarrjen e romëve.

Situata aktuale me të cilën përballen romët në Kosovë karakterizohet nga shpërndarja e pabarabartë dhe e padrejtë e burimeve të komunitetit duke shpërfytyruar romët, mungesa e mekanizmave për konsultime ose kur ekzistojnë mekanizma të tillë, përjashtimi i romëve, tokenizmi, ose përfshirja e vetëm një numri të vogël si dhe mosbesimi i ndërsjellë midis komunitetit rom dhe institucioneve publike.

Në këtë kontekst dhe për një kohë të gjatë, komuniteti rom po përjeton pafuqi, varësi, qëndrim negativ ndaj perspektivës së ardhshme, humbje shprese, mungesë aftësish dhe besimi. Nga ana tjetër, autoritetet lokale aspak nuk besojnë në mundësinë e ndonjë dialogu të vërtetë me komunitetin rom, tregojnë paternalizëm dhe aftësinë e kufizuar për të zbatuar demokracinë pjesëmarrëse, si dhe kanë kuptim të kufizuar për traditën dhe kulturën romë. Si rezultat, të dy palët përfshihen në komunikim joefektiv, fajësim të ndërsjellë, mungesë besimi dhe mekanizma joefikas për pjesëmarrje.

Nevoja për t'u larguar nga ky cikël i mbrapshtë fajësie dhe dekurajimi në vend të ndërtimit të besimit dhe bashkëpunimit është e dukshme. Konkretisht, kjo nënkupton largimin nga varësia dhe paternalizmi drejt fuqizimit dhe njohjes, qytetarisë aktive dhe zbatimit gjithëpërfshirës të parimeve të qeverisjes së mirë dhe demokracisë pjesëmarrëse në Kosovë.

1.1 Metodologjia

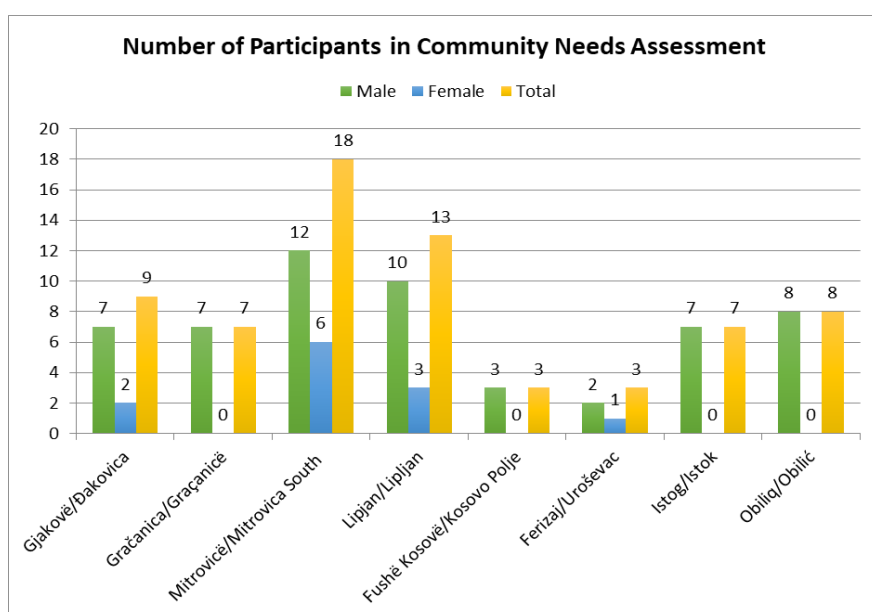
Për të marrë fillet programore, Programi ROMACTED në Kosovë e ka bërë mbledhjen e të dhënave primare me komunitetin rom dhe institucionet vendore, në formën e vlerësimit të nevojave, përkatësisht Vlerësimit të Nevojave të Komunitetit (VNK) dhe Vlerësimin e Kapacitetit dhe Nevojave Komunale (VKNK). Objektiva e VNK-së është për të identifikuar dhe renditur çështjet/shqetësimet në komunat partnere ROMACTED, në lidhje me: arsimin, shëndetësinë, punësimin, banimin, infrastrukturën, bujqësinë dhe tema të tjera ndërlidhëse si çështjet gjinore, regjistrimi civil etj. Diskutimet në fokus grupe për VNK u përfunduan në tremujorin e tretë të zbatimit të programit mes gushtit dhe shtatorit 2019, në përputhje me metodologjinë ROMACTED, gjegjësisht HAPI 2 i metodologjisë - *Mobilizimi i komunitetit Rom, priorizimi dhe pajtimi*.

Si pjesë e VNK-së, janë zhvilluar gjithsej nëntë (9) diskutime në fokus grupe në tetë (8) komuna përfituese: Gjakovë, Lipjan (përfshirë fshatin Janjevë), Obiliq, Fushë Kosovë, Ferizaj, Istog dhe Mitrovica e Jugut. Diskutimet në fokus grupe u organizuan dhe u lehtësuan nga tre Lehtësues të

¹ Në këtë raport vlerësimi, termi rom përdoret si term ombrellë që përfshinë komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian, përveç nëse e thënë ndryshe.

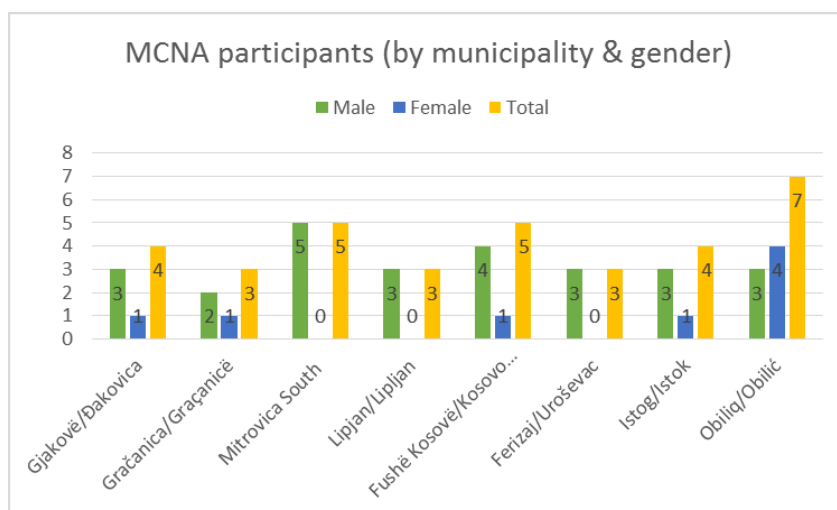
Terrenit, Personat Kontaktues, Zyrtarë të Projektit dhe Anëtarë të Grupit të Veprimit në Komunitete (GVK) ROMACTED nga komunat partnere si pjesëmarrës.

Pjesëmarrësit e VNK-së	Meshkuj	Femra	Gjithsej
Gjakovë/Đakovica	7	2	9
Gračanica/Gračanicë	6	1	7
Mitrovica/Mitrovica South	13	5	18
Lipjan/Lipljan	10	3	13
Fushë Kosovë/Kosovo Polje	3	0	3
Ferizaj/Uroševac	2	1	3
Istog/Istok	7	0	7
Obiliq/Obilić	8	0	8
Totali (në numra)	56	12	68
Totali (në përqindje)	82.4 %	17.6 %	100.0%

Ngjajshëm, në përputhje me metodologjinë ROMACTED, gjegjësisht HAPI 2 i metodologjisë, ekipi i programit ka përfunduar VKNK-në. Qëllimi i VKNK-së ishte të identifikojë kapacitetet institucionale dhe nevojat e komunave partnere në fushat e arsimit, punësimit, shëndetësisë, gjithëpërfshirjes, bujqësisë, ngritjes së fondeve dhe temave të tjera ndërlidhëse, të tilla si regjistrimi civil, infrastruktura, aktivitetet kulturore dhe menaxhimi i mbeturinave, të gjitha këto të rëndësishme për përfshirjen e romëve. VKNK u plotësua përmes një pyetësoi të hartuar nga ROMACTED, i cili u dërgua në të tetë komunat partnere për t'u plotësuar me informacionin e kërkuar. Pyetjet e paraqitura u plotësuan nga stafi përkatës i departamenteve përkatëse komunale përgjegjëse për fushat specifike, i cili shpesh përfaqësohej nga Grupi Punues Institucional. Personat e Kontaktit të programit ROMACTED së bashku me lehtësuesit në terren luajtën një rol të rëndësishëm në koordinimin e kësaj detyre. Pyetësoret u përcollën gjithashtu nga lehtësuesit e terrenit përmes një interviste të drejtpërdrejt me zyrtarët përkatës të komunës për të mbledhur të dhëna që mungojnë ose për të sqaruar dhe/ose konfirmuar përgjigjet e dhëna në pyetësor.

Pjesëmarrësit e VKNK-së	Meshkuj	Femra	Total
Gjakovë/Đakovica	3	1	4
Gračanica/Gračanicë	2	1	3
Mitrovica/Mitrovica South	5	0	5
Lipjan/Lipljan	3	0	3
Fushë Kosovë/Kosovo Polje	4	1	5
Ferizaj/Uroševac	3	0	3
Istog/Istok	3	1	4
Obiliq/Obilić	3	4	7
Totali (në numra)	26	8	34
Totali (në përqindje)	76.5 %	23.5 %	100.0%

Analiza e sintetizuar e VNK dhe VKNK është paraqitur në Kapitullin 3: Gjetjet. Kapitulli 3 është i strukturuar në mënyrë horizontale për secilën komunë përkatësisht për të lejuar krahasimin e kryqëzuar midis komunitetit dhe perspektivave institucionale, në secilën komunë partnere. Duke përdorur bazat e mundshme si referenca raportuese, kjo lloj analize është e dobishme në monitorimin e progresit të komunave partnere në të ardhmen. Progresi i komunave partnere në miratimin dhe zbatimin e politikave në përfshirjen e romëve duhet të mbështesë komunat që të përfshihen në një konkurrencë të arsyeshme me njëra-tjetrën.

Kapitulli 2: Rishikimi i legjisllacionit dhe politikave paraqet një përmbledhje të ligjeve, mekanizmave dhe politikave për promovimin dhe mbrojtjen e të drejtave të komunitetit që synojnë të arrijnë vizionin e përfshirjes së plotë të komunitetit rom në të gjitha aspektet e jetës shoqërore në Kosovë. Analiza e paraqitur në Kapitullin 2 ka përfutur nga gjetjet e Rrjetit të Arsimit dhe Punësimit të Kosovës - Raporti i Vlerësimit për Zbatimin e Strategjisë për Përfshirjen e Komunitetit Rom² në 2017

² Implementimi i Strategjisë për Përfshirjen e Komuniteteve Rom dhe Ashkali në Shoqërinë Kosovare në vitin 2017, https://keen-ks.net/site/assets/files/1405/raporti_i_monitorimit_per_komunitete_alb.pdf.

dhe Studimi Rajonal i Romëve i Programit të Kombeve të Bashkuara (UNDP)³ 2017, mbledhja e parë e madhe e të dhënave që shqyrton kushtet e jetesës dhe rezultatet kryesore të zhvillimit njerëzor brenda familjeve rome dhe jo-rome që jetojnë në afërsi. Për të analizuar politikat lokale, ky raport është mbështetur në Planet Lokale të Veprimit (PLV) për Përfshirjen e Komunitetit Rom nga të gjitha komunat partnere. Për informacione buxhetore, u përdorën PLV-të dhe broshurat e informacionit komunal dhe profilet e zhvilluara nga ekipi ROMACTED.

Raporti i Vlerësimit ofron një sërë kufizimesh dhe rekomandimesh kritike në Kapitullin 4. Rekomandimet e paraqitura dhe kufizimet kritike janë hartuar bazuar në gjetjet e përgjithshme të këtij raporti. Adresimi i kufizimeve dhe implementimi i rekomandimeve do të çojë në një përmirësim të përgjithshëm të qeverisjes së mirë dhe fuqizimin e komunitetit rom në nivelin lokal.

³ Anketa Rajonale e Romëve 2017: Fletët e faktit të vendit, <https://www.eurasia.undp.org/content/rbec/en/home/library/roma/regional-roma-survey-2017-country-fact-sheets.html>.

2. Rishikimi ligjor dhe i politikave

2.1 Korniza ligjore

Kushtetuta e Kosovës

Mbron dhe promovon të drejtat dhe interesat e komuniteteve dhe anëtarëve të tyre që jetojnë në Kosovë. Aty thuhet se "Kosova është një shoqëri multi-etnike e përbërë nga shqiptare dhe komunitete të tjera, e qeverisur në mënyrë demokratike me respekt të plotë të sundimit të ligjit përmes institucioneve të saja legjislative, ekzekutive dhe gjyqësore", dhe garanton barazi të plotë dhe efektive për të gjithë qytetarët e saj. Kushtetuta përcakton që "gjuhët zyrtare në Kosovë janë shqipja dhe serbishtja. Gjuha turke, boshnjake dhe rome mund të kenë statusin e gjuhëve zyrtare në nivelin komunal ose do të jenë në përdorim zyrtar në të gjitha nivelet siç përcaktohet me ligj". Duke reflektuar rëndësinë e të drejtave të komunitetit në Kosovë, Kushtetuta e Kosovës ka një kapitull të plotë kushtuar të Drejtave të Komuniteteve dhe Anëtarëve të tyre.

Poashtu siguron një përfaqësim të barabartë në institucionet publike, kërkon përfaqësimin e komuniteteve përmes disa posteve specifike në nivelin komunal, siguron të drejtën e komuniteteve për "tu shprehur lirshëm, të nxisin dhe zhvillojnë identitetin e tyre dhe cilësitë e komunitetit" dhe përcakton detyrimet e shtetit për të siguruar "Barazi të plotë dhe efektive mes anëtarëve të komuniteteve".

Kapitulli III i Kushtetutës parashikon krijimin e një Këshilli Konsultativ për Komunitete (KKK), i cili do të përbëhet, ndër të tjera, nga përfaqësues të komuniteteve, me mandat që t'u ofrojnë komuniteteve mundësinë për të komentuar në një fazë të hershme mbi nismat ligjore ose politike, dhe të kërkojnë përfshirjen e pikëpamjeve të tyre.

Kushtetuta mbron të drejtat e komuniteteve edhe në procesin legjislativ. Prej gjithsej 120 ulëseve në Parlament, garanton 20 vende për partitë që përfaqësojnë komunitetet pakicë, me një numër të veçantë vendesh të caktuara për komunitetet e ndryshme. Për më tepër, Kushtetuta kërkon krijimin e Komitetit të Asamblesë për të Drejtat dhe Interesat e Komuniteteve për të siguruar pjesëmarrjen e Komuniteteve në proceset legjislative.

Ligji për Mbrojtjen dhe Promovimin e të Drejtave të Komuniteteve dhe Anëtarëve të tyre në Kosovë

Qëllimi i këtij ligji dhe ndryshimi i tij 04 / L-020 është që t'u mundësojë komuniteteve të kultivojnë, zhvillojnë dhe shprehin identitetin e tyre, të mbrojnë të drejtat e tyre themelore dhe njerëzore dhe të sigurojnë barazinë e tyre të plotë dhe efektive përmes masave speciale të zbatuara nga qeveria e Kosovës. Siguron një përkufizim të përgjithshëm të komuniteteve si "grupe kombëtare, etnike, kulturore, gjuhësore ose fetare që tradicionalisht janë të pranishme në Republikën e Kosovës që nuk janë shumicë, d.m.th. serbët, turqit, boshnjakët, romët, ashkalinjët, egjiptianët, goranët, malazetët, kroatët dhe komunitetet tjera.

Së bashku me Ligjin për Përdorimin e Gjuhëve, ky është ligji më i rëndësishëm për të drejtat e komuniteteve. Ka dispozita për identitetin, gjuhën, kulturën, mediat, fenë, arsimin, mundësitë ekonomike dhe sociale, shëndetësore, pjesëmarrjen politike, dhe Këshillin Konsultativ për Komunitete. Ligji mbron të drejtat e komuniteteve dhe anëtarëve të tyre për të shprehur, mirëmbajtur dhe zhvilluar lirshëm kulturën dhe identitetin e tyre. Gjithashtu garanton barazinë e komuniteteve dhe i mbron nga diskriminimi.

Ligji gjithashtu përcakton disa dispozita themelore në lidhje me gjuhën, siç është statusi zyrtar i serbishtes dhe shqipes dhe alfabetet e tyre në nivelin qendror dhe turqishtes, boshnjakishtes dhe romishtes në nivelin komunal.

Ligji kundër diskriminimit

Qëllimi i këtij ligji është parandalimi dhe luftimi i diskriminimit, promovimi i barazisë efektive dhe vënia në fuqi e parimit të trajtimit të barabartë të qytetarëve të Kosovës nën sundimin e ligjit.

Si i tillë, ky ligj zbatohet për të gjithë personat fizikë dhe juridikë, si në lidhje me sektorin publik ashtu edhe atë privat, përfshirë organet publike, në lidhje me çdo veprim ose mosveprim i cili shkel të drejtën ose të drejtat e çdo personi fizik ose juridik ose diskriminon në bazë të seksit, gjinisë, moshës, statusit martesor, gjuhës, paaftësisë mendore ose fizike, orientimit seksual, përkatësisë ose bindjes politike, origjinës etnike, kombësisë, fesë ose besimit, racës, origjinës shoqërore, pronës, lindjes ose ndonjë statusi tjetër.

Ligji për Anti-Diskriminim synon të sigurojë që anëtarët e të gjitha komuniteteve të kenë qasje të barabartë në arsim dhe përfaqësim të drejtë në organet dhe çështjet publike. Sipas Ligjit, diskriminimi i drejtpërdrejt dhe i tërthortë, d.m.th., kur një dispozitë, kriter ose praktikë e dukshme neutrale, do t'i vendoste personat në një gjendje veçanërisht të pafavorshme, do të ndiqet penalisht. Për më tepër, ngacmimi do të konsiderohet si diskriminim kur një sjellje e padëshiruar bëhet me qëllimin ose efektin e shkeljes së dinjitetit të një personi ose të krijimit të një mjedisi frikësues, armiqësor, degradues, poshtëruar ose fyes, siç përcaktohet nga ai person; më në fund, viktimizimi dhe segregimi do të konsiderohen akte diskriminimi me të gjitha mënyrat.

Ligji për Vetëqeverisjen Lokale

Qëllimi i këtij ligji është të krijojë një sistem të qëndrueshëm të administrimit lokal dhe të përmirësojë efikasitetin e shërbimeve publike në Kosovë. Ky ligj parasheh krijimin e disa institucioneve komunale për mbrojtjen e komuniteteve në Kosovë. Kuvendet Komunale të Kosovës duhet të krijojnë një Komitet Komunal për Komunitete me përgjegjësinë që të rishikoj politikat, praktikat dhe aktivitetet komunale për të siguruar që të drejtat dhe interesat e komuniteteve respektohen plotësisht dhe nxjerr rekomandime për Asamblenë Komunale. Për më tepër, në komunat ku komunitetet përbëjnë të paktën 10% të popullsisë, duhet të emërohet një Nënkryetar për Komunitete për të këshilluar Kryetarin e Komunës për çështje të komunitetit dhe një Zëvendës Kryetar për Komunitete duhet të emërohet për të formuar "pikën kontaktuese për adresimin e çështjeve të komuniteteve jo-shumicë".

Ligji për Përdorimin e Gjuhëve

Kuvendi i Kosovës miratoi Ligjin për Përdorimin e Gjuhëve në mënyrë që të respektojë identitetin gjuhësor të të gjithë njerëzve që jetojnë në Kosovë dhe të krijojë një mjedis për të gjitha komunitetet që të shprehin dhe ruajnë gjuhën dhe kulturën e tyre. Ligji ripohon që gjuhët zyrtare dhe të barabarta në Kosovë janë shqipja dhe serbishtja, ndërsa "gjuhët e komuniteteve tjera, si turqishtja, boshnjakishtja dhe romishtja mund të jenë gjuhë në përdorim zyrtar" në nivelin komunal.

Përdorimi i gjuhëve në institucionet komunale: një gjuhë është gjuhë zyrtare në nivelin komunal nëse është gjuha amtare e të paktën 5% e banorëve të asaj komune. Njerëzit që i përkasin komuniteteve, gjuha e të cilëve është në përdorim zyrtar, gjithashtu kanë të drejtë në komunikimin e tyre me komunën që "të paraqesin parashtrësia dhe dokumente me gojë ose me shkrim dhe të marrin një përgjigje në gjuhën e tyre". Aktualisht, Komuna e Graçanicës / Gračanica është komuna e vetme në Kosovë ku gjuha rome e ka statusin e gjuhës përdorim zyrtar.

Përdorimi i gjuhëve në procedurat gjyqësore: Ky ligj është një garanci që çdo proces gjyqësor të kryhet në atë mënyrë që të gjithë personat e përfshirë të mund të informohen dhe të komunikojnë në gjuhën e tyre amtare, pavarësisht a e gëzon statusin zyrtar apo jo.

Përdorimi i gjuhëve në arsim: Ligji për përdorimin e gjuhëve specifikon që anëtarët e komunitetit kanë të drejtë të marrin arsim publik në gjuhën e tyre amtare. Në të njëjtën kohë, gjithmonë duke

zgjedhur një gjuhë zyrtare, nxënësi me prindërit e tij/saj ka të drejtë të "vendosë në cilën gjuhë zyrtare do të mbahen regjistrat e tij/saj shkollor dhe raportet e lëshuara, nga institucionet arsimore që ai/ajo merr pjesë".

Përdorimi i gjuhëve në media: Sipas nenit 25, çdo person në Kosovë ka të drejtë të krijojë media dhe kohën e transmetimit në transmetuesin publik në gjuhën e tij/saj të preferuar.

Emrat personale dhe qytetet, rrugët dhe emrat topografikë: sipas nenit 27.1, një person ka të drejtë të ketë emrin dhe mbiemrin e tij/saj të regjistruar në regjistrat civilë publik dhe të shkruhet në dokumente të identifikimit personal në gjuhën zyrtare të zgjedhjes së tij, i cili përfshin sistemin e shkrimit. Ligji përcakton gjithashtu se "shenjat zyrtare që tregojnë ose përfshijnë emrin e komunave, fshatrave, rrugëve, dhe vendeve të tjera publike do të shfaqen në gjuhët zyrtare dhe në gjuhët që kanë statusin e gjuhës zyrtare në komunën e caktuar".

Zyra e Komisionerit të Gjuhëve: Zyra e Komisionerit të Gjuhëve është themeluar nga Qeveria e Kosovës për të siguruar, promovuar dhe mbikëqyrur zbatimin e Ligjit për Përdorimin e Gjuhëve.

2.2 Korniza Institucionale

2.2.1 Institucionet e nivelit qendror

Këshilli Konsultativ për Komunitete

Qëllimi i Këshillit Konsultativ për Komunitete (KKK) është që "të sigurojë një mekanizëm për shkëmbim të rregullt ndërmjet Komuniteteve dhe Qeverisë së Kosovës" dhe "t'u ofrojë Komuniteteve mundësinë për të komentuar në një fazë të hershme mbi nismat legjislative ose politike që mund të përgatitet nga Qeveria, të sugjerojë nisma të tilla dhe të kërkojë që pikëpamjet e tyre të përfshihen në projektet dhe programet përkatëse." KKK u themelua në vitin 2005 si një organ joformal i bashkangjitur Delegacionit të Kosovës për negociatat e statusit. Këshilli është i vendosur brenda Zyrës së Presidentit dhe përbëhet nga kryesisht përfaqësues të të gjitha komuniteteve pakicë në Kosovë dhe gjithashtu përfaqësues të Qeverisë dhe institucioneve të tjera përkatëse publike. Mandati i tij përcaktohet me nenin 60 të Kushtetutës së Kosovës dhe Ligjin për mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të komuniteteve dhe anëtarëve të tyre në Kosovë.

Zyra për Çështje të Komuniteteve

Zyra për Çështje të Komuniteteve (ZÇK) është themeluar në vitin 2008 nën Zyrën e Kryeministrit për të vepruar si pikë qendrore për çështjet e komuniteteve brenda qeverisë. Në mënyrë të veçantë, ZÇK synon të vlerësojë situatën me të cilën përballen komunitetet pakicë në Kosovë dhe të këshillojë Kryeministrin dhe Qeverinë vazhdimisht. Për më tepër, ZÇK është e detyruar të monitorojë ndikimin e politikave qeveritare mbi komunitetet pakicë, të rrisë ndërgjegjësimin e anëtarëve të komunitetit për të drejtat e tyre dhe politikave qeveritare që i prekin ato dhe të mbështesin iniciativat që adresojnë nevojat e identifikuara të komuniteteve. Gjithashtu ka për qëllim të veprojë si një trup informues për shpërndarjen e gjerë të politikave dhe ligjeve që kanë të bëjnë me komunitetet dhe të rrisë ndërgjegjësimin midis të gjithë anëtarëve të komuniteteve në lidhje me të drejtat e tyre.

Zyra e Komisionerit të Gjuhëve

Zyra e Komisionerit të Gjuhëve (ZKGJ) është themeluar në prill 2012 me qëllim të ruajtjes, promovimit dhe mbrojtjes së gjuhëve zyrtare - d.m.th. shqipe dhe serbe - dhe statusin e tyre të barabartë në Republikën e Kosovës dhe komunat e saj, duke siguruar të drejtat gjuhësore për komunitetet boshnjake, turke, gorane, rome, ashkallike dhe egjiptiane, gjuhët amtare të së cilëve nuk janë gjuhë zyrtare.

Bordi i Politikave të Gjuhëve, së bashku me Rrjetin e Politikave të Gjuhëve, janë mekanizmat mbështetës të ZKGJ. Bordi, i përbërë nga njëzet anëtarë që përfaqësojnë institucione përkatëse, ekspertë dhe komunitete gjuhësore, ofron mbështetje institucionale për zhvillimin, zbatimin dhe fuqizimin e politikave gjuhësore, dhe Komisioneri i Gjuhëve është i detyruar të paraqesë raportin e tij në Bord, si dhe në Qeveri dhe Kuvendi.

ZKGJ është gjithashtu përgjegjëse për mbikëqyrjen e zbatimit të Ligjit për përdorimin e gjuhëve dhe zgjidhjen e pyetjeve për ankesat e pranura në lidhje me mungesën e njohjes së barabartë të gjuhëve zyrtare, si dhe gjuhët e komuniteteve, gjuha amtare e të cilëve nuk është zyrtare. Në fund, Komisioneri i Gjuhëve është përgjegjës për këshillimin e Qeverisë dhe institucioneve në lidhje me përdorimin e gjuhëve.

Zyra Këshilluese për Qeverisje të Mirë, të Drejtat e Njeriut, Mundësi të Barabarta dhe Çështje Gjinore

Zyra Këshilluese për Qeverisje të Mirë, të Drejtat e Njeriut, Mundësi të Barabarta dhe Çështje Gjinore (ZKQM), që funksionon nën Zyrën e Kryeministrit (ZKM), kryesisht ka një rol këshillues dhe monitorues përkundrejt ministrive qeveritare. Megjithatë nuk është i përkushtuar vetëm për të drejtat dhe interesat e komuniteteve, ai duhet të përfshijë dhe të angazhohet me komunitetet në kontekstin e detyrimeve të tij për të mbrojtur dhe adresuar qeverisjen e mirë, të drejtat e njeriut, mundësi të barabarta dhe çështje gjinore. Duhet përmendur gjithashtu se AOGG është caktuar për rolin kryesor monitorues dhe koordinues për zbatimin e Strategjisë për Integrimin e Komuniteteve Rom, Ashkali dhe Egjiptian në Republikën e Kosovës 2009-2015, një instrument kryesor për pjesëtarët e këtyre komuniteteve.

Ministria për Komunitete dhe Kthim

Ministria për Komunitete dhe Kthim (MKK) synon të mbrojë të drejtat e grupeve të pakicave dhe të të kthyerve, duke përfshirë edhe të drejtën e kthimit, siç përcaktohet në nenet 3 dhe 4 të Kushtetutës së Kosovës. Mandati i tij mbulon një gamë të gjerë veprimtarish, duke përfshirë: krijimin e kushteve të favorshme për një proces të kthimit të qëndrueshëm duke promovuar besimin, dialogun; dhe, pajtimin midis komuniteteve përmes strategjive dhe programeve të ndryshme dhe sigurimin që politikat në nivelin qendror dhe lokal përmbajnë dispozita për të mbrojtur të drejtat e komuniteteve, të drejtat e njeriut dhe interesat e të kthyerve, përfshirë lëvizjen e lirë, përdorimin e gjuhëve të pakicave, lirinë e shprehjes, përfaqësimin e barabartë, qasjen në gjykata, të drejtat e strehimit dhe shërbimet lokale.

Komisioni për të Drejtat dhe Interesat e Komuniteteve dhe Kthim

Komisioni për të Drejtat dhe Interesat e Komuniteteve dhe Kthim është një komitet i përhershëm i Kuvendit të Kosovës i cili vepron si një mbrojtje për interesat e komuniteteve në procesin legjislativ. Është i përbërë nga anëtarët e Asamblesë që mbajnë vende të rezervuara ose të garantuara për komunitetin serb, komunitetet e tjera jo-shumicë dhe komunitetin e shumicës. Rishikon legjislacionin dhe bën rekomandime bazuar në të drejtat dhe interesat e komuniteteve dhe mund të propozojë më tej ligje për të adresuar shqetësimet e komuniteteve.

2.2.2 Niveli lokal

Komiteti Komunal i Komuniteteve

Është një komitet i detyrueshëm për të gjitha komunat dhe është themeluar në të gjitha komunat. Komiteti Komunal për Komunitete (KKK) është i mandatuar të sigurojë që të drejtat dhe interesat e komuniteteve respektohen përmes rishikimit dhe dhënies së rekomandimeve për politikat dhe veprimet komunale. Përbëhet kryesisht nga anëtarët e komunitetit që janë në një pakicë numerike në nivelin komunal dhe duhet të takohen të paktën një herë në muaj. Dokumentet kryesore referuese të rëndësishme për këtë Komitet mund të gjenden në nenin 53, Ligjin për Vetëqeverisjen

Lokale (Nr.03 / L-040, 2008), Udhëzimin Administrativ 03/2014 për Procedurën e Krijimit, Përbërjes dhe Kompetencave të Komiteteve të Përhershme në Udhëzimet e Komitetit për Komunitete dhe Kushtet e Referencës.

Nënkryetarët e Komunave për Komunitete / Nënkryetarët e Asambleve Komunale për Komunitete

Këto dy poste kanë mandat për të këshilluar kryetarin e komunës dhe kuvendin komunal për çështjet e komuniteteve. Për më tepër, ata kanë një rol për të promovuar dialogun ndëretnik, sipas nenit 55.1, Ligjit Nr. 03 / L-040 për Vetëqeverisjen Lokale, 20 Shkurt 2008, për NAKK-të, dhe "Nënkryetari i Komunës për Komunitete - Kushtet e Referencës", miratuar nga Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal më 21 nëntor 2014.

Zyra Komunale për Komunitete dhe Kthim

Është zyrë e detyrueshme për të gjitha komunat dhe është themeluar në të gjitha katër komunat veriore. ZKKK-ja është e mandatuara të mbrojë të drejtat e komuniteteve, të sigurojë qasje të barabartë në shërbime dhe të krijojë kushte për kthim të qëndrueshëm. ZKKK-ja i raporton drejtpërdrejt Kryetarin të Komunës. Përbërja e zyrës dhe numri i posteve përcaktohet nga përqindja e komuniteteve që banojnë në komunën përkatëse dhe nevojat e tyre, si dhe nga numri i të kthyerve të planifikuar ose të pritshëm ose të personave të riatdhesuar. Dokumentet kryesore të referencës të rëndësishme për ZKKK-të gjenden në Rregulloren 02/2010 për zyrat komunale për komunitete dhe kthimin, dhe Kushtet e referencës të ZKKK - Procedurat Standarde të Operimit.

Njësia Komunale për të Drejtat e Njeriut

Me ligj kërkohet që secila komunë të krijojë një Njësi Komunale për të Drejtat e Njeriut. Këto njësi kanë për detyrë të monitorojnë respektimin e të drejtave të njeriut në nivelin komunal, posaçërisht në lidhje me diskriminimin, barazinë gjinore, fëmijët, personat me aftësi të kufizuara, të drejtat e komuniteteve, përdorimin e gjuhëve dhe trafikimin e qenieve njerëzore. Ata janë gjithashtu përgjegjës për adresimin e kërkesave të banorëve të komunës përkatëse në lidhje me të drejtat e njeriut.

2.2.3 Komuniteti i donatorëve

Keshilli i Evropës

'**Promovimi i të drejtave të njeriut dhe mbrojtja e pakicave**⁴ ishte një projekt rajonal për Evropën Juglindore. Qëllimi ishte të përmirësonte qasjen ndaj të drejtave për pakicat në nivele të ndryshme të qeverisë bazuar në standardet e Këshillit të Evropës në këtë fushë dhe veçanërisht në Konventën Kuadër për Mbrojtjen e Minoriteteve Kombëtare (KKMMK) dhe Kartën Evropiane për Gjuhët Rajonale ose të Minoriteteve (KEGjRM).

Projekti është krijuar për të shkatërruar pengesat për pakicat në mënyrë që ata të mund të gëzojnë plotësisht të drejtat e tyre. Projekti bazohet në faktin se përvojat dhe sfidat e ndjera në nivelin lokal, përfshirë ato që kanë të bëjnë me burimet e kufizuara, mund të jenë shumë të ngjashme në Përfituesit dhe se masat praktike të marra me sukses në një komunë për të rritur kohezionin dhe qasjen në të drejta, gjithashtu mund të të jetë i dobishëm për të tjerët.

'**Qasja në arsim për të kthyerit e detyruar dhe për komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian (ACCESS)**' projekti ka ofruar ndihmë teknike të drejtpërdrejt për autoritetet qendrore dhe lokale të cilët ishin të përfshirë drejtpërdrejt në përmirësimin e aksesit dhe cilësisë së fëmijëve të kthyer, si

⁴ Promovimi i të drejtave të njeriut dhe mbrojtja e minoriteteve në Evropën Juglindore - Projekt i përbashkët i Bashkimit Evropian / Këshilli i Evropës, <https://www.coe.int/en/web/sarajevo/promotion-of-human-rights-and-protection-of-minorities>.

dhe fëmijëve romë, ashkali dhe egjiptianë të cilët për disa arsye kanë mbetur jashtë shkollës. Puna e projektit ka për qëllim përfshirjen e drejtpërdrejtë të autoriteteve të Kosovës* në aktivitetet e projektit dhe ndërtimin e kapaciteteve institucionale lokale, në mënyrë që shkollat, autoritetet lokale dhe shoqëria civile lokale të jenë në gjendje të marrin përsipër shërbimet e mbështetjes dhe arsimit për të integruar grupet përfituese direkte deri në fund të projekti.

Ky projekt bazohet në përvojat dhe rezultatet e komponentës për romët, ashkali dhe egjiptianët e projektit IPA 2007 projektit të edukimit me titull 'Interkulturizmi dhe Procesi i Bolonjës', i zbatuar nga Këshilli i Evropës midis 2008 dhe 2011 në të cilin u theksua se si romët, Fëmijët ashkali dhe egjiptian kanë nevojë për mbështetje të veçantë, kryesisht për të kapërcyer efektet e përjashtimit shoqëror, për të parandaluar paragjykimet dhe diskriminimin, si dhe ndërtimin e vetëvlerësimit dhe besimit të tyre në shkollë.

Programi i Kombeve të Bashkuara për Zhvillim

UNDP në bashkëpunim me Bashkimin Evropian dhe Bankën Botërore ka implementuar Anketën Rajonale të Romëve 2017, ku ishte e përfshirë edhe Kosova. Anketa Rajonale e Romëve 2017 është grumbullimi i parë më i madh i të dhënave për situatën e romëve të marginalizuar në Kosovë, duke krahasuar Romët me fqinjët e tyre jo-Romë. Në studim kanë marr pjesë 750 ekonomi familjare rome, ashkalike dhe egjiptiane dhe 350 familje jo RAE. Sondazhi ka hulumtuar gjerësisht tre tema: i) çasjen në dokumentacionin personal, ii) punësimin dhe diskriminimin në tregun e punës, dhe iii) ndikimin e privimit të mjedisit në jetën dhe pozicionin socio-ekonomik të këtyre komuniteteve të cënueshme. Gjetjet e raportit tregojnë një pozitë të pafavorshme të komunitetit rom në krahasim me fqinjët e tyre jo-Romë.

Misioni i OSBE-së në Kosovë

Mbështet mbrojtjen e të drejtave të komunitetit dhe përmirësimin e pjesëmarrjes së komuniteteve në proceset vendimmarrëse publike, qeverisjen dhe institucionet. Për të ndihmuar në këtë përpjekje, OMIK monitoron rregullisht performancën e mekanizmave mbrojtës të komuniteteve komunale, të cilat mund të ndihmojnë në identifikimin e boshllëqeve të përputhshmërisë dhe gjurmimin e rritjes së pajtueshmërisë. Rezultatet e monitorimit janë botuar në Raportet e Vlerësimit të Komunitetit.

Bashkimi Evropian

Përveç përkrahjes së projekteve të shumta që merren me komunitetin rom, Zyra e Bashkimit Evropian në Kosovë, përmes Komisionit, gjithashtu merr përsipër Raportin e Progresit të Kosovës i cili vlerëson përparimin e Kosovës çdo vit në arritjen e reformave si pjesë e proceseve të pranimit në Bashkimin Evropian. Raporti i Progresit është një mekanizëm i rëndësishëm sepse përcakton udhërrëfyesin për institucionet e Kosovës për zhvillimet ligjore dhe politike.

Në Raportin e Progresit për Kosovën 2019 thuhet se "situata e komuniteteve rom dhe ashkali mbetet sfiduese dhe, përkundër përpjekjeve, ata ende vuajnë nga marginalizimi dhe diskriminimi, ku gratë mbeten veçanërisht të prekura. Niveli i varfërisë së këtyre komuniteteve mbetet i lartë në krahasim me komunitetet e tjera në Kosovë. Zbatimi i strategjisë dhe planit të veprimit 2017-2021 për përfshirjen e komuniteteve rome në shoqërinë e Kosovës mbetet i dobët dhe ndërhyrjet në politikë nuk vlerësohen sistematikisht. Koordinimi i qeverisë dhe ndihmës së donatorëve duhet të përmirësohet."

Në raport më tej shuhet se "në mungesë të mbulimit shëndetësor universal, komunitetet rom dhe ashkali përballen me vështirësi të veçanta për të hyrë në shërbime shëndetësore për shkak të kushteve të vështira të tyre socio-ekonomike. Vetëm çasja në shërbime shumë themelore është pa

pagesë. Nevojat për strehim të komuniteteve rom dhe ashkali plotësohen kryesisht përmes financimit ndërkombëtar të donatorëve. Shkalla e papunësisë është mbi 90%, në komunitetet rom, të cilët kryesisht punojnë në sektorin jo formal, duke mbajtur punë të pasigurt, që kërkojnë aftësi të ulëta dhe status të ulët. Përpjekje shtesë janë të nevojshme për të lehtësuar integrimin e anëtarëve të komuniteteve rom në tregun e punës. Qasja në shërbimet e punësimit dhe trajnimet profesionale të ofruara nga Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale dhe organizata të tjera është e kufizuar për shkak të mungesës së informacionit. Duhet të bëhen përpjekje për të parandaluar punën e fëmijëve dhe martesën e tyre, ku në veçanti janë të prekura vajzat. Disa njerëz ende përballen me vështirësi me dokumentacionin civil, shpesh të lidhur me kthimin ose riatdhësimin.”

UNICEF

Punon në realizimin e të drejtave të të gjithë fëmijëve dhe të rinjve, duke u ofruar atyre mbështetje për të ndërtuar një themel të fortë për mundësi më të mira për të përmbushur potencialin dhe zhvilluar aftësitë e tyre. UNICEF ka punuar në projekte të shumta që përfshijnë fëmijë nga komuniteti rom, në fushat e arsimit, shëndetësisë, përfshirjes sociale etj. UNICEF gjithashtu implementon Anketën e Grupimeve të Treguesve të Shumëfishtë (AGTSH) në Kosovë, një studim ndërkombëtar gjithëpërfshirës i familjeve i krijuar për të monitoruar situatën e fëmijëve dhe grave. UNICEF në 2013-2014 në bashkëpunim me Agjencinë e Statistikave të Kosovës ka implementuar AGTSH-në e parë dhe paralelisht me Komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian në Kosovë AGTSH, me një mostër të veçantë studimi.

Ky studim prezantoi informacione të azhuruara për vlerësimin e situatës së fëmijëve, grave dhe burrave romë, ashkali dhe egjiptianë, si dhe ka siguruar të dhëna për monitorimin e strategjive ekzistuese dhe planeve të veprimit për përfshirjen e komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian. Gjetjet kryesore të për komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian në Kosovë AGTSH tregojnë dallime të dukshme kur krahasohen me komunitetin jo-rom në të gjitha fushat e matjes: vdekshmërinë e hershme të fëmijëve, statusin ushqyes, ushqyerjen me gji, ushqyerjen e foshnjeve dhe peshën e ulët të lindjes, shëndetin e fëmijëve (vaksinimi, diarre), simptoma akute të infeksionit të frymëmarrjes dhe ethe), ujin dhe kanalizimet, shëndetin riprodhues (kontracesioni dhe nevoja të paplotësuara, shëndeti i nënës dhe i porsalindurit, dhe kontrollet shëndetësore pas lindjes), zhvillimin e fëmijëve, arsimimin dhe edukimin, puna e fëmijëve, martesat e hershme, qëndrimet ndaj dhunës në familje, sjelljes seksuale, qasjes në mjetet e komunikimit masiv dhe teknologjisë TIK, mirëqenia subjektive, përdorimi i duhanit dhe alkoolit. UNICEF aktualisht është duke punuar në zhvillimin e modelit të sondazhit për AGTSH 2020, duke siguruar një grup të ri të të dhënave që mund të krahasohen me vitin 2013 dhe të tregojnë një pamje të azhuruar të situatës së fëmijëve dhe grave romë që jetojnë në Kosovë.

Projektet e tjera që për synim kishin komunitetet rome janë paraqitur në tabelën më poshtë.

Ambasada e Mbretërisë së Hollandës në Kosovë	Programi i mësimi plotësues (pas mësimi të rregullt) për fëmijët romë, ashkali dhe egjiptianë	2015-2016	10,115
GIZ	Përmirësimi i arsimit dhe gjendjes shëndetësore të fëmijëve rom, ashkali dhe egjiptian (RAE) në Roma Mahalla, Mitrovicë dhe Leposaviq pas procesit të evakuimit dhe zhvendosjes	2010-2016	707,852
SIDA	Mbështetje për Komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian në Mitrovicë	2014-2018	1,724,057
Zyra Zvicerane për Bashkëpunim në Kosovë	Ndihma Rajonale e Mbështetjes-Përfshirja e Romëve	2013-2016	193,052
Ambasada e Mbretërisë së Bashkuar në Kosovë	Integrimi më i mirë i romëve, ashkalive dhe egjiptianëve në Arsimin e Përgjithshëm për të mbështetur përfshirjen sociale dhe për të luftuar migracionin e paligjshëm dhe ekstremizmin	2015-2016	48,665
	Edukimi i Integruar për komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian në Fushë Kosovë / Kosovë Polje dhe forcimin e lidhjeve midis tyre për të mbështetur përfshirjen sociale dhe për të luftuar migracionin e paligjshëm dhe ekstremizmin	2015-2016	16,573
	Kthimi i komunitetit Rom dhe ashkali në Fushë Kosovë për të kontribuar në pajtim dhe për të zvogëluar rrezikun e konfliktit	2015-2016	151,330

2.3 Rishikimi i politikave

2.3.1 Strategjia Kombëtare

Strategjia për përfshirjen e komuniteteve rom dhe ashkali në shoqërinë kosovare 2017-2021, në vijim Strategjia përveç nëse përcaktohet ndryshe, është politika e lartë kombëtare që rregullon përfshirjen e komunitetit rom. Misioni i Strategjisë është të promovojë dhe të sigurojë përmbushje efektive për të drejtat e komuniteteve rom dhe ashkali, veçanërisht në sektoret e arsimit, punësimit, shërbimeve shëndetësore dhe banimit, duke synuar përfshirjen e tyre të plotë në të gjitha aspektet e jetës shoqërore në Kosovë.

Hartimi i Strategjisë ka përfituar nga mësimet e marra nga zbatimi i Strategjisë dhe Planit të Veprimit për Integrimin e komuniteteve Rom, Ashkali dhe Egjiptian 2009-2015, si dhe Kornizën e BE-së për Strategjitë Kombëtare të Integritit të Romëve deri në vitin 2020. Strategjia identifikon katër fusha prioritare që duhen adresuar nga strategjitë kombëtare: arsimi, punësimi dhe mirëqenia sociale, shëndetësia dhe banimi. Ndërsa, çështjet ndërlidhëse janë barazia gjinore, siguria dhe regjistrimi.

Konkretisht, objektivat strategjikë të Strategjisë janë paraqitur më poshtë:

- Objektivi Strategjik 1: Rritja e përfshirjes dhe ofrimi i mundësive për zhvillim, trajnim dhe arsim cilësor për komunitetet rom dhe ashkali;

- Objektivi Strategjik 2: Situata e përmirësuar ekonomike dhe sociale e komunitetit Rom dhe Ashkali;
- Objektivi Strategjik 3: Përmirësimi i gjendjes shëndetësore dhe cilësisë së jetës për anëtarët e komunitetit Rom dhe Ashkali;
- Objektivi Strategjik 4: Sigurimi i strehimit të qëndrueshëm për komunitetet Rom dhe Ashkali në përputhje me legjislacionin në fuqi.

Për shkak të mungesës së të dhënave, rishikimi i rezultateve dhe ndikimeve të kësaj strategjie janë të kufizuara në dy raporte. Së pari, KOSINT 2020, në bashkëpunim me Rrjetin e Arsimit dhe Punësimit të Kosovës (RrAPK), në prill 2018, kanë botuar "Raportin e Vlerësimit për Zbatimin e Strategjisë për Përfshirjen e Komuniteteve Rom dhe Ashkali në Shoqërinë e Kosovare në vitin 2017." Ky raport përmban gjetjet e një procesi të monitorimit të vitit të parë të zbatimit të Strategjisë, që përfshin dy nga katër fushat strategjike, përkatësisht arsimin dhe punësimin dhe mirëqenien sociale.

Gjetja përmbledhëse e Raportit të Vlerësimit të RrAPK thotë se "zbatimi i Strategjisë në vitin e parë të zbatimit mbetet i largët nga realizimi i aktiviteteve të parashikuara, kryesisht për shkak të mungesës së angazhimit politik, burimeve të pamjaftueshme financiare dhe njerëzore për monitorimin e progresit, dhe koordinim jo korrekt të institucioneve të nivelit qendror dhe atij lokal. ZKQM brenda Zyrës së Kryeministrit, si një institucion përgjegjës për zbatimin dhe monitorimin e Strategjisë, nuk ka kapacitete të mjaftueshme financiare dhe njerëzore për të përmbushur në mënyrë të efektshme mandatin e saj. Mungesa e tillë e kapaciteteve ka ndikuar negativisht në koordinimin institucional dhe krijimin e një sistemi të rregullt institucional për monitorimin dhe raportimin për zbatimin e Strategjisë në nivelin qendror dhe lokal. Nga ana tjetër, komunat nuk kanë krijuar mekanizma monitorimi të Strategjisë, siç është planifikuar në Strategji dhe nuk kanë alokuar fonde për vitin 2017. Pengesat për zbatimin e Strategjisë në nivelin lokal ndikohen nga vonesat e institucioneve përgjegjëse të nivelit qendror për përfundimin e kushteve të referencës për Komitetet Komunale të Veprimit"

Së dyti, botuar në të njëjtën kohë në Prill 2018, Anketa Rome e PKBZH-së për Kosovës 2017 raporton se "Romët përballen me qasje të kufizuara në mundësi në pothuajse çdo aspekt të zhvillimit njerëzor, siç janë të drejtat themelore, shëndetësia, arsimit, banimi, punësimi dhe standardi i jetesës." Sipas këtij raporti, ekziston një hendek i gjerë midis romëve dhe jo-romëve fqinjë për sa i përket aftësive njerëzore dhe mirëqenies materiale. Raporti gjithashtu vë në dukje një hendek të theksuar në privimin e rëndë material, arsim, tregjet e punës, shëndet dhe banim.

2.3.2. Planet Lokale të Veprimit për Përfshirjen e Komuniteteve Rom, Ashkali dhe Egjiptian

Të gjitha komunat partnere të Programit ROMACTED kanë një politikë komunale për përfshirjen e komunitetit rom, të paketuara në bazë të Planeve Lokale të Veprimit (PLV-të). OSBE ka mbështetur Mitrovicën Jugore në hartimin e LAP-it të saj, ndërsa të gjitha komunat partnere të tjera kanë hartuar LAP-in e tyre me mbështetjen e Rrjetit të Arsimit dhe Punësimit të Kosovës (projekt i BE-së).

Sipas rregullit, PLV-të bazohen në ligjet dhe politikat nacionale në fuqi për përfshirjen e romëve dhe janë hartuar bazuar në inputet e departamenteve komunale dhe përfaqësuesve të komunitetit rom. Metodologjia e hartimit të PLV-ve ka ndjekur disa hapa: përgatitjen, përzgjedhjen e objektivave strategjike, analizën e situatës dhe mbledhjen e të dhënave, zhvillimin e qëllimeve dhe aktiviteteve, planifikimin e buxhetit dhe veprimtarisë, dhe hartimin e PLV-së.

Afati kohor për PLV-të në Ferizaj, Obiliq dhe Istog kap periudhën 2017 dhe 2021, pjesa tjetër e komunave partnere kanë PLV-të e tyre ndërmjet 2018 dhe 2022, me përjashtim të PLV-së së Jugut të Mitrovicës që ka skaduar vitin e kaluar (2016-2019).

Me përjashtim të Mitrovicës Jugore, të gjitha komunat e tjera partnere kanë hartuar PLV-të e tyre në katër objektiva strategjike: arsim, punësim dhe mirëqenie sociale, shëndetësi dhe banim. PLV-ja për Mitrovicën e Jugut përfshin një numër më të gjerë objektivash strategjike, duke përfshirë: arsimin, shëndetësinë, punësimin dhe mirëqenien sociale, strehimin, infrastrukturën dhe sigurinë, mediat, dhe kulturën, rininë dhe sportin.

Sa i përket harmonizimit të PLV-ve me Strategjinë, ekziston një mospërputhje sepse Strategjia njihet vetëm komunitetet rom dhe ashkali, ndërsa PLV-të i njohin edhe egjiptasit.

Strategjia ka një mekanizëm të qartë të përcaktuar për koordinimin, monitorimin dhe zbatimin e Strategjisë dhe PLV-ve, duke u shtrirë në nivelin qendror dhe lokal. Siç paraqitet në skemën më poshtë, ZKQM ngarkohet si Sekretariat përgjegjës për koordinimin, monitorimin dhe zbatimin e Strategjisë. Konkretisht, ZKQM është e mandatuar me zhvillimin e roleve dhe përgjegjësi, dhe koordinimin e aktiviteteve të mekanizmave përgjegjës për zbatimin e Strategjisë. Përveç Sekretariatit, mekanizmat për zbatimin e kësaj Strategjie dhe Planin e saj të Veprimit, në nivelin qendror përfshijnë gjithashtu Pikat e Kontaktit nga Ministrinë përkatëse (arsimi, punësimi dhe mirëqenia sociale, shëndetësia dhe banimi); ndërsa, në nivelin lokal, Strategjia mandaton krijimin e Komiteteve Komunale të Veprimit (KKV).

Në përgjithësi, ZKQM ka rolin kryesor në procesin e monitorimit dhe vlerësimit të Strategjisë. Si pjesë e mandatit të saj, ZKQM ka zhvilluar Kushtet e Referencës për Pikat e Kontaktit dhe KKV, i cili u ka komunikuar Kushtet e Referencës Kryetarëve të sapo zgjedhur përmes Ministrisë së Administrimit të Qeverisjes Lokale (MAPL) në Tetor, 2017. Kjo e fundit, MAPL lëshoi një letër zyrtare në janar të vitit 2018, drejtuar kryetarëve të komunave të Kosovës, duke u kërkuar atyre që të krijojnë KKV-të, të mandatuara nga Strategjia si një strukturë mbështetëse për monitorimin dhe koordinimin e Strategjisë në nivelin lokal. KKV-të duhet të themelohen në të gjitha komunat që kanë PLV në Kosovë dhe ato duhet të përbëhen nga 11 anëtarë (7 anëtarë nga autoritetet dhe 4 anëtarë nga shoqëria civile që merren me komunitetin rom). Për të ndihmuar më tej zbatimin e Strategjisë, PLV-të janë duke u zhvilluar nga komunat për të promovuar përfshirjen e komunitetit rom në nivelin lokal në komunat përkatëse.

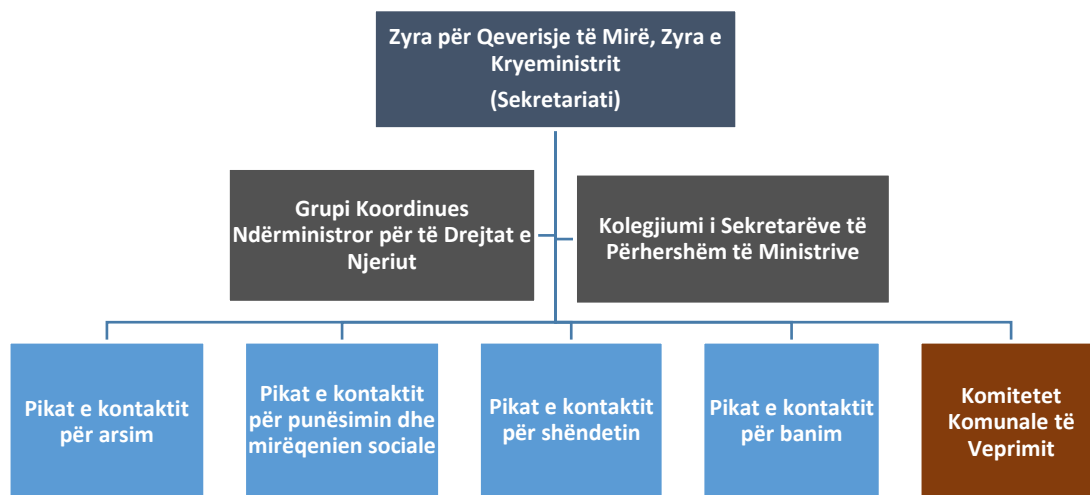

Figura 1: Mekanizmat funksional në nivelin lokal dhe qendror për zbatimin dhe monitorimin e Strategjisë

2.3.3 Planifikimi buxhetor në nivelin lokal për përfshirjen e romëve

Gjithmonë, të gjitha komunat partnere kanë tre burime kryesore buxhetore për zbatimin e PLV-ve përkatëse, gjegjësisht, buxhetin komunal, donatorët dhe institucionet qendrore. Megjithëse një pikë e veçantë, por që vlen të theksohet, niveli qendror nuk ka një linjë buxheti për të zbatuar aktivitete që vijnë nga Strategjia dhe deri më tani nuk ka pasur ndonjë ndarje të fondeve për zbatimin e Strategjisë.

Siç shihet nga tabela më poshtë, të gjitha komunat partnere kanë hartuar dhe buxhetuar PLV-të e tyre. Sidoqoftë, vetëm tre nga tetë kanë bërë planifikim buxhetor për vitin 2019 dhe dy komunat partnere, Obiliqi dhe Lipjani, kanë ndarë fonde për zbatimin e PLV-së për vitin 2019. Komunat e tjera kanë shprehur interes për të alokuar fonde për aktivitetet që shkojnë drejt zbatimit të PLV-ve të tyre

	PLV është hartuar dhe aprovuar nga Kuvendi Komunal?	Buxheti i përgjithshëm i PLV-së 2018-2022	Planifikimi i buxhetit për PLV-në për vitin 2019	Komuna ka alokuar fonde / buxhet për zbatimin e PLV-së për vitin 2019?	Nëse PO, tregoni vlerën	Është formuar Komisioni Komunal i Veprimit i PLV-së?
Gjakovë/Đakovica	PO	€ 878,250.00	€ 164,280.00	JO	NUK APLIKOHET	PO
Gračanica/Gračanicë	PO	€ 323,140.00	NUK APLIKOHET	JO	NUK APLIKOHET	PO
Mitrovica/Mitrovica South*	PO	€ 46,320.00	NUK APLIKOHET	JO	NUK APLIKOHET	PO
Lipjan/Lipljan	PO	€ 428,450.00	€ 108,759.00	PO**	€ 20,000.00	PO
Fushë Kosovë/Kosovo Polje	PO	€ 956,400.00	NUK APLIKOHET	JO	NUK APLIKOHET	PO
Ferizaj/Uroševac	PO	€ 1,345,840.00	€ 332,710.00	JO	NUK APLIKOHET	PO
Istog/Istok	PO	€ 101,400.00	NUK APLIKOHET	JO	NUK APLIKOHET	PO
Obiliq/Obilić	PO	€ 762,167.00	NUK APLIKOHET	PO	€ 20,000.00	PO

* PLV i vlefshëm për 2016-2019

** Fondet e alokuara për banim

3. Të gjeturat

3.1. Arsimimi

3.1.1. Vlerësimi i nevojave të komunës në arsim

a) Projektet e përmirësimit të infrastrukturës shkollore

Shumica e komunave partnere (pesë nga tetë: Gjakova, Graçanica, Mitrovica e Jugut, Fushë Kosova dhe Ferizaj) kanë raportuar projekte për përmirësimin e shkollës, të përfunduara në tre vitet e fundit. Obiliqi ka raportuar një projekt komunal në fshatin Palaj që do të zbatohet së shpejti. Lipjani dhe Istogu kanë raportuar se në komunat e tyre përkatëse, nuk e kanë përfunduar asnjë projekt për përmirësimin e shkollës në tre vitet e fundit. Lipjani ka deklaruar se kjo vjen për shkak të kufizimeve buxhetore, ndërsa, Istogu edhe pse kanë pranuar se janë angazhuar në përmirësimin e infrastrukturës shkollore, nuk kanë dhënë një arsytim se pse asnjë projekt i përmirësimit të shkollës nuk ka ndodhur në tre vjet të fundit.

Komunat partnere që kanë raportuar përfundimin e projekteve për përmirësimin e shkollës në tre vitet e fundit, gjithashtu kanë raportuar se kanë marrë fonde të BE-së për këto projekte, me përjashtim të Komunës së Ferizajt / Uroševac, e cila ka marrë fonde nga Ambasada e SHBA-së.

b) Trajnimi i mësuesve

Me përjashtim të Graçanicës dhe Lipjanit, të gjitha komunat e tjera partnere kanë raportuar përfundimin e aftësisimit të mësuesve në tre vitet e fundit. Graçanica ka raportuar se ata nuk kanë asnjë informacion mbi aftësimin e mësuesve duke marrë parasysh që kjo veprimtari është plotësisht nën administrimin e Ministrisë së Arsimit në Serbi. Ndërsa, Lipjani ka raportuar se aftësimi i mësuesve nuk është i përfshirë në buxhetin komunal.

Gjakova, Mitrovica e Jugut, Fushë Kosova dhe Istogu kanë marrë fonde të BE-së për trajnimin e mësuesve të përfunduar në tre vitet e fundit.

c) Ndërmjetësit (mediatorët) e shkollës aktive në komunitetin rom

Me përjashtim të Komunës Ferizajt dhe Komunës së Graçanicës, të gjitha komunat e tjera kanë raportuar ndërmjetësues të shkollave aktive në komunitetin rom. Graçanica ka dhënë udhëzime për të kërkuar këtë informacion në departamentet përkatëse të shkollave fillore dhe të mesme ku përfaqësohen përfaqësuesit e komunitetit rom.

Nga ana tjetër, nga komunat që raportuan ndërmjetësues të shkollës aktive në komunitetin rom, Mitrovica e Jugut kryeson listën me numrin më të madh të ndërmjetësve të shkollës (55 gjithsej: 40 në arsimin profesional dhe 15 në braktisjen e shkollës), pasuar nga Lipjani dhe Istogu, secila me nga 10 ndërmjetësues shkollore. Gjakova ka numrin më të ulët të ndërmjetësve të shkollës (2).

d) Programi i ndihmës komunale për shkolla me fëmijë romë

Me përjashtim të Obiliqit, të gjitha komunat e tjera kanë raportuar financimin e programeve mbështetëse për shkollat me fëmijë romë. Programet mbështetëse janë të ndryshueshme në komuna përkatëse. Për shembull, Lipjani mbështet pjesërisht duke financuar hapësirat për Qendrat e Mësimin, ndërsa Graçanica përveç ofrimit të mbështetjes financiare dhe logjistike për Qendrën Arsimore Romë, ata gjithashtu ofrojnë mbështetje me udhëtime shkollore, ngrohje, veprimtari shkollore dhe sportive dhe shtypjen e materialeve. Nga ana tjetër, Istogu ka raportuar një qasje më multidisiplinare duke treguar mbështetje me programet në fushat e parandalimit të braktisjes, regjistrimit në shkollë dhe ndërgjegjësimin dhe mbështetje financiare për shoqërinë civile të

angazhuar në këto fusha. Në këtë drejtim, në Fushë Kosovë / Kosova Polje, programet për shkolla me fëmijë romë janë financuar këtë vit nga OJQ-ja e VORAE.

e) Drejtoritë kryesore lokale për çështje arsimore

Të gjitha komunat kanë raportuar që departamenti kryesor për këtë fushë është Departamenti i Edukimit, përgjegjës për hartimin e politikave arsimore gjithëpërfshirëse. Zyrat Komunale për Komunitete dhe Kthim gjithashtu janë shënuar si zyra të duhura referimi në fushën e arsimit në komunitet.

f) Adresimi i çështjeve të arsimit në nivelin lokal

Të gjitha komunat kanë raportuar që çështjet e arsimit mund të adresohen në nivelin lokal. Në nivelin lokal, çështjet e arsimit mund të adresohen përmes Planeve Lokale të Zhvillimit, Rregulloreve, Planeve të Arsimit Komunal, PLV-ve dhe konsultimeve me shoqërinë civile.

g) Kapacitetet komunale në hartimin dhe zbatimin e projekteve arsimore

Gjysma e komunave partnere (Mitrovica e Jugut, Fushë Kosova, Istogu dhe Obiliqi) kanë raportuar nevojën për ndërtimin e kapaciteteve në ngritjen e fondeve. Lipjani dhe Gjakova kanë raportuar se ato kanë aftësi në hartimin dhe zbatimin e projekteve arsimore, në rastin e kësaj të fundit, është raportuar me kapacitet të lartë. Graçanica pranon projekte në një format të gatshëm të zhvilluar nga një ekip ekspertësh të jashtëm dhe i zbaton ato në përputhje me mjetet buxhetore të mundshme.

Në përgjithësi

Në përgjithësi, komunat partnere dallojnë në nivelin e:

- Njohuri për projektet e zbatuar dhe të dhënat e komunitetit
- Mënyrën e bashkëpunimit me OJQ-të dhe ndërmjetësuesit/mediatorët
- Ndërgjegjësimin për nevojën për ndërtimin e kapaciteteve

Për të përmbledhur, megjithëse ky aktivitet kishte për qëllim vlerësimin e nevojave të komunave partnere, kur analizohen përgjigjet, nevojat komunale për arsimimin e romëve përfaqësohen në formulime të gjera dhe të paqarta, gjë që në rastin më të mirë tregon mungesë kreativiteti të zyrtarëve komunal drejt politikave komunale, dhe në rastin më të keq, mungesën e të kuptuarit të fushës së çështjes me të cilën merren dhe / ose aftësisë për të ofruar një zgjidhje me burime ndonjëherë të kufizuara financiare dhe njerëzore.

3.1.2. Vlerësimi i nevojave të komunitetit në arsim

a) Çështjet kryesore

Analiza ka dhënë vështirësitë që janë paraqitur nga përfaqësuesit e komunitetit, kështu që janë grupuar në pesë kategori të gjera.

Situata ekonomike: Anëtarët e komunitetit raportuan financat si një pengesë kritike për arsimin. Për mungesë të financave, studentët nuk janë në gjendje të ndjekin, me disa dallime nëpër komuna, të gjitha nivelet e arsimit nga parashkollori deri në atë terciar. Raportohet se sistemi i kuotave për studentët e Universitetit është keqpërdorur në dëm të studentëve të komunitetit dhe bursat mungojnë. Blerja e materialeve shkollore, siç janë uniformat shkollore, librat etj., po e vështirësojnë situatën ekonomike të komunitetit rom. Qëndrueshmëria e Qendrave të Komunitetit/Mësimin raportohet si një çështje shqetësuese.

Gjuha: Gjuha është një tjetër pengesë kryesore e raportuar për arsimin e nxënësve romë në përgjithësi. Raportohet se romishtja nuk mësohet në shkollë. Për më tepër, nxënësit romë në disa raste kanë vështirësi në zotërimin e gjuhëve jo-amtare të shkollimit (qoftë shqip ose serbisht). Kjo shkaktohet kryesisht në raste kur flitet gjuhë tjetër brenda familjes, d.m.th. romë apo edhe ndonjë tjetër, dhe në shkollë mësohet në një gjuhë tjetër. Ka pasur raste kur fëmijët e kthyer nga vendet evropiane dhe fëmijët e zhvendosur brenda vendit, të cilët e kanë të vështirë të regjistrohen në shkollat lokale për shkak të pengesave gjuhësore. Ka një mungesë të raportuar të materialeve shkollore. Shkalla e lartë e analfabetizmit në komunitet raportohet, veçanërisht në mesin e femrave të reja, shoqëruar me analfabetizmin e prindërve dhe vetëdijën e tyre [për mungesë] të rëndësisë së arsimit.

Kufizimet sistemike: Raportohet se në përgjithësi mësuesit nuk janë të interesuar të bëjnë përpjekje shtesë me nxënësit romë. Për më tepër, u raportua diskriminim në të gjitha nivelet, si dhe një raport i një rasti të ndarjes së fëmijëve në një shkollë fillore, përkatësisht shkollës Sveti Sava në Obiliq. Megjithatë çështja u trajtua nga departamenti i arsimit, ndarja është ende e diskutueshme midis komunitetit dhe shkollës. Në nivelin institucional, u vërejt se kriteret janë shumë të larta dhe duhet të ulen për regjistrim në shkollë të mesme dhe universitet, si dhe për bursa universitare. Raportohet se Romët nuk janë përfshirë në vendimin e Ministrit të Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë (MASHT) për të shtuar pesë nxënës në çdo shkollë të mesme të cilët nuk i plotësojnë kriteret për regjistrim. Nga ana tjetër, u raportua se nuk ka mbështetje për ndërmjetësuesit dhe nuk ka infrastrukturë shkollore, përfshirë nivelin parashkollor. Në njërin komunë raportohet se nuk ka tokë publike në dispozicion për të ndërtuar shkollë në afërsi të komunitetit.

Braktisja e shkollimit: Braktisja e shkollës raportohet në arsimin fillor dhe të mesëm. Kryesisht lidhet me gjendjen financiare të nxënësit. Përfaqësuesit e komunitetit nga shumica e komunave partnere kanë raportuar braktisjen e shkollës si një nga pengesat kryesore për arsimimin e komunitetit rom, në disa raste për shkak të mungesës së bursave dhe mbështetjes institucionale, dhe mungesës së perspektivës në punësim.

Siguria dhe lëvizshmëria: Mungesa e ndihmës për transport për studentët romë në disa nga komunat partnere u raportua se ishte një tjetër pengesë në arsim. Në disa raste, nxënësit romë duhet të ecin në distancë të gjatë për të shkuar në shkollë, duke u përballur me rrezik nga lëvizja e trafikut dhe qenve endacakë.

b) Përgjigja institucionale e shprehur përmes investimeve ose veprimtarisë

Komuniteti ka raportuar disa raste të investimeve ose aktiviteteve të fundit të ndërmarra nga institucioni përkatës komunal në fushat e paraqitura më poshtë:

- Pajisjet shkollore
- Lehtësira për qendrat mësimore, libra shkollore
- Arsim i mesëm intensiv për 18 muaj për 20 nxënës⁵
- Kampe verore
- Një institucion parashkollor (megjithatë fizikisht e paarrtshme për shkak të distancës nga komuniteti)⁶
- Transporti vetëm për të kthyerit

⁵ Projekti i zbatuar në bashkëpunim me Këshillin Danez të Refugjatëve.

⁶ Raportuar në Fushë Kosovë.

- Mësim intensiv të gjuhës shqipe për të kthyerit romë, të cilët po ndjekin sistemin arsimor serb⁷

c) Nevojat/kërkesat e komunitetit rom

Në përmbledhje:

- Transport për nxënësit romë që ndjekin arsimin fillor dhe të mesëm në distancë të caktuar
- Sigurimi i pajisjeve shkollore dhe librave shkollorë
- Ulja e kriterëve të regjistrimit për nivele më të larta të shkollimit (përfshirë parashkollorin)
- Më shumë bursa (për të gjitha nivelet e arsimit)
- Një sistem kuotash që menaxhohet si duhet
- Punësim për të diplomuarit në Fakultetin e Edukimit, për të shërbyer si rol modele
- Qëndrueshmëri për Qendrat e Komunitetit/Mësimin
- Kurse/mësim të gjuhës shqipe
- Mosdiskriminim brenda dhe jashtë shkollës
- Më shumë ndërmjetësues aktiv
- Shkollat dhe parashkollorët të ndërtohen në zonat ku shkollat janë në distancë fizike me komunitetin
- Kurse shkrim-leximi për gratë
- Të ndryshojë vendimin e MASHT-it në lidhje me kriteret e regjistrimit për arsimin e mesëm për të përfshirë romët
- Kurse/mësim të gjuhës serbe

d) Pengesat për plotësimin e nevojave / kërkesave

Në përmbledhje:

- Fondet e bursave përdoren për nevoja shtëpiake (të tilla si ushqim, ngrohje, etj.)
- Sistemi i kuotave universitare për arsimin e lartë është diskriminues për romët
- Vullneti politik në nivelin lokal dhe mungesa e interesit për t'u marrë me arsimin e romëve
- Mungesa e vetëdijes së prindërve për vlerësimin e arsimit
- Diskriminimi dhe stigmatizimi në shkolla
- Nevoja për aktivitete shtesë kurrikulare nga ana e mësuesve nuk adresohet
- Mungesa e fondeve për projekte arsimore (përfshirë ndërmjetësuesit dhe Qendrat e të mësuarit)
- Situata socio-ekonomike e familjeve romë
- Mungesa e informacionit
- Sistemi paralel (arsimi dhe mirëqenia sociale⁸)

e) Zgjidhje të mundshme

Në përmbledhje:

- Sigurimi i bursave për studentët e terciar/universitar (duke ulur kriteret e pranueshmërisë, d.m.th. mesatare e klasës 7.5)
- Niveli më i lartë i përgjegjësisë në administrimin e sistemit të kuotave universitare
- Rekrutimi i ndërmjetësuesve nga komuna dhe aktivitetet e ndërgjegjësimin për prindërit

⁷ Reportuar në Obiliq.

⁸ Komuniteti Rom që ndjek arsimin paralel në gjuhën serbe ka të drejtë për ndihmë të mirëqenies sociale nga Qeveria e Serbisë. Kjo nga ana tjetër krijon një nxitje financiare për romët që të ndjekin arsimin në gjuhën serbe. Edukimi në gjuhën serbe krijon vështirësi që romët të kalojnë në sistemin në gjuhën shqipe, qoftë për studime terciare apo punë.

- Komuna të sigurojë mbështetje me transportimin dhe pajisjet shkollore
- Zbatimi i Ligjit mbi Diskriminimin dhe aktivitetet e ndërgjegjësimit për menaxhimin e shkollës, mësuesve dhe nxënësve
- Komuna të organizoj mësim intensiv për nxënësit që braktisin shkollimin fillor dhe të mesëm
- Angazhimi i komunitetit në monitorimin e çështjeve të braktisjes dhe roli më aktiv i Këshilit të Pirndërve
- Planifikimi buxhetor për Qendrat e Komunitetit/Mësimin dhe mbështetje tjetër që ka implikime financiare (p.sh. paisje shkollore, uniforma, etj.)

Në përgjithësi

Raportohet se komuniteti nuk po merr pjesë në vendimmarrje për çështje arsimore në ndonjë mënyrë thelbësore, e cila mund të interpretohet si përjashtim institucional. Kjo situatë përkeqësohet më tej nga diskriminimi dhe stigma me të cilën nxënësit romë përballen brenda dhe jashtë klasës.

Pothuajse kundërintuitiv kur krahasohet me thirrjen për mosdiskriminim, ekziston gjithashtu një nevojë e përcaktuar qartë për veprim pozitiv (diskriminim pozitiv) në fushën e arsimit për romët. Ky veprim afirmues do të kërkonte të vendoset një sistem kuotash për nxënësit romë në të gjitha nivelet e arsimit (parashkollor në universitet), të ulnen kriteret për regjistrim dhe të sigurohen bursa.

Bazuar në raportet e Vlerësimit të Nevojave të Komunitetit, ndërmjetësuesit po luajnë një rol jetësor në koordinim, komunikim, shkëmbim informacioni dhe komunikim me komunitetin. Komunitet janë thirrur të financojnë pagat e tyre dhe të mbështesin veprimtarinë e tyre. Për më tepër, autoritetet lokale gjithashtu janë thirrur në veprim për adresimin e çështjeve që lidhen me gjuhën shqipe (Obiliq).

Raportohet një mungesë e perspektivës. Nxënësve romë u mungon motivimi sepse nuk shohin një perspektivë të të punësuarve në një punë me kohë të plotë në të ardhmen. Për ta bërë edhe më të vështirë këtë problem është edhe çështja e braktisjes së shkollimit të cilët për mungesë të financave dhe/ose mbështetjes institucionale nuk janë në gjendje të përfundojnë arsimimin e tyre. Propozohet që rol modelët e komunitetit dhe takimet e rregullta ndërgjegjësimi do të ndikojnë pozitivisht në përmirësim të situatës.

Kur krahasohen perceptimet për përgjigjen institucionale dhe perceptimet e çështjeve kryesore që prekin arsimin, siç paraqiten nga Komuniteti, duket se ka një mospërputhje. Përkatesisht, çështjet që prekin arsimin paraqiten të jenë shumë më të mëdha dhe më të thella në fushëveprim kur krahasohen me veprimtarinë institucionale si përgjigje për adresimin e këtyre çështjeve.

3.2. Punësimi

3.2.1 Vlerësimi i nevojave të komunës në punësim

Graçanica pjesën e punësimit e ka lënë pjesën të zbrazët, nën arsyetimin se punësimi nuk bën pjesë në kontrollin e kompetencave të tyre, kështu që këtu përjashtohet nga analiza VKNK-së e fushës së punësimit.

a) Projektet komunale në zhvillimin e aftësive dhe punësimit

Të gjitha komunat partnere kanë raportuar të kenë zbatuar një projekt punësimi në tre vitet e fundit. Komuna e Lipjanit, Fushë Kosovës dhe Obiliqit kanë kontrata aktuale për punë sezonale në mirëmbajtje.

Komuna e Gjakovës, Mitrovicës së Jugut dhe Istogu kanë raportuar projekte që përfshijnë zhvillimin e aftësive. Komuna e Mitrovicës së Jugut ka mbështetur inkubimin e 20 bizneseve. Nga ana tjetër,

komuna e Gjakovës dhe Istogut i kanë mbështetur gjithashtu edhe te kthyerit me aktivitetet e zhvillimit të aftësive.

Nga shtatë komunat partnere që kanë raportuar përfundimin e projekteve në zhvillimin e aftësive dhe punësimin në tre vitet e fundit, vetëm tre komuna kanë raportuar se kanë marrë fonde të BE-së për këto projekte (Gjakova, Mitrovica e Jugut dhe Ferizaj).

Në mënyrë të ngjashme, vetëm tri komuna kanë raportuar pranimin e fondeve jotë BE-së⁹ për këto projekte, përkatësisht komunat Gjakova, Ferizaj dhe Obiliqi.

Këto projekte raportohet se janë zbatuar nga agjencitë komunale të punësimit (Gjakovë / Fushë Kosovë) dhe OJQ-të në Mitrovicën e Jugut. Në Ferizaj, raportohet se ky projekt për të kthyerit romë zbatohet bashkërisht ndërmjet komunës dhe IOM-it.

Gjakova ka raportuar numrin më të madh të përfituesve (40), ndërsa Obiliqi ka raportuar numrin më të ulët të përfituesve (2). Lipjani dhe Ferizaji kanë raportuar 15 përkatësisht 13 përfitues.

b) Drejtoritë kyçe lokale për çështjen e punësimit

Qendrat e punësimit dhe Agjencia e Punësimit janë cilësuar si departamentet më të rëndësishme për çështje punësimi. Për më tepër, departamentet komunale, OJQ-të dhe organizatat ndërkombëtare gjithashtu është raportuar të kenë kompetencë në lidhje me çështjet e punësimit.

c) Adresimi i çështjeve të punësimit në nivelin lokal

Shumica e komunave partnere kanë raportuar se çështjet e punësimit nuk mund të adresohen në nivel lokal. Propozohet që nëse komuna do të bëjë një marrëveshje me Agjencinë e Punësimit, çështjet e punësimit mund të lehtësohen në nivelin lokal.

d) Municipal capacities in designing and implementing employment projects

Shumica e komunave (Gjakova, Lipjani, Fushë Kosova, Ferizaji dhe Obiliqi) kanë raportuar aftësi të mesme për hartimin dhe zbatimin e projekteve të punësimit. Komunat e tjera kanë mirëpritur trajnime shtesë në këtë fushë.

Në përgjithësi

Bazuar në raportet e vlerësimit nga komunat partnere, puna sezonale në shërbimet e pastrimit është forma kryesore e punësimit për komunitetin rom. Për më tepër, autoritetet lokale e shohin veten si jo kompetente për t'u marrë me punësimin për romët dhe mbështeten në udhëzimet e autoriteteve qendrore për politika dhe fonde në fushën e punësimit të romëve. Në përgjigjen e tyre, komunat partnere mbajnë një qëndrim të përgjithshëm se komuniteti rom nuk është i interesuar të trajnohet ose të punësohet, pa marrë parasysh faktorët që mund të kenë sjellë këtë situatë.

Nga ana tjetër, megjithëse komunat partnere kanë realizuar projekte punësimi për komunitetin rom, ata kërkojnë më shumë ndërtim të kapaciteteve në këtë fushë, si dhe qasje të reja, ato më proaktive në trajtimin e punësimit të romëve.

⁹ GIZ, UNDP, USAID, Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale, Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sportit, dhe Zëri i RAE.

3.2.2. Vlerësimi i nevojave të komunitetit në punësim

a) Çështjet kryesore

Për qëllim të analizës, pengesat që u paraqitën nga përfaqësuesit e komunitetit janë grupuar në tri kategori të gjera.

Diskriminimi: përfaqësuesit e komunitetit kanë raportuar mungesë të mundësive të punësimit për shkak të diskriminimit. Diskriminimi reflektohet në mënyra të ndryshme duke filluar me moszbatimin e kuotës së punësimit prej 10% por edhe në formën e diskriminimit social në sferat publike dhe private. Situata përkeqësohet nga privatizimi i shërbimeve në sektorin publik i cili tradicionalisht ka qenë zona në të cilën komuniteti rom ka marrë punë (p.sh. shërbime të pastrimit dhe mirëmbajtjes). Sipas përfaqësuesve të komunitetit kjo situatë nuk ndihmohet nga përfaqësuesit politikë romë të cilët nuk po marrin një rol më proaktiv në fushën e punësimit të romëve.

Shkollimi: është një nga çështjet kryesore të raportuara për punësimin e romëve. Nxënësit romë për shkak të gjendjes financiare nuk janë në gjendje të ndjekin shkollimin. Për më tepër, është raportuar se punësimi ndikohet nga mungesa e arsimit profesional dhe aftësimin të romëve. Për më tepër, sistemi arsimor nuk po punëson mësues romë në shkolla. Një çështje tjetër kryesore për punësimin është gjuha, pasi raportohet se romët që mbarojnë arsimin e mesëm serb kanë vështirësi të kalojnë nga arsimi parauniversitar i gjuhës serbe në vendet e punës ku flitet shqip.

Mungesa e mbështetjes institucionale: raportohet se ndikon në punësim sepse nuk ka mbështetje për bizneset e vogla nga autoritetet komunale (përfshirë gratë sipërmarrëse). Përndryshe, autoritetet nuk po japin subvencione pagash për punësim në sektorin privat kur punësojnë punonjës romë, duke krijuar kështu stimulime për punësimin e më shumë romëve. Kjo situatë shoqërohet me mungesën e mundësive të praktikës për komunitetin rom dhe përveç kësaj, ka mungesë të komunikimit dhe shkëmbimit të informacionit për mundësitë e punësimit. Raportohet se asnjë rom nuk është i punësuar përmes Qendrave të Punësimit.

b) Përgjigja institucionale e shprehur përmes investimeve ose veprimtarisë

Komuniteti raportoi disa raste të investimeve ose aktiviteteve të fundit të ndërmarra nga institucionet përkatëse komunale në fushat e paraqitura më poshtë:

- Një projekt shumë i shkurtër i subvencioneve të pagave për sektorin privat
- OJQ-të kanë mbështetur disa programe për punë praktike dhe punësimin sezonal
- Disa trajnime të ofruara për gratë romë në trajnime profesionale dhe biznese të vogla, por kualifikimet e tyre janë vërtet të ulta
- Të kthyerit janë përfituesit e vetëm për kurset e gjuhës shqipe

c) Nevojat / kërkesat e komunitetit rom

Në përmbledhje:

- Ligji për kuotën e punësimit duhet të zbatohet dhe institucionet të cilët zbulohen se e kanë shkelur këtë ligj që duhet të sanksionohen
- Siguria në punë për romët në shërbimet (ndërmarrjet) e privatizuara, duke siguruar kontrata pune
- Subvencione në paga si një nxitje për punësimin e romëve në sektorin privat
- Luftimi i diskriminimit në punësimin e romëve
- Ndryshimet në ligje për të përfshirë uljen e taksave për kompanitë që punësojnë romët
- Mundësitë e praktikës dhe punësimit të të rinjve romë në sektorin publik dhe privat
- Më shumë trajnime profesionale (posaçërisht për gratë)

- Punësimi i studentëve romë në sektorin e arsimit si mësues
- Ndarja me kohë dhe më e mirë e informacionit për mundësitë e punësimit
- Masat afirmative për punësimin e komunitetit rom
- Uljen e kriterëve për gratë për të marr pjesë në trajnime profesionale dhe mbështetje për bizneset e vogla
- Fuqizimi dhe mbështetja e bizneseve të vogël të komunitetit

d) Pengesat për plotësimin e nevojave/kërkesave

Në përmbledhje:

- Mungesa e vetëdijes dhe gatishmërisë së komunave për të zbatuar kuotën e punësimit
- Mungesa e gatishmërisë dhe financave për të mbështetur subvencionimin e pagave për sektorin privat
- Diskriminim nga sektori publik dhe privat
- Paragjykitime ndaj komunitetit Rom
- Mungesa e perspektivës në punësimin e maturanëve romë dhe mungesa e motivimit
- Mungesa e qëndrueshmërisë për iniciativat e sipërmarrjes
- Mungesa e përvojës së punës për shkak të punësimit joformal afatgjatë dhe/ose mungesës së tij

e) Zgjidhjet e mundshme

Në përmbledhje:

- Zbatueshmëria e masave pozitive për punësimin e komuniteteve romë
- Trajnim profesional dhe mësim të përshpejtuar për ata që kanë braktisur shkollimin e mesëm
- Stimulimi i sipërmarrjes përmes subvencionimit të bizneseve të vogla (fondi i veçantë komunal) dhe lirim nga taksat për ata që punësojnë romët në sektorin privat
- Subvencione për pagat e punonjësve Romë në sektorin privat
- Mundësi për bërjen e praktikës për të diplomuarit romë në sektorin publik
- Nevoja për qëndrimin në shkollim deri në diplomim
- Më shumë trajnime profesionale për të rinjtë
- Planifikimi i punësimit të romëve në planet e veprimit komunal dhe përveç kësaj kërkimin e mundësisë së punësimit
- Angazhimi i Këshillave të Punësimit nga komuniteti rom në Qendrat e Punësimit
- Një bazë e të dhënave me të diplomuarit e komunitetit rom dhe profilet e tyre
- Ofrimi i kurseve të gjuhës shqipe për ata që kanë nevojë
- Fushatë ndërgjegjësimi mbi rëndësinë dhe metodat e kërkimit të vendeve të punës

Në përgjithësi

Në një farë mase, diskriminimi po ndikon në punësimin e romëve si në sektorin publik ashtu edhe në atë privat. Punësimi i romëve duket se është kryesisht sezonal dhe kryesisht për grumbullimin e mbeturinave. Mungesa e mundësive të praktikës dhe subvencioneve për bizneset e vogla ka një ndikim të mirëfilltë në komunitet. Ligji në Kosovë ka një parashikim të kuotës së punës prej 10% për komunitetet, megjithatë, ky ligj nuk po zbatohet. Pa trajnime, kualifikime të dobëta dhe asnjë mbështetje institucionale, punësimi i romëve përfshihet në një cikël të mbrapshtë. Nuk është për t'u habitur që përfaqësuesit e komunitetit po bëjnë thirrje për një veprim afirmues për të përmirësuar këtë situatë, duke krijuar një ndjenjë të sigurisë dhe qëndrueshmërisë për komunitetin në sektorin e punësimit.

Çelësi i këtij ndryshimi do të jetë vullneti politik i autoriteteve komunale dhe skemat e financave që mbështesin praktikën/stazhin, vendet e reja të punës dhe bizneset e vogla. Për më tepër, sistemi i kuotave duhet të zbatohet me sukses dhe institucionet e gjetura që shkelin ligjin, duhet të sanksionohen; institucioni i Ombudspersonit duhet të përfshihet në këtë proces. Përndryshe, autoritetet e nivelit qendror mund të krijojnë një nxitje për komunat që respektojnë sistemin e kuotave duke siguruar mbështetje shtesë për fonde. Në këtë drejtim, do të duhet të krijohet një fond i veçantë.

Gjuha dhe kalimi në tregun e punës janë shumë të rëndësishme në kontekstin e punësimit. Studentët romë që ndjekin arsimin parauniversitar në gjuhën serbe duhet të kenë mjetet për të kaluar në sektorin e punësimit shqipfolës, përmes sigurimit të kurseve në gjuhën shqipe. Në këtë drejtim, përmirësimi i komunikimit dhe shkëmbimit të informacionit do të rrisë mundësitë e punëkërkesve romë të motivohen dhe angazhohen. Kjo mund të arrihet përmes ndërmjetësve të komunitetit dhe / ose punonjësve romë në zyrat e komunës.

3.3 Banimi

3.3.1. Vlerësimi i nevojave të komunës në banim

a) Projektet e banimit

Me përjashtim të komunave të Mitrovicës së Jugut, Ferizajt dhe Istogut, të gjitha komunat e tjera partnere kanë raportuar që kanë kryer projekte të banimit në tre vitet e fundit. Ferizaj ka raportuar se 38 apartamente janë ndarë nga komisioni komunal, por për shkak të një ankese, çështja është dërguar në gjykatë. Ndërsa, Mitrovica e Jugut ka raportuar se aktualisht nuk ka kërkesë për strehim për shkak të angazhimit të shtuar në këtë zonë në të kaluarën; aktualisht strehimi nuk është një politikë prioritare, nuk ka fonde në dispozicion për projektet e alokuara të banimit. Istogu ka raportuar projekte të banimit, ku përfituesit ishin 10 nëna beqare të komunitetit shqiptar. Në këtë listë, Gjakova udhëheq me 31 shtëpi të ndërtuara në tre vitet e fundit (mbështetur nga UNHCR, IOM dhe DRC), Obiliqi ka 28 shtëpi (mbështetur nga IOM) dhe Fushë Kosova ka ndërtuar 20 shtëpi (IOM) dhe rinovuar 30 shtëpi (të mbështetur nga VORAE); VORAE po mbështet Komunën e Lipjanit edhe në projekte banimi. Graçanica ka ndërtuar katër (4) projekte banimi, ndërsa punimet në nëntë (9) projekte banimi janë duke vazhduar. Vlen të përmendet, nga përgjigja nuk është specifikuar qartë nëse projektet e banimit ishin për të kthyerit ose komunitetet rezidente të romëve (përfituesit e mirëqenies sociale).

Gjysma e komunave partnere kanë aplikuar për fonde për projekte të strehimit (Gjakova, Graçanica, Mitrovica e Jugut dhe Fushë Kosova). Nga ky grup, vetëm Graçanica ka raportuar se nuk ka pranuar fonde të BE për projektet e banimit. Nga ana tjetër, Obiliqi ka marrë fonde të BE-së për projekte të strehimit, edhe pse nuk ka aplikuar. Donatorët jo-BE kanë mbështetur Graçanicën (Ministria e Administrimit Lokal) dhe Obiliqin (Ambasada e Luksemburgut).

Numri i përfituesve të familjeve romë në projekte të banimit është disi i ngjashëm me Gjakovën (31 familje, 174 anëtarë të familjes), Graçanicën (dy familje), Mitrovicën e Jugut (100 anëtarë të komunitetit), Lipjanin (33 familje) dhe Obiliqin (32 familje të kthyer).

b) Drejtoritë kryesore lokale për çështjet e banimit

Raportohet se ZKKK-të, Departamenti i Urbanizmit, Departamenti i Shëndetit dhe Mirëqenies Sociale dhe Departamenti i Kadastrës janë departamentet kryesore për referimin ose adresimin e çështjeve të banimit.

c) Adresimi i çështjeve të banimit në nivelin lokal

Shumica e komunave partnere kanë raportuar që çështjet e banimit mund të trajtohen në nivel lokal. Përkundër kësaj, Komuna e Istogut ka raportuar se çështjet e strehimit nuk mund të trajtohen në nivel lokal për shkak të mungesës së tokës publike në dispozicion. Lipjani ka raportuar se çështjet e banimit mund të trajtohen pjesërisht në nivel lokal dhe Obiliqi ka raportuar që grupet e punës mund ta lehtësojnë këtë proces por si komunë ata janë të pakënaqur sepse komuna e tyre po bëhet një "kamp i komuniteteve" që vijnë nga të gjitha pjesët e Kosovës.

d) Kapacitetet komunale në hartimin dhe zbatimin e projekteve të banimit

Të gjitha komunat partnere kanë raportuar se kanë nevojë për ngritje të kapaciteteve në hartimin dhe zbatimin e projekteve të banimit. Kjo për shkak se tradicionalisht këto projekte u zhvilluan dhe u implementuan nga partnerë të jashtëm, ku komunat partnere kishin një rol më të vogël në proces.

Në përgjithësi

Pjesa më e madhe e punës në çështjet e banimit të komunitetit rom bëhet nën iniciativën e organizatave ndërkombëtare dhe donatorëve që punojnë në Kosovë. Çështja e strehimit social për komunitetin rom nuk duket të jetë përparësi për komunat partnere, disa prej të cilave po pretendojnë mungesë të tokës komunale në dispozicion për të adresuar këtë çështje. Me sa duket, çështjet e strehimit që prekin komunitetin rom tejkalojnë disponueshmërinë e tokës dhe legalizimin e pronave të tyre.

3.3.2. Vlerësimi i nevojave të komunitetit në banim

a) Çështjet kryesore

Analiza tregon barrierat që janë paraqitur nga përfaqësuesit e komunitetit, të grupuar në katër kategori të gjera.

Dokumentacioni i pronësisë: përfaqësuesit e komunitetit kanë raportuar që komuniteti rom ka një çështje kryesore me dokumentet kadastrale, mungesën e listës së posedimit dhe dokumentet e tjera të pronësisë që prekin banimin. Në këtë drejtim, legalizimi i pronave të tyre dhe vendbanimeve joformale shihet si një çështje e rëndësishme për banimin¹⁰.

Diskriminimi dhe përjashtimi: kur bëhet fjalë për ndarjen e banesave sociale, raportohet se romët përfitojnë rrallë. Për më tepër, ka raporte kur komuna nuk dëshiron të nënshkruajë një marrëveshje me OJQ-të për ndërtimin e shtëpive për romët dhe në raste të tjera komuna nuk ndërton shtëpi me pretekstin e pamundësisë së tokës publike. Për më tepër, raportohet se shumë shpesh të kthyerit marrin trajtim më të mirë se banorët. Raportohet gjithashtu se në shumë raste më shumë se një familje jeton në një shtëpi, kjo i diskualifikon që të marrin ndihmë të mirëqenies sociale. Lidhur me këtë, apartamentet që janë ndarë nga komuna dhe donatorët e tjerë p.sh. apartamentet në Plemetin tani janë shumë të vogla, sepse në ndërkohë është rritur madhësia e familjeve.

Infrastruktura e dobët: Përfaqësuesit e komunitetit kanë raportuar se në shumicën e zonave të banuara nga komuniteti rom, rrugët nuk janë asfaltuara, ka mungesë ndriçimi dhe kanalizimi, dhe

¹⁰ Përcaktimi i UN-HABITAT i Vendbanimeve Joformale: zonat e banimit ku 1) banorët nuk kanë sigurim të apo posedim të tokës ose banesave ku banojnë, me modalitete që fillojnë nga banimi pa leje deri tek marrja me qira e banimeve joformale, 2) Në lagjet zakonisht mungojnë, ose janë të shkëputura nga shërbimet themelore dhe infrastruktura e qytetit dhe 3) strehimi nuk mund të jetë në përputhje me rregulloret aktuale dhe rregulloret e ndërtesave, dhe shpesh ndodhet në zona të rrezikshme gjeografike dhe mjedisore.

shtëpitë nuk kanë tualete. Në raste të tjera, disa shtëpi kanë nevojë për rinovim dhe në disa raste shtëpitë janë të vendosura në zona afër deponive ilegale.

b) Përgjigja institucionale e shprehur përmes investimeve ose veprimtarisë

Përfaqësuesit e komunitetit kanë raportuar disa raste të investimeve ose aktiviteteve të fundit të ndërmarra nga institucioni përkatës komunal në fushat e paraqitura më poshtë:

- Një familje ka marr një shtëpi nën koncesion për 100 vjet dhe dy të tjera kanë marr materiale ndërtimi
- Programet e asistencës për të kthyerit
- Përdorimi i banesave sociale me kohë të kufizuar dhe marrëveshjet me shkrim¹¹

c) Nevojat / kërkesat e komunitetit rom

Në përmbledhje:

- Të kenë dokumentacionin e pronësisë
- Ndërtimi i shtëpive për familjet në nevojë (çështje sociale)
- Rinovimi i tërësishëm ose i pjesshëm i shtëpive
- Lirimi nga tatimi në pronë
- Qasje në grante për strehim (të lidhura me dokumentacionin)
- Banorët të fitojnë mbështetje të barabartë si të kthyerit
- Shndërrimi i deponive të paligjshme në parqe
- Trajtim i drejtë në ndarjen e banesave sociale
- Akomodimi i vogël pengon casjen në mirëqenien sociale për familjet më të mëdha (ato që janë të banuara nga dy ose më shumë gjenerata)

d) Pengesat për plotësimin e nevojave / kërkesave

Në përmbledhje:

- Mungesa e vullnetit politik për të mbështetur komunitetin Rom dhe interesat politike
- Diskriminimi¹² nga autoritetet komunale dhe mungesa e financave
- Mungesa e dokumentacionit të pronësisë/pronës
- Mungesa e tokës private për ti mundësuar familjeve të mëdha të ndërtojnë njësi të tjera
- Çështje ligjore që prekin pronësinë (tarifat, kontakti me pronarët dhe në rastet kur pronari ka vdekur, marrja e pëlqimit nga të afërmit e gjallë, të cilët shpesh jetojnë jashtë vendit))
- Përqendrimi vetëm te të kthyerit
- Mungesa e tokës së disponueshme publike
- Strehim pa leje në banesat kolektive sociale¹³

e) Zgjidhje të mundshme

Në përmbledhje:

- Ndarja më e mirë e informacionit

¹¹ Ky raport vjen nga Obiliqi, i referohet migrimit të brendshëm të romëve në Kosovë në Obiliq dhe se si ata jetojnë ilegalisht në banesat kolektive. Sipas raportit, komuna i ka ofruar këto apartamente për një kohë të shkurtër jetese dhe tani po i furnizon banorët me marrëveshje me shkrim.

¹² Në këtë rast, diskriminimi ngritet në kontekstin e investimeve në infrastrukturën publike, sikurse mos asfaltimi i rrugëve, mungesa e ndriçimit dhe sistemit të kanalizimit. Përfaqësuesit e komunitetit deklaruan se ata dëshirojnë të shohin një ndryshim ku komuniteti rom trajtohet në mënyrë të barabartë me komunitetet e tjera dhe është pjesë e prioritetëve komunale.

¹³ Migrimi i brendshëm në Obiliq ka çuar në strehimin pa leje në banesat kolektive nga të ardhurit, duke i dhënë një tendosje komunitetit rezident rom.

- Zyrat Komunale për Komunitete dhe Kthim të vizitoj komunitetin rom dhe për të identifikuar rastet e strehimit në nevojë
- Komunitat t'u japin tokë rasteve sociale për ndërtimin e shtëpisë
- Përfshirja e një përfaqësuesi të komunitetit rom në panelin përzgjedhës të përfituesve për strehim social
- Rritja e angazhimit të komunitetit rom me autoritetet komunale dhe diskutimit publik, dhe anasjelltas rritja e reagimit të autoriteteve komunale ndaj kërkesave të komunitetit rom
- Autoritetet komunale dhe zyrat kadastrale të gjejnë një zgjidhje për rregullimin e dokumentacionit të pronësisë, legalizimin dhe regjistrimin e pronave (duke përdorur Kroacinë dhe Maqedoninë si shembuj)
- Nënshkrimi i marrëveshjeve me OJQ-të dhe ndërtimin e shtëpive të reja
- Lirimi i komunitetit rom nga tatimi në pronë

Në përgjithësi

Komuniteti rom është i ndikuar nga mungesa e pasurisë dhe dokumenteve të pronësisë. Shumica e shtëpive ku jeton komuniteti rom janë të pajisura me kontrata blerjeje dhe nuk posedojnë dokumentacion pronësie dhe kadastral, siç është lista e posedimit. Përveç diskriminimit, mungesa e dokumentacionit është gjithashtu një arsye kryesore pse ata nuk mund të marrin grante ose mbështetje tjetër për ndërtimin e shtëpive nga donatorët. Zgjidhjet e mundshme do të përfshijnë procesin e legalizimit të pronave të tokës duke përdorur përvojën e Kroacisë dhe Maqedonisë.

Familje të mëdha që jetojnë në një ekonomi të përbashkët familjare po përballen me një mori sfidash. Kjo situatë është përkeqësuar për shkak të mungesës së banesave sociale dhe investimeve në këtë fushë. Komunitat duhet të kenë një listë të familjeve në nevojë dhe të sigurojnë tokë komunale për strehim social. Ekzistojnë një numër i çështjeve të raportuara në lidhje me infrastrukturën, si qasja në ujë të pijshëm, ndriçim në rrugë publike dhe deponitë ilegale.

Nga raportet e vlerësimit, duket se autoritetet dhe donatorët si në nivelin lokal ashtu edhe në atë qendror po e bëjnë një diskriminim pozitiv ndaj të krhyerve me strehim, mbështetjen e themelimit të bizneseve fillestare (start-up) dhe llojin tjetër të mbështetjes, që po krijon një përçarje mes të kthyerve dhe banorëve.

3.4 Kujdesi shëndetësor

3.4.1. Vlerësimi i nevojave të komunës në kujdesin shëndetësor

Graçanica e ka lënë bosh sektorin e kujdesit shëndetësor, kështu që këtu përjashtohet nga analiza VKNK-së në fushën e kujdesit shëndetësor.

a) Projektet e kujdesit shëndetësor

Me përjashtim të Gjakovës, të gjitha komunitatet e tjera partnere kanë raportuar projekte të zbatuara në kujdesin shëndetësor në tre vitet e fundit. Vaksinimi dhe/ose aktivitetet e ndërgjegjësimit ishin aktivitetet më të përhapura (raportuar nga Lipjani, Fushë Kosova, Ferizaj, Istogu dhe Obiliqi). Për më tepër, kontrollet sistematike shëndetësore u implementuan në Mitrovicën e Jugut dhe Istog. Komunitatet e Fushë Kosovës dhe Obiliqit kanë raportuar vizita mobile në shtëpi. Aktivitetet e planifikimit familjar u raportuan nga Istogu dhe Obiliqi. Aktivitetet e ndërgjegjësimit për higjienën dhe edukimin shëndetësor u raportuan nga Lipjani, Ferizaj dhe Istogu.

Asnjë komunitet partner nuk ka raportuar pranimin e fondeve të BE-së dhe/ose donatorëve të tjerë (me përjashtim të Obiliqit e cila ka marrë fonde nga OSBE) për projektet e kujdesit shëndetësor.

Vetëm komunat e Lipjanit (mbi 150 fëmijë), Fushë Kosovës (mbi 200) dhe Ferizaj (rreth 1600) ishin në gjendje të sigurojnë një numër të përfituesve romë.

b) Ndërmjetësuesit e kujdesit shëndetësor aktivë në komunitetin rom

Komunat e Fushë Kosovës dhe Obiliqit kryesojnë listën me numrin më të madh të ndërmjetësve aktivë të kujdesit shëndetësor në komunitetin rom, me nga pesë secila. Lipjani dhe Ferizaj kanë nga tre ndërmjetësues secila. Gjakova dhe Istogu kanë nga një ndërmjetësues secila.

b) Departamentet kryesore lokale për çështje të kujdesit shëndetësor

Qendra Komunale për Shëndetin e Familjes dhe Departamenti i Shëndetësisë dhe Mirëqenies Sociale janë shënuar si departamente kryesore për çështje të kujdesit shëndetësor.

c) Adresimi i çështjeve të kujdesit shëndetësor në nivelin lokal

Dy komuna partnere (Fushë Kosova dhe Obiliqi) kanë raportuar që çështja e kujdesit shëndetësor nuk mund të trajtohet në nivelin lokal, sepse kujdesi shëndetësor nuk është nën kompetencat komunale.

d) Kapacitetet komunale në hartimin dhe zbatimin e projekteve të kujdesit shëndetësor

Me përjashtim të Istogut, të gjitha komunat e tjera kanë raportuar një nevojë për ngritje të kapaciteteve në hartimin dhe zbatimin e projekteve të kujdesit shëndetësor. Istogu ka raportuar të ketë një personel të kualifikuar mjekësor që është i trajnuar në këtë temë, megjithatë, ngritja e kapaciteteve për hartimin e project propozimeve do të ishte e mirëpritur.

Në përgjithësi

Bazuar në raportet e vlerësimit, komunat partnere duket se kanë një marrëdhënie të fortë me ndërmjetësuesit e kujdesit shëndetësor aktivë në komunitetin rom. Raportohet se puna me ndërmjetësuesit do të rezultojë në përmirësimin e komunikimit ndërmjet autoriteteve komunale dhe komunitetit rom. Disa komuna partnere e konsiderojnë kujdesin shëndetësor si çështje thelbësore për politikë dhe veprim. Komunat e mbetura partnere duket se janë të pasigurt se çfarë mund të bëjnë në nivelin lokal për të adresuar çështjet e kujdesit shëndetësor për komunitetin rom.

3.4.2. Vlerësimi i nevojave të komunitetit në kujdesin shëndetësor

a) Çështjet kryesore

Pengesat që u paraqitën nga përfaqësuesit e komunitetit grupohen në tre kategori të gjera.

Mungesa e barnave dhe shërbimeve të kujdesit shëndetësor: përfaqësuesit e komunitetit kanë raportuar se mungesa e barnave është një çështje serioze. Shoqëruar me këtë, qendrat e kujdesit shëndetësor nuk janë në afërsi të zonave të komunitetit dhe nganjëherë ata nuk kanë mjekë të specializuar në detyrë. Raportohet gjithashtu se ka mungesë të shërbimeve të kujdesit shëndetësor për kontrole të rregullta, veçanërisht për gratë e komunitetit (p.sh. gjinekologji, mamografi, etj.) Dhe vizitat në shtëpi për sëmundje serioze që nuk mund të merren në qendrën shëndetësore nuk janë ofruar.

Diskriminimi në qendrat shëndetësore: përfaqësuesit e komunitetit kanë raportuar diskriminim në qendrat shëndetësore. Kjo manifestohet përmes pakujdesisë dhe trajtimit të padrejtë të komunitetit rom, dhe në disa raste disa qendra shëndetësore në afërsi të lagjeve rome emërtohen si "Qendra e kujdesit shëndetësor e maxhupëve".

Shkëmbimi i informacionit: përfaqësuesit e komunitetit raportuan se ka mungesë të broshurave të kujdesit shëndetësor dhe informacione të tjera lidhur me shëndetin, të dhëna komunitetit rom, konkretisht rasti për Romët që përdorin sistemin paralel të shëndetit serb. Për më tepër, raportohet gjithashtu se ekziston një numër i ulët i ndërmjetësuesve të kujdesit shëndetësor që do të lehtësonin shkëmbimin e informacionit dhe komunikimin ndërmjet komunitetit dhe autoriteteve komunale/institucioneve të kujdesit shëndetësor, duke reflektuar në rastet e romëve që përdorin sistemin shëndetësor të Kosovës.

b) Përgjigja institucionale e shprehur përmes investimeve ose veprimtarisë

Përfaqësuesit e komunitetit kanë raportuar disa raste të investimeve ose aktiviteteve të fundit të ndërmarra nga institucioni përkatës komunal në fushat e paraqitura më poshtë:

- Vizitat në shtëpi për vaksinimin e fëmijëve
- Vizita neonatale në shtëpi për të porsalindurit
- Suspendimi i stafit mjekësor për shkak të pakujdesisë ndaj pacientëve nga komuniteti rom¹⁴

c) Nevojat / kërkesat e komunitetit rom

Në përmbledhje:

- Të sigurohen barërat falas për pacientët që vuajnë nga sëmundje serioze/kronike
- Disponueshmëria e kontrolleve sistematike mjekësore të lëvizshme/mobile pa pagesë
- Trajtimi i diskriminimit dhe trajtimit të drejtë
- Shërbimet mjekësore të jenë në dispozicion në afërsi të zonave ku jeton komuniteti rom
- Vendosja e mjekëve specialist në afërsi të zonave ku jeton komuniteti rom
- Vizitat në shtëpi për të sëmurët kronikë
- Të ketë ndërmjetësues të mjaftueshëm të kujdesit shëndetësor për t'u siguruar që komuniteti rom ka në dispozicion informacione për kujdesin shëndetësor

d) Pengesat për plotësimin e nevojave / kërkesave

Në përgjithësi:

- Mungesa e financave dhe zbatimit për furnizim me barnat thelbësore nga Ministria e Shëndetësisë
- Mungesa e financave komunale dhe mungesa e interesit politik
- Paragjykime nga stafi i kujdesit shëndetësor ndaj komunitetit rom
- Mungesa e tokës publike për ndërtimin e qendrave të kujdesit shëndetësor
- Sistemi paralel i kujdesit shëndetësor (p.sh. administruar nga Beogradi)

e) Zgjidhje të mundshme

Në përmbledhje:

- Të sigurohen shërbime vaksinimi afër zonave ku jetojnë komuniteti rom
- Vizita javore nga mjekët dhe/ose klinika shëndetësore mobile/lëvizëse
- Ndërgjegjësimi mbi mosdiskriminimin për punonjësit e kujdesit shëndetësor dhe ndërgjegjësimi për raportimin e diskriminimit për komunitetin
- Disponueshmëria e mjekëve të specializuar që janë lehtësisht të çasshëm nga komuniteti rom
- Punësimi i ndërmjetësuesve të kujdesit shëndetësor

¹⁴ Siç është raportuar në Fushë Kosovë.

- Krijimi i fondit komunal për sigurimin e kujdesit shëndetësor dhe barërave për përfituesit e mirëqenies sociale
- Monitorim i rregullt i ofruesve të kujdesit shëndetësor nga autoritetet komunale për çështjet e diskriminimit dhe neglizhencës

Në përgjithësi

Mungesa e ilaçeve dhe / ose pagesa e shërimit (ilaçeve) nga xhepi po prekin veçanërisht anëtarët e moshuar të komunitetit, fëmijët dhe pacientët me sëmundje kronike. Për më tepër, mungesa e pensioneve për të sëmurët pensionitë me sëmundje kronike është një çështje e rëndësishme shëndetësore. Në vend të pensioneve mjekësore, krijimi i një fondi komunal për sigurimin e kujdesit shëndetësor dhe ilaçet për përfituesit e mirëqenies sociale do të ishte një hap i madh në adresimin e një pengese kryesore në kujdesin shëndetësor për komunitetin rom. Mungesa e informacionit dhe ndërmjetësuesit e paguar nga komuna janë çështje të rëndësishme në lidhje me kujdesin shëndetësor për komunitetin rom.

Anëtarët e komunitetit rom shpesh ballafaqohen me diskriminim nga stafi në qendrat shëndetësore në forma të ndryshme, vërehet se gratë rome nuk janë përfshirë në iniciativat për shërbime mjekësore siç është testimi i mamografisë. Fushata ndërgjegjësimi duhet të bëhen ndërmjet komunitetit dhe ofruesve të kujdesit shëndetësor për të kuptuar çështjet e diskriminimit. Kjo situatë rëndohet nga mungesa e qendrave të kujdesit shëndetësor, mjekëve specialistë në zonat e banuara nga komuniteti rom. Një zgjidhje e përkohshme e mundshme janë shërbimet mobile të klinikës shëndetësore, deri sa të ndërtohen qendrat e kujdesit shëndetësor.

3.5 Gjithëpërfshirja

3.5.1. Vlerësimi i nevojave të komunës në gjithëpërfshirje

a) Projektet e barazisë sociale dhe përfshirjes

Vetëm Mitrovica e Jugut dhe Ferizaj kanë raportuar projekte të implementuara për barazi sociale dhe përfshirje në tre vitet e kaluara. E para, në bashkëpunim me OJQ PRAM ka realizuar një projekt shkrimi (shkrim;-exim), ndërsa kjo i fundit, në bashkëpunim me GIZ ka realizuar një projekt për promovimin dhe fuqizimin e shërbimeve sociale. Graçanica dhe Lipjani konsiderojnë se komuniteti rom është i integruar mirë në komunat e tyre përkatëse.

Nga të gjitha komunat partnere, vetëm Fushë Kosova ka raportuar pranimin e fondeve (si BE ashtu edhe jo-BE) për projekte të barazisë sociale dhe gjithëpërfshirjes, megjithëse nuk kanë raportuar të kenë zbatuar ndonjë projekt të tillë.

b) Departamentet kryesore lokale për çështje të barazisë sociale dhe përfshirjes

Departamentet kryesore komunale për barazi dhe përfshirje sociale raportohen të jenë Departamenti për Barazi Gjinore, Departamenti për Shëndetësi dhe Mirëqenie Sociale, Zyra për Komunitete dhe Kthim, Qendra për Punë Sociale, Zyra për të Drejtat e Njeriut dhe Departamenti i Arsimit.

c) Adresimi i barazisë sociale dhe çështjeve të përfshirjes në nivelin lokal

Fushë Kosova dhe Obiliqi konsiderojnë se çështjet e barazisë sociale dhe përfshirjes mund të adresohen pjesërisht në nivelin lokal. Lipjani ka raportuar se çështjet e barazisë sociale dhe përfshirjes mund të adresohen në nivel lokal.

d) Kapacitetet komunale në hartimin dhe zbatimin e projekteve të barazisë sociale dhe përfshirjes

Vetëm Lipjani ka raportuar të ketë aftësi në hartimin dhe zbatimin e projekteve të barazisë sociale dhe përfshirjes. Pjesa tjetër e komunave partnere ka raportuar mungesë kapaciteti dhe/ose burime njerëzore. Duke marrë parasysh segregimin e komunitetit rom nën arsyetimin e ekzistimit të sistemit paralel, Obiliqi ka raportuar se barazia sociale dhe përfshirja e romëve nuk bën pjesë në kontrollin e kompetencave komunale.

Në përgjithësi

Bazuar në raportet e vlerësimit, mungesa e projekteve dhe veprimtarisë komunale për barazi sociale dhe përfshirje të romëve bazohet në të kuptuarit e komunave partnere që nuk ka diskriminim dhe se komuniteti rom është i integruar në shoqëri, dhe në disa raste diskriminohet pozitivisht.

3.6 Bujqësia

4.6.1. Vlerësimi i nevojave të komunitetit në bujqësi

a) Çështjet kryesore

Barrierat që u paraqitën nga përfaqësuesit e komunitetit grupohen në dy kategori të gjera.

Mungesa e mbështetjes: Përfaqësuesit e komunitetit kanë raportuar mungesën e subvencioneve si çështjen kryesore për t'u angazhuar në bujqësi. Në rastet kur subvencionet janë në dispozicion, kriteret janë shumë të larta. Për më tepër, mungesa e pajisjeve për bujqësi është një çështje e raportuar për bujqësinë.

Diskriminimi: Përfaqësuesit e komunitetit kanë raportuar diskriminimin si arsye që nuk janë në gjendje të shesin produktet e tyre bujqësore. Ndoshta e lidhur me të dyja çështjet, për atë edhe ekziston mungesa e interesit për të punuar në bujqësi.

b) Përgjigja institucionale e shprehur përmes investimeve ose veprimtarisë

Përfaqësuesit e komunitetit kanë raportuar që institucionet përkatëse komunale kanë ofruar subvencione, por kriteret janë shumë të larta.

c) Nevojat/kërkesat e komunitetit rom

Në përmbledhje:

- Të ketë mbështetje në zhvillimin e biznesit bujqësor
- Të ulen kriteret për subvencione në nivelin lokal dhe qendror
- Të kenë tokë dhe dokumentacion të duhur (pronësi)

d) Pengesat për plotësimin e nevojave / kërkesave

Në përmbledhje:

- Kriteret të larta për grante dhe subvencione në bujqësi për komunitetin rom
- Paragjykimi i popullatës ndaj romëve
- Përfshirja e ulët/mos përfshirja e anëtarëve të komunitetit në panelet përzgjedhëse për subvencione
- Mungesa e tokës, dokumentacionit dhe informacionit në lidhje me programet bujqësore

e) Zgjidhje të mundshme

Në përmbledhje:

- Komuna të sigurojë mbështetje me grante, subvencione dhe pajisje
- Ministria dhe Komunitet t'i ulin kriteret
- Mbështetja edhe për fermerët që kanë tokë me qira
- Pagë më të mirë dhe orari normal i punës në përputhje me ligjin e punës
- Të ketë një përfaqësues Rom në panelin përzgjedhës për grante dhe subvencione
- Komuniteti të përgatisë një bazë të të dhënave për të gjithë romët e angazhuar në bujqësi
- Shkëmbimi më i mirë e informacionit me komunitetin rom dhe mbështetja nga autoritetet komunale
- Zgjidhja e çështjes së dokumentacionit të pasurisë/tokës

Në përgjithësi

Bazuar në raportet e vlerësimit, ka raste të rralla të romëve që posedojnë tokë në zonat rurale. Komuna e Istogut është një nga shembujt ku familjet rome posedojnë dhe punojnë tokën bujqësore. Prandaj, pronësia e tokës është një pengesë për komunitetin rom që të angazhohet në bujqësi. Përveç kësaj, ekziston një nevojë e raportuar për pajisje bujqësore. Puna sezonale (në shërbimet e pastrimit) raportohet të ketë një efekt në bujqësi sepse vera është koha kur të dy kryqëzohen. Për punën sezonale në bujqësi, raportohet se orari i punës është shumë i gjatë, kushtet e punës janë të dobëta dhe përfitimet janë të vogla.

Në rastet kur ka tokë dhe interes për bujqësinë, kriteret janë shumë të larta për komunitetin rom. Ulja e kriterëve, trajnimi dhe shkëmbimi i informacionit do të përmirësonte situatën. Për ata anëtarë të komunitetit që merren me bujqësi, diskriminimi dhe paragjykimet pengojnë shitjen e produkteve të tyre.

3.7 Ngritja e fondeve

3.7.1. Vlerësimi i nevojave të komunës në ngritjen e fondeve

a) Kapaciteti i ngritjes së fondeve

Të gjitha komunat raportuese kanë raportuar se kanë nevojë për ngritje të kapaciteteve për ngritjen e fondeve. Lipjani dhe Obiliqi u drejtohen ndërmarrjeve private kur kanë të bëjnë me ngritje të fondeve.

Ngritja e fondeve raportohet të jetë në kontrollin e kompetencave komunale.

b) Departamentet kryesore lokale për ngritje të fondeve

Departamentet lokale të mandatuara për mbledhjen e fondeve janë Departamenti për Buxhet dhe Financa, Departamenti për Shërbime Publike, Departamenti për Bujqësi, Departamenti për Rini, Sport dhe Kulturë, Zyra Komunale për Komunitet dhe Kthim, Departamenti për Zhvillim Ekonomik, Departamenti i Urbanizmit dhe Zyra e Kryetarit.

Në përgjithësi

Bazuar në raportet e vlerësimit, autoritetet komunale janë të pajisura dobët për t'u marrë me ngritjen e fondeve. Për më tepër, ata kanë raportuar një nevojë për ngritje të kapaciteteve në fushën e shkrimit, zbatimit dhe raportimit të projekteve.

3.8 Të tjera

3.8.1. Vlerësimi i nevojave të komunitetit në të tjera

a) Çështjet kryesore

Për hir të analizës, pengesat që u paraqitën nga përfaqësuesit e komunitetit grupohen në katër kategori të gjera.

Regjistrimi civil: përfaqësuesit e komunitetit kanë raportuar mungesën e dokumentacionit dhe regjistrimit për fëmijët e riatdhesuar si një çështje të rëndësishme. Fëmijët e lindur jashtë Kosovës dhe që asnjëherë nuk janë regjistruar, nuk kanë një certifikatë lindjeje dhe për pasojë nuk kanë dokumente shkollore.

Aktivitetet kulturore: çështje e rëndësishme për përfaqësuesit e komunitetit në fushën e veprimtarive kulturore ishin mungesa e mbështetjes për të rinjtë në aktivitete kulturore dhe sportive, mungesa e ruajtjes së trashëgimisë kulturore. Lidhur me këtë, në disa zona nuk ka qendra të komunitetit ku mund të zhvilloheshin aktivitete kulturore.

Infrastruktura: përfaqësuesit e komunitetit kanë raportuar një numër çështjesh në lidhje me infrastrukturën. Përkatësisht, mungesa e rrugëve të asfaltuara dhe rrugëve të ndriçuara, lidhja me ujësjellësin, kanalizimet dhe rrjeti elektrik (përfshirë tarifat e energjisë elektrike), mungesa e parqeve dhe kopshteve në zonat rurale, deponitë ilegale në afërsi të zonave të banuara nga komuniteti, nuk ka hapësirë të ndarë për dru prerësit dhe, në disa zona, qasja në varreza.

Informacioni dhe komunikimi: mungesa e mbështetjes për radio-programet lokale për komunitetin është një çështje e rëndësishme¹⁵. Për më tepër, ekziston një mungesë e raportuar e komunikimit dhe shkëmbimit të informacionit me autoritetet komunale.

b) Përgjigja institucionale e shprehur përmes investimeve ose veprimtarisë

Përfaqësuesit e komunitetit kanë raportuar disa raste të investimeve ose aktiviteteve të fundit të ndërmarra nga institucioni përkatës komunal në fushat e paraqitura më poshtë:

- Autoritetet dhe OJQ-të po punojnë për regjistrimin civil të fëmijëve romë
- Disa deponi ilegale po pastrohen nga autoritetet locale
- Në një rast, autoritetet komunale kanë bërë një marrëveshje me KEDS për të ndërtuar një transformator elektrik për të përmirësuar qasjen në energji elektrike

c) Nevojat/kërkesat e komunitetit rom

Në përmbledhje:

- Të regjistrohen të gjithë fëmijët në mënyrë që të mos lihen jashtë sistemit shkollor
- Të pastrohen dhe mirëmbahen deponitë sa më shpejt të jetë e mundur
- Rinia të jetë aktive në aktivitete kulturore dhe sportive
- Të asfaltohen dhe të ndriçohen rrugët
- Të kenë qasje në ujë të pijshëm, kanalizim dhe sistemin elektrik
- Më shumë aktivitete për ruajtjen e traditës dhe kulturës rome

d) Pengesat për plotësimin e nevojave/kërkesave

Në përmbledhje:

- Personat që përfitojnë nga biznesi i riciklimit të mbeturinave

¹⁵ Radio programi në gjuhën rome në Graçanicë shërben si një shembull pozitiv.

- Mosgatishmëria politike e komunave për t'u marrë me problemet dhe mungesën e financave
- Mungesa e kopshteve për fëmijë dhe financat për ndërtimin e kopshteve të tilla
- Mosgatishmëria e komunave për t'u marrë me problemet e infrastrukturës

e) Zgjidhje të mundshme

Në përmbledhje:

- Komuna të jetë më efikase në bashkëpunim me CRPK dhe UNHCR në çështjet e regjistrimit civil
- Autoritetet komunale të hartojnë zgjidhje të qëndrueshme për deponitë ilegale
- Autoritetet komunale të ndajnë një vend për prerësit e drurit
- Komuna të ketë një fond të dedikuar për aktivitete kulturore dhe sportive, instrumente muzikore dhe të sigurojnë një strukturë për aktivitete të tilla
- Autoritetet komunale të sigurojnë një hapësirë për një radio stacion për komunitetin
- Angazhimi i më shumë ndërmjetësuesve për t'u marrë me çështjet e regjistrimit civil, komunikimit me komunën dhe shkëmbimin e informacionit
- Autoritetet komunale të sigurojnë një hapësirë për qendrat e komunitetit
- Autoritetet komunale të ndërtojnë kopshte të fëmijëve në zonat rurale
- Qasja në ujë, kanalizim dhe sistem elektrik

Në përgjithësi

Bazuar në raportet e vlerësimit, trajtimi i problemeve të infrastrukturës me të cilat përballet komuniteti rom është një çështje e rëndësishme që duhet të zgjidhet nga autoritetet komunale. Regjistrimi civil i romëve të riatdhesuar do të rrisë mundësitë e regjistrimit të shkollës. Autoritetet komunale gjithashtu duhet të angazhohen dhe financojnë promovimin e veprimtarive kulturore, në lidhje me këtë radiostacionet në komunitet do të ndihmonin në ruajtjen e trashëgimisë kulturore dhe shkëmbim të informacionit.

4. Rekomandimet

Raporti i Vlerësimit ofron një përmbledhje fillestare të kapaciteteve dhe nevojave të komuniteteve romë dhe komunave përfituese të Programit ROMACTED në Kosovë. Në kohën kur u hartua ky raport, të tetë komunat partnere të ROMACTED kanë PLV-të me buxhete të zhvilluara, megjithatë, vetëm tre nga tetë kanë bërë planifikim buxhetor për vitin 2019; me komunat e tjera që kanë shprehur interes për mundësinë e ndarjes së fondeve për aktivitetet që shkojnë drejt zbatimit të PLV-ve të tyre në të ardhmen. Bashkëpunimi dhe monitorimi i ardhshëm i komunave partnere do të tregojë nëse këto numra ndryshojnë në të ardhmen, por gjithashtu duket parë kur afrohet afati i zbatimit të PLV-ve, cilat do të jenë rekomandimet dhe sugjerimet nga ana e komunës për sa i përket zbatimit të PLV-së përkatëse.

Në nivelin qendror, bazuar në të dhënat dytësore, Raporti i Vlerësimit konstaton se zbatimi i Strategjisë "mbetet i largët" nga realizimi i aktiviteteve të parashikuara, kryesisht për shkak të mungesës së angazhimit politik, burimeve të pamjaftueshme financiare dhe njerëzore për monitorimin e progresit, dhe koordinim jo korrekt të institucioneve të nivelit qendror dhe atij lokal. elësi për zbatimin e suksesshëm, koordinimin dhe monitorimin e Strategjisë do të jetë funksionimi efektiv i KKV-ve në komunat partnere, dhe planifikimi dhe alokimi buxhetor për secilen nga përparësitë e identifikuar.

Në mbarë Kosovën dhe përtej komunave partnere ROMACTED, studime të tjera të rëndësishme të bëra nga UNDP dhe UNICEF shënojnë një hendek të gjerë midis romëve dhe jo-romëve për sa i përket aftësive njerëzore dhe mirëqenies materiale, dhe boshllëqe të theksuara në privime të rënda materiale, arsim, tregun e punës, shëndetësi dhe banim. Situata përkeqësohet nga mungesa e mekanizmave të këshillimit me bazë në komunitet ose, kur ekzistojnë mekanizma të tillë, përjashtimi i romëve, tokenizmi, përfshirja vetëm e disave, dhe mosbesimi i ndërsjellë midis komunitetit rom dhe institucioneve publike. Një numër i Raporteve të Vlerësimit të Komunitetit të publikuara nga MONK tregojnë se komuniteti rom në Kosovë po përjeton pafuqi, varësi, qëndrim pesimist ndaj perspektivës së të ardhmes, humbje shprese, mungesë aftësie dhe besim. Autoritetet lokale, nga ana tjetër, janë të inkuadruar në mundësinë e vërtetë të një dialogu të vërtetë me komunitetin rom, kanë mungesë njohuri për kulturën dhe traditën romë, janë të mbingarkuar me bollëkun e projekteve dedikuara për romët, dhe kanë njohuri dhe aftësi të kufizuara për të zbatuar demokracinë pjesëmarrëse.

Duke përdorur gjetjet nga VNK dhe VKNK, një numër rekomandimesh relevante dhe shqetësime kritike që prekin komunitetin rom u identifikuan në fushat e arsimit, punësimit, kujdesit shëndetësor, banimit, bujqësisë dhe regjistrimit civil. Ky proces ka identifikuar gjithashtu nevojën për kapacitete si për autoritetet komunale ashtu edhe për përfaqësuesit e komunitetit, dhe nëse adresohen në mënyrë adekuate do të rezultojë në një pjesëmarrje të zgjeruar të komunitetit rom në qeverisjen lokale në Kosovë.

Rekomandimet dhe kufizimet kritike të dhëna më poshtë janë zhvilluar me qëllim të ndihmës së GVK-ve dhe GPI-ve të përqendrojnë vëmendjen e tyre bashkëpunuese në punën e përbashkët për të adresuar çështjet e rëndësishme për komunitetin rom, duke rezultuar në një përmirësim të përgjithshëm të qeverisjes së mirë dhe fuqizimin e komunitetit rom në vend.

Arsimimi

Siç paraqitet në Kapitullin 4, komuniteti Rom përballlet me pengesa të shumta në fushën e Arsimit. Një mori faktorësh socio-ekonomiko-politikë po e mban komunitetin Rom në arritjen e rezultateve më të larta arsimore kolektive.

Për të adresuar kufizimet sistematike në fushën e Edukimit për komunitetin Rom, pa ndryshim në të gjitha komunat partnere ROMACTED, përfaqësuesit nga GVK kanë bërë thirrje për veprim afirmues të **uljes së kriterëve** për nxënësit e komunitetit rom për **regjistrimin në shkollë** (të gjitha nivelet, përfshirë parashkollorin) dhe **bursat universitare**. Ulja e kriterëve të për komunitetin rom do të rezultojë në një efekt të grumbullimit (rritjes së numrit) të nxënësve nga komuniteti rom në shkollë dhe do t'i ndihet në përfundimin e arsimit.

Si masë konkrete, shkalla e regjistrimit të nxënësve të komunitetit rom do të përfitonte nga **përfshirja e komunitetit rom në vendimin e MASHT-it** për regjistrimin vjetor të pesë nxënësve që nuk i plotësojnë kriteret për regjistrim në çdo shkollë të mesme në Kosovë.

Ulja e kriterëve për bursa universitare për studentët romë dhe vendosja e një sistemi të kuotave do të ndihmonte **kundërveprimin e ndikimit të situatës së varfër ekonomike** të komunitetit rom që i parandalon ata të përfundojnë arsimin terciar.

Nga ana tjetër, ka nevojë për më shumë ndërgjegjësim në mesin e prindërve romë për të kuptuar rëndësinë e edukimit të fëmijëve, veçanërisht ndërgjegjësimin për lejimin e arsimit të vajzave. Në këtë drejtim, MASHT, duhet të promovojë edukimin midis komuniteteve romë përmes fushatave të ndërgjegjësimin - aktivitete që tashmë janë përfshirë në Strategji.

Punësimi

Siç raportohet nga GVK-të dhe mbështetur nga sondazhet në mbarë vendin, të bëra nga UNDP dhe UNICEF, punësimi për komunitetin rom është i ndikuar nga diskriminimi në sektorët publik dhe privat, arsimi i ulët dhe kapacitetet, dhe mungesa e mbështetjes institucionale për bizneset e vogla. Në mungesë të veprimeve më të dukshme të politikave, romët vazhdojnë të jenë të angazhuar në punë sezonale në shërbimet publike me kompensim të dobët dhe pa siguri në punë.

Për të përmirësuar situatën e punësimit të romëve, janë paraqitur një numër rekomandimesh për politikën. Kryesisht, komuniteti rom po kërkon **zbatimin e sistemit të kuotave të punësimit 10% për komunitetet**. Kjo politikë do të ndihmonte komunitetin rom të ulë diskriminimin dhe stigmën me të cilën përballen, me qasje të përmirësuar në punësim si në sektorin publik ashtu edhe në atë privat. Që ky veprim i politikës të ketë sukses, sistemi i kuotave të punës kërkon monitorim të ngushtë dhe sanksione për ata që gjeten duke e shkelur atë.

Arsimimi dhe aftësimi profesional ndikojnë shumë në punësimin e romëve. Rekomandimi është të sigurohet **punësim afatgjatë për romët i plotësuar me trajnime në vendin e punës**.

Autoritetet komunale këshillohen të mbledhin vullnet politik dhe financat e nevojshme për të zhvilluar një **pako mbështetëse institucionale** për komunitetin rom për t'i mbështetur mundësitë e bërjës së praktikës, trainimit profesional, punësimit dhe subvencionimit të bizneseve të vogla (përfshirë gratë sipërmarrëse). Në një skemë stimuluese, autoritetet qendrore mund të mbështesin nivelin lokal duke siguruar mbështetje me fonde shtesë për komunat që respektojnë sistemin e kuotave të punësimit dhe kanë politika të tjera për punësimin e romëve.

Në koordinim me ndërmjetësuesit e komunitetit dhe/ose zyrtarët komunalë nga komuniteti rom, autoritetet komunale duhet të **përmirësojnë komunikimin që të bëhet shpërndarja e informacion mbi mundësitë e punësimit** për komunitetin rom në komunat e tyre përkatëse. Nga ana tjetër, komunitetet romë duhet të jenë proaktive në kërkimin e informacionit dhe mundësive të punësimit nga institucionet përkatëse vendore.

Banimi

Në Kosovë, komuniteti rom është veçanërisht i prekur nga mungesa e patundshmërisë dhe dokumenteve të pronësisë. Komuniteti Rom jeton në shtëpi me kontrata blerjeje por nuk posedojnë dokumente pronësie dhe kadastrale. Mungesa e dokumentacionit është një nga arsyt kryesore pse romët nuk kanë të drejtë për grante ose lloj tjetër të mbështetjes për ndërtimin e shtëpive nga donatorët.

Rekomandimi për adresimin e çështjes së strehimit për komunitetet romë në një mënyrë më gjithëpërfshirëse është të ndiqen shembujt e **Kroacisë dhe Maqedonisë Veriore në procesin e legalizimit të pronave tokësore për vendbanimet/ekonomite familjare romë**. Procesi i legalizimit prek drejtpërdrejt ekonomitë familjare romë përmes përmirësimit të cilësisë së tyre të jetesës dhe qasjes më të mirë në burimet komunale, si dhe përmes çlirimit të kapitalit për çdo investim të mëtejshëm.

Komunat duhet të kenë një listë të familjeve në nevojë, të cilët jetojnë në njësi të mbipopulluara dhe banesa të varfëra dhe të ofrojnë tokë komunale dhe mbështetje financiare për **projektet e strehimit social dhe investimeve** në zonat e populluara nga komuniteti Rom. Investimi në infrastrukturë do të rrisë mundësinë e përdorimit të ujit të pijshëm, ndriçimit rrugor publik dhe shërbimeve të tjera, duke përmirësuar drejtpërdrejt cilësinë e jetës së banorëve..

Një tryezë e rumbullakët me komunat përfituese ROMACTED do të lehtësonte trajtimin e kësaj teme të rëndësishme me një qasje nga poshtë-lart (të detajuar), ku mund të identifikohen reformat e nevojshme të politikave të banimit dhe t'i propozohen qeverisë qendrore për zbatim.

Kujdesi shëndetësor

Siç është raportuar nga AGTSH e UNICEF-it, komuniteti rom përballet me dallime të mëdha kur krahasohet me komunitetet jo-romë në të gjitha fushat e matjeve shëndetësore. Përfaqësuesit e GVK-ve gjithashtu kanë raportuar mungesë të ilaçeve, në disa raste, diskriminim në qendrat shëndetësore dhe mungesë të shkëmbimit të informacionit si çështje serioze që prekin komunitetin rom në fushën e shëndetësisë.

Rekomandohet që komunat partnere të ROMACTED të konsiderojnë **kujdesin shëndetësor si çështje kryesore për politikë dhe veprim** në përfshirjen e komunitetit rom.

Në vend të përfitimeve mjekësore, krijimi i një fondi komunal për **ofrimin e kujdesit shëndetësor dhe ilaçeve për përfituesit e mirëqenies sociale** do të ishte një hap i madh përpara në adresimin e një pengese kryesore në kujdesin shëndetësor për komunitetin rom.

Për të përmirësuar komunikimin dhe për të lehtësuar shpërndarjen e informacionit shëndetësor ndërmjet autoriteteve komunale/shëndetësisë dhe komunitetit rom, rekomandohet **angazhimi i ndërmjetësuesve të komunitetit**. Lista e barërave esenciale është e panjohur për shumicën e komunitetit rom. Informacioni mbi listën esenciale të barërave dhe mundësinë e përdorimit të barërave falas duhet t'i ofrohet komunitetit në mënyrë urgjente.

Gjithëpërfshirja

Bazuar në gjetjet nga VKNK, të gjitha komunat partnere ROMACTED kanë shprehur nevojën për ndërtimin e kapaciteteve në hartimin dhe zbatimin e projekteve të barazisë sociale dhe përfshirjes. Arsyeimi për këtë bazohet në mungesën e aftësive dhe / ose burimeve njerëzore.

Rekomandimi është të krijohet një **program gjithëpërfshirës për ndërtimin e kapaciteteve që synojnë zyrat komunale** që janë përgjegjës për hartimin dhe zbatimin e projekteve të barazisë sociale dhe përfshirjes. Një program i tillë i ngritjes së kapaciteteve do të përfshijë trajnimin e

zyrtarëve komunalë për mjete të ndryshme për pjesëmarrjen sociale, ekonomike dhe politike të grupeve të marginalizuara, buxhetimin dhe zbatimin e projektit, monitorimin dhe raportimin e projekteve të përfshirjes sociale.

Ngritja e fondeve

Bazuar në gjetjet e VKNK, autoritetet komunale janë të pajisura dobët për t'u marrë me ngritjen e fondeve, për shkak të mungesës së aftësive dhe / ose burimeve njerëzore. Për më tepër, IËG nga të gjitha komunat partnere ROMACTED kanë raportuar një nevojë për ngritje të kapaciteteve në fushën e shkrimit, zbatimit dhe raportimit të projekteve.

Rekomandimi është të krijohet një **program i ngritjes së kapaciteteve që synojnë zyrat komunale** që janë përgjegjës për mbledhjen e fondeve për projektet që synojnë komunitetin rom. Me interes specifik, komunat partnere ROMACTED kanë kërkuar ndërtimin e kapaciteteve për të pasur qasje në fondet IPA.

4.1. Kufizimet kritike

Bazuar në gjetjet e VNK dhe VKNK, dhe për qëllimet e Raportit të Vlerësimit, tre kufizime kryesore kritike që kufizojnë përfshirjen e plotë të komunitetit rom në të gjitha aspektet e jetës shoqërore në Kosovë janë identifikuar më poshtë.

Situata ekonomike e komunitetit rom

Një nga pengesat kryesore për përfshirjen e plotë të komunitetit rom në Kosovë është **situata ekonomike. Efektet e situatës ekonomike të varfër të komunitetit Rom duket se ndjehen ndjeshëm në arsim.** Për shkak të mungesës së financave, nxënësi romë nuk janë në gjendje të ndjekin, me disa ndryshime nëpër komuna, të gjitha nivelet e arsimit nga parashkollori në terciar. Blerja e materialeve shkollore po e vështirëson situatën ekonomike të familjeve romë. Kjo situatë si pasojë ka rezultuar në rritje të braktisjes së shkollës në arsimin fillor dhe të mesëm, dhe paaftësinë e nxënësve romë që të mbarojnë studimet e tyre të larta.

Nga ana tjetër, **arsimi është një nga çështjet kryesore që prek punësimin e komunitetit rom.** Për shkak të situatës së varfër ekonomike, të rinjtë romë duhet të braktisin arsimin e tyre dhe të kthehen në aktivitete për krijimin e të ardhurave për të mbështetur familjet e tyre, gjë që ka krijuar sensin e rremë që të rinjtë romë nuk janë të interesuar për arsim dhe aftësim profesional. Në këtë situatë, komuniteti rom ka mundësi të kufizuara për të garuar me sukses në tregun e punësimit në Kosovë, për shkak të disavantazhit sistematik me të cilin përballen për shkak të situatës ekonomike.

Kapaciteti i ulët institucional

Administrata shtetërore në Kosovë po ndërtohet me mbështetjen e partnerëve ndërkombëtarë tash e 20 vjet. Kjo reformë e vazhdueshme ka synuar krijimin e institucioneve të përgjegjshme dhe demokratike në Kosovë, në nivelin lokal dhe qendror. Përpjekjet për ndërtimin e kapaciteteve institucionale janë duke treguar përparim në rritje. Pavarësisht, dhe siç sintetizohet nga gjetjet e raporteve të VKNK-së, **kapacitetet institucionale të administratës shtetërore në Kosovë për zhvillimin dhe zbatimin e politikave të suksesshme që synojnë përfshirjen e plotë të komuniteteve rom në të gjitha aspektet e jetës shoqërore në Kosovë, janë të ulta.** Për më tepër, shumë politika në nivelin lokal nuk janë në përputhje me politikën në nivelin qendror dhe anasjelltas.

Në fakt, nevoja për ndërtimin e kapaciteteve është një reagim i përgjithshëm që kanë treguar të gjitha komunat partnere të ROMACTED gjatë VKNK. Institucionet lokale kanë shprehur nevojë të qartë për të ndërtuar kapacitetet e tyre në ngritjen e fondeve dhe hartimin e politikave/programeve për përfshirjen e komunitetit rom dhe të gjithë qytetarëve në përgjithësi.

Mungesa e buxhetimit në PLV-të

Aktualisht, **vetëm dy nga tetë komunat partnere të ROMACTED kanë bërë alokime buxhetore për vitin 2019 në PLV-të e tyre përkatëse. Në nivelin qendror, nuk ka alokim të qartë të buxhetit për zbatimin e aktiviteteve që vijnë nga Strategjia, dhe deri më tani, nuk ka pasur ndonjë alokim të fondeve për zbatimin e Strategjisë.** Sidoqoftë, raportimi i ZKQM për Strategjinë, ofron një tabelë me shpenzimet financiare të Ministrisë së linjës përkatëse që shkojnë drejt zbatimit të strategjisë.

Megjithëkëtë, u bënë përpjekje të konsiderueshme për të mbështetur përfshirjen socio-ekonomike-politike të komunitetit rom, ende shumë mbetet për të bërë. Në këtë drejtim, nevojitet një mbështetje më e angazhuar institucionale për të përmirësuar qeverisjen e mirë në terma praktikë dhe për të promovuar fuqizimin e komuniteteve rom në nivelin lokal në Kosovë.

ROMACTED në një vështrim - KOSOVË

Nisja zyrtare e Programit ROMACTED në Kosovë u bë më 31 maj 2018 si pjesë e përpjekjeve të Bashkimit Evropian dhe Këshillit të Evropës në Ballkanin Perëndimor dhe Turqi. Me këtë rast, u nënshkrua një Memorandum Mirëkuptimi me tetë komunat partnere: Gjakovë, Graçanicë, Mitrovica jugore, Lipjan, Fushë Kosovë, Ferizaj, Istog dhe Obiliq.

Aksioni është i koordinuar dhe monitoruar nga Zyra e Këshillit të Evropës në Prishtinë duke bashkëpunuar ngushtë me Advancing Together, si organizatë mbështetëse, një pikë kontakti për Kosovën dhe një ekip facilitatorësh dhe ekspertësh vendas.

Si pjesë e përpjekjeve për të ngritur kapacitetet e autoriteteve lokale dhe komuniteteve për procesin e zbatimit të programit, janë organizuar katër punëtori për "Planifikimin Strategjik Lokal" gjatë prillit dhe majit 2018 në komunat përfituese me pjesëmarrjen e Grupeve të Veprimit në Komunitet dhe Grupet Punuese Institucionale. Punëtoritë u përqëndruan në hapat metodologjike të zbatimit të ROMACTED.

Përveç këtyre punëtorive, komunave përfituese iu ofruan edhe këto në vijim:

- Punëtori me temë "Parimet dhe mjetet për të punuar me komunitetet rome në nivelin lokal" - prill 2019;
- Trajnim për "Menaxhimin e Ciklit të Projektit" - qershor 2019;
- Trajnim për "Promovimin dhe Mbrojtjen e të Drejtave të Grave në Kosovë" - nëntor 2019;
- Punëtorja për "Ndihmën financiare të Bashkimit Evropian për autoritetet lokale - Instrumenti i Ndihmës Para-Anëtarësimit" (IPA) - janar 2020.

Takimi i Grupit Këshillues u mbajt në qershor 2019, duke bashkuar përfaqësuesit e autoriteteve lokale, si dhe akterët qendrorë dhe ndërkombëtarë.

Një studim gjithëpërfshirës i Vlerësimit të Kapaciteteve dhe Nevojave është realizuar gjatë vitit 2018, i përfunduar në vitin 2019, dhe është paraqitur tek palët e ndryshme të interesit të programit.

4 hapat e Metodologjisë ROMACTED

Hapi 1: PËRGATITJA E PROCESIT

ROMACTED fillimisht i është prezantuar kryetarëve të komunave ku ata siguruan angazhimin e tyre për objektivin e përgjithshëm të programit. Dy mekanizmat kryesorë të zbatimit ROMACTED - Grupet e Veprimit në Komunitet (GVK) dhe Grupet Punuese Institucionale (GPI) - u krijuan zyrtarisht në të tetë komunat gjatë tremujorit të parë të 2018. Dy komuna kanë krijuar GPI me vendim të kryetarëve të komunave, të tjera me emërime. Me qëllim të ofrimit të një qasje më të mirë në program, u krijuar një GVK shtesë në një fazë të mëvonshme në fshatin Janjevë, komuna e Lipjanit. Numri mesatar i anëtarëve të komunitetit rom që marrin pjesë në GVK është 8 (mesatarisht 2-3 gra). Kryetarët e komunave deleguan pika kontakti komunale roli i të cilëve është thelbësor në komunikimin me grupet e synuara lokale.

Hapi 2: VLERËSIMI I NEVOJAVE DHE PRIORITIZIMI

Me qëllim të vlerësimit të situatës ekzistuese dhe identifikimin dhe prioritarizimin e nevojave të komunitetit dhe komunave, është bërë një Vlerësim i Kapaciteteve dhe Nevojave i cili ka përfunduar në vitin 2018. Identifikimi dhe përparësia e nevojave dhe kapaciteteve janë përdorur më pas për adresimin e çështjeve mbi Takimet e Përbashkëta me komunat përfituese (GVK dhe GPI).

Planet Lokale të Veprimit për "Integrimin e komuniteteve Rom, Ashkali dhe Egjiptian" janë krijuar në të tetë komunat përfituese. Veprimet e përcaktuara në PLV-të janë në përputhje me nevojat e komunitetit, afatet kohore janë brenda kohëzgjatjes së Programit ROMACTED, dhe planet janë aprovuar nga asamblatë lokale. Prandaj, ROMACTED konsideroi të punonte me LAP aktual dhe të mbështesë miratimin dhe zbatimin e tyre.

Përveç planeve lokale të veprimit, u monitorua dhe u pasua planifikimi afatgjatë komunal në projekte kapitale në komunat përfituese. Anëtarët e GVK paraqitën kërkesa me shkrim për përfshirjen e projekteve infrastrukturore, të cilat nga ana tjetër çuan në përfshirjen e projekteve për përmirësimin e infrastrukturës së vendbanimeve romë në planin komunal në fund të vitit 2018. Projektet për kanalizime, gypa uji, ndriçim rruge dhe riparime të rrugëve janë realizuar gjatë vitit 2019 në disa prej përfituesve (Obiliq dhe Ferizaj).

Hapi 3: MIRATIMI I NJË PLANI TË PËRBASHKËT VEPRIMI

Dy cikle të takimeve të Grupit Punës Komunal (GPK) janë zhvilluar me GVK dhe GPI në të tetë komunat. Si pjesë e mobilizimit dhe fuqizimit të komunitetit, anëtarët e GVK morën rolin e prezantimit të nevojave prioritare për anëtarët e GPI dhe diskutimin e tyre. Dy çështje u morën nga komunat me një qasje të unifikuar. E para ka të bëjë me bursa për arsimin terciar, dhe e dyta, praktika për studentët aktualë. Sa i përket të parës, Obiliqi rishikoi Rregulloren Komunale për Bursat dhe përfshiu një qasje pozitive për studentët romë. Komunat e tjera, në varësi të qasjes dhe procedurave të brendshme, ose kanë marrë një vendim për lëshimin e bursave universitare për studentë romë (tetë në Fushë Kosovë; katër në Istog; një në Lipjan) ose janë në proces të marrja e një vendimi për lëshimin e bursave. Në lidhje me mundësitë e praktikës brenda institucioneve publike, komunat përfituese kanë ofruar një numër internshipsesh (2 deri 5) për studentët aktualë romë. Aplikimet nga studentët e interesuar ishin të pritshme në secilën komunë. Për më tepër, mbledhjet e GPK inicuan disa veprime të tjera që u realizuan bashkërisht nga komuniteti dhe komuna si më poshtë:

- Një radio program në gjuhën romë është inicuar në Radio Graçanicë. Programi transmetohet një herë në javë;
- Janë mbajtur takime bilaterale midis komunave Lipjan Graçanicë për të provuar dhe gjetur një zgjidhje për sigurimin e transportit për nxënësit e shkollave të mesme në Janjevë;
- Është ndërmarrë veprimi për pastrimin e lagjes Ali Ibra në Gjakovë përmes mobilizimit të komunitetit pas një iniciative nga pika e kontaktit komunal. ROMACTED siguroi 100 kapele për vullnetarët që morën pjesë në aksion;
- Një numër i kërkesave dhe nevojave të veçanta të komunitetit u adresuan institucioneve vendore dhe qendrore;
- U diskutuan çështjet për mbrojtjen dhe sigurinë e mjedisit dhe janë ndërmarrë veprimet p.sh. duke kërkuar/siguruar koshat e mbeturinave dhe ndërgjegjësimin për mbrojtjen e mjedisit në lagjen romë;

- Janë ndërmarr kontrollet sistematike mjekësore për gratë rome në institucionet komunale të kujdesit shëndetësor në secilën komunë.
- Rregullorja komunale e rishikuar për Bursat në komunën e Obiliqit / Obilic e cila përfshin një qasje pozitive për studentët romë u mor si një praktikë e mirë me komunat e tjera dhe janë inkurajuar të rishikojnë të njëjtën rregullore. Komunat e tjera, varësisht nga qasja dhe procedurat e brendshme, ose kanë vendosur të lëshojnë bursa universitare për studentët romë ose janë në proces të vendosjes për lëshimin e bursave.
- U organizuan takimet tematike për të diskutuar të drejtat e pronës u të cilat u lehtësuan me autoritetet komunale dhe komunitetet rome në të gjitha komunat përfituese.

Hapi 4: FINANCIMI DHE ZBATIMI I PROJEKTIT

Disa komuna përfituese (Obiliqi, Gjakova dhe Lipjani) kanë ndarë fonde për zbatimin e planeve lokale të veprimit në komunat e tyre përkatëse. Deri më tani, komunat e tjera nuk kanë planifikuar fonde për zbatimin e planeve, që paraqet një kufizim të përgjithshëm për zbatimin e dokumenteve të politikave në lidhje me përfshirjen e romëve. Përmes takimeve të rregullta me institucionet vendore dhe trajnimeve specifike për rëndësinë e përfshirjes së romëve, financimi i përgjegjshëm për romët është futur në radarin e zyrtarëve komunal.

Të gjitha komunat pjesëmarrëse kanë aplikuar në skemën e granteve të vogla ROMACTED dhe nëntë projekte janë duke u implementuar.

Sinergjitë dhe bashkëpunimi

Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal (MAPL) - është zhvilluar një sinergji komplimente në lidhje me ndërtimin e aftësive të administratave lokale, p.sh. parimet e qeverisjes së mirë, përfshirjen sociale të romëve, ciklin e projektit, etj. Bashkëpunimi u zgjerua me Ministrinë për Treguesit e Performancës Komunale. Një tregues specifik është zhvilluar nga ROMACTED, bazuar në formatin dhe parametrat e Ministrisë, dhe në përputhje me objektivat e ROMACTED. Ky tregues është ndarë me Ministrinë për Shqyrtim;

Ministria e Arsimit Shkencë dhe Teknologji (MASHT) - sinergji e krijuar për të ofruar mbështetje në arsim, përkatësisht në miratimin e udhëzimeve administrative dhe / ose veprimeve afirmative për politikat gjithëpërfshirëse në nivelin komunal;

Zyra për Çështje të Komunitetit në Kabinetin e Kryeministrit (ZÇK) - është rënë dakord për bashkëpunim në lidhje me projektet e lidhura me komunitetin me komunat ROMACTED. Gjithashtu, janë krijuar sinergji në bashkërendimin e çështjeve që kanë të bëjnë me romët në nivelin e politikave;

Roma Versitas Kosova (RVK) - bashkëpunim dhe mbështetje e edicionit të pestë të Rolling Film Festival në Prishtinë. Ngjarja mbledhi së bashku krijuesit e filmave me origjinë rom dhe jo-rome, të cilët promovuan kulturën dhe historinë rome. Festivali u ndoq nga një sër grupesh interesi me prejardhje të ndryshme. Për më tepër, me Roma Versitas, është krijuar bashkëpunim në lidhje me mbledhjen e të dhënave për numrin dhe fushën e studimeve të studentëve romë në të gjitha

komunat përfituese. Lista e studentëve me informacion të detajuar është ndarë nga Roma Versitas. Një takim me studentët potencial u realizua në disa nga komunat ROMACTED së bashku me Roma Versitas;

▮ UNDP ReLOaD – informacioni u nda dhe bashkërendua në lidhje me procedurën e aplikimit të grantit të UNDP ReLOaD për dy komuna, përfshirë edhe me OJQ-të rome për procedurat e aplikimit. Është krijuar një praktikë e takimeve të rregullta të bashkëpunimit midis dy programeve;

▮ Ministria e Bujqësisë Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural (MBPZHR) - është krijuar bashkëpunim në lidhje me grantet bujqësore për fermerët e vegjël. Thirrja u koordinua me Zëvendës Ministrin me qëllim të shpërndarjes së informacionit tek fermerët e mundshëm romë. ROMACTED identifikoi dhe shpërndau informacione me fermerët;

▮ Korpusi i Paqes - Ekipi mbështetës u ftua të prezantojë Programin ROMACTED gjatë një ngjarje trajnimi për grupin e 6-të të vullnetarëve të Korpusit të Paqes në Kosovë. Pas këtij bashkëpunimi, një vullnetar i Korpusit të Paqes u vendos në një OJQ rome për të ndihmuar OJQ-në Bram për një periudhë tre mujore për të ndërtuar kapacitetet e saj dhe të sigurojë mbështetje për mësimin e gjuhës angleze.;

▮ Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë (OSBE) - është krijuar bashkërendimi dhe shkëmbimi i çështjeve që kanë të bëjnë me romët posaçërisht me Departamentin e të Drejtave të Njeriut dhe Komuniteteve. Në përpjekjen për koordinim, stafi i OSBE-së nga rajoni u ftuan të marrin pjesë në Takimet e Përbashkëta midis GVK dhe GPI të komunave përfituese. Për më tepër, thirrja e OSBE-së për pjesëmarrës të Shkollës Verore u nda midis anëtarëve të rinj të GVK. Disa prej tyre morën pjesë në shkollë, e cila kishte për qëllim promovimin e shkëmbimeve ndër-rajonale dhe ndërtimin e aftësive profesionale të ekspertëve të rinj politikë;

▮ Organizata Ndërkombëtare e Punës (ILO) - pjesëmarrje në punëtori pas mbylljes së projektit "Promovimi i Mundësive për Punë të Denjë për Romët, Ashkali dhe Egjiptianët në Kosovë". Vlerësimi i nevojave të komunitetit ROMACTED në fushën e punësimit u prezantua në punëtori. Të gjeturat nga ILO dhe ROMACTED ishin të njëjta, dhe në një farë mënyre vërtetuan vlerësimin e bërë në komuna me GVK-të. Një vlerë e shtuar nga ana e ROMACTED ishin "zgjidhjet e mundshme" që u dhanë nga vetë komuniteti, të gjitha me synimin për të inkurajuar mobilizimin dhe motivimin nga komuniteti për zgjidhjen e problemeve;

▮ Projekti GIZ për Zhvillimin e Kapaciteteve në Arsimin Themelor (CDBE) - përpjekjet e bashkërendimit u përqëndruan në tre komuna përfituese të përbashkëta, me një shkëmbim informacioni dhe aktivitete që lidhen me projektin;

▮ Advancing Together (Organizata Mbështetëse ROMACTED) - Sinergjitë dhe bashkëpunimi u zhvilluan me Qendrën Dokumentuese dhe Kulturore të Sintit dhe Romëve gjerman në 75 vjetorin e genocidit Rom. Ngjarja edukative dhe përkujtimore "Dikh He Na Bister" u mbajt në Krakow dhe Aushvic, Poloni, dhe mblodhi së bashku anëtarët e GVK-së dhe GPI të komunave përfituese ROMACTED dhe një numër të rinjsh romë që përfaqësuan Kosovën;

▮ Rrjeti i Grave Rome Ashkallike dhe Egjiptiane (RAEWN) - kontribuoi me ekspertizën e tyre në një trajnim gjysmë ditor me gratë rome. Kjo sinergji kontribuoi shumë në shkëmbimin e informacionit

dhe rritjen e njohurive për kornizën ligjore për mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të grave në përgjithësi. Kjo ekspertizë mund të përdoret në aktivitetet e ardhshme në lidhje me gratë;

▮ Kryetarët e komunave Fushë Kosove (2018) dhe Lipjan (2019) morën çmimin "Kryetari më miqësor rom" për Integrimin rom në kuadër të projektit "Nismë e përbashkët për fuqizimin e shoqërisë civile rome në Ballkanin Perëndimor dhe Turqi", implementuar nga ERGO Network dhe Roma Active Albania. Ekipi mbështetës ROMACTED është përfshirë në mënyrë aktive në inkurajimin e aktorëve vendorë që të aplikojnë për çmimin.

Aksioni COVID-19:

Përshkruani veprimet e ndërmarra në kuadër të programit, mundësisht duke i veçuar për secilën komunë.

Në përpjekje për të përmbajtur pandeminë dhe për të siguruar që familjet më të rrezikuara brenda komuniteteve rome përfituesit ROMACTED të mos lihen pas në përgjigjen COVID-19, ROMACTED në Kosovë ka bashkërenduar përpjekjet me autoritetet komunale (AK), grupet e veprimit në komunitet (GVK) dhe organizatat ndërkombëtare (ON). Vlerësimi i përgjithshëm në terren ka treguar se situata në lagjet rome i vë komunitetet rome në rrezikun më të lartë nga infeksioni COVID-19. Në këtë drejtim, ROMACTED ndërmori veprimet e mëposhtme në secilën komunë partnere duke vënë në hartë mbështetjen e përgjithshme të ofruar nga komuna dhe organizatat e tjera (kombëtare dhe ndërkombëtare) dhe bazuar në nevojën për mbështetje shtesë.

Ferizaj – Në bashkëpunim me Roma Versitas Kosova, 61 familje më të rrezikuara (me rreth 350 individë) u pajisën me pako ushqimore dhe jo-ushqimore në katër lagje rome (Sallahane, Halit Ibishi, Koxe Xoxe dhe fshati Dubrava). Përveç paketave, u siguruan 700 maska dhe 700 doreza në të katër lagjet. Shtabi emergjent komunal siguroi transportin për shpërndarjen në të cilin ishin të përfshirë edhe anëtarët e GVK-së.

Fushë Kosovë – Duke marrë parasysh që komuna kishte kapacitete për të siguruar furnizime të konsiderueshme ushqimore dhe jo-ushqimore përveç ndihmës së ofruar nga organizata vendore dhe ndërkombëtare, ROMACTED ka mbështetur katër familjet më të rrezikuara (me 24 individë) me pako ushqimore dhe jo-ushqimore. Në një fazë të mëvonshme, pasi vlerësoi se përbërësi shëndetësor nuk ishte i mbuluar nga shumë organizata, dhe ishte nevojë mbizotëruese për familjet më të rrezikuara me sëmundje kronike, nëntë individëve u siguruan furnizime mjekësore për një muaj.

Gjakovë – Me sinergjinë e krijuar me projektin e anti-diskriminimit të KE, 130 familje më të rrezikuara (me 650 individë) do të mbështeten me pako ushqimore dhe jo-ushqimore që banojnë në lagjen Ali Ibra (Kolonja). Komuna do të sigurojë transportin e paketave dhe anëtarët e GVK-së do të mundësojnë shpërndarjen.

Graçanicë – Gjatë muajit mars dhe qershor, u siguruan pako ushqimore dhe jo-ushqimore për 21 familje (me 105 individë) për komunitetet rome dhe jo-rome dhe disa familje të cënueshme shqiptare dhe serbe. Përveç kësaj, 150 maska dhe 150 doreza janë siguruar familjet rome në fshatin Graçanicë dhe fshatin Preoce. Shtabi emergjent komunal siguroi transportin, dhe shpërndarja u mundësua nga personi i kontaktit komunal dhe anëtarët e GVK-së.

Istog – Familjet e rrezikuara u identifikuan në tre fshatra të largëta (Veric, Srbobran, Gurrakoc) dhe komunën e Istogut. 22 familje të cenueshme (me 110 individë) u pajisën me pako ushqimore dhe jo-ushqimore gjatë muajve mars dhe qershor. Për më tepër, 250 maska dhe 250 doreza u shpërndanë në komunitet. Shpërndarja e materialeve u mundësua nga Pika e kontaktit ROMACTED dhe anëtarët e GVK.

Lipjan – Gjatë kohës së karantinës në fshatin Janjevë, 70 familje të cenueshme (me 350 individë) u ndihmuan me pako ushqimore dhe jo-ushqimore. 50 familje ishin romë, 10 familje ishin shqiptare dhe 10 kroate. Përveç kësaj, 300 maska dhe 300 doreza u janë dhënë familjeve në fshatin Janjevë dhe 300 maska dhe 300 doreza për komunitetin rom në komunën e Lipjanit.

Mitrovica jugore – Në mahallën rome 35 ekonomi familjare (me 170 familje) u ndihmuan me pako ushqimore dhe jo-ushqimore që përfshinin disa gjëra thelbësore për gratë. Përveç kësaj, 300 maska dhe 300 doreza u janë dhënë familjeve në mahallën rome, dhe 300 maska dhe 300 doreza u janë dhënë familjeve rome në lagjen 2 Korriku. Transporti dhe shpërndarja u lehtësuan nga shtabi emergjent komunal dhe anëtarët e GVK-së.

Obiliq – Në bashkëpunim me Roma Versitas Kosova, 40 familje të cenueshme (me 160 individë) u ndihmuan bashkërisht në fshatin Plemetina. Shumica e familjeve të ndihmuara ishin të kthyer nga vendet e treta dhe rajoni. Shtabi emergjent komunal siguroi transportin dhe lehtësoi shpërndarjen së bashku me anëtarët e GVK-së.

ROMACTED në një vështrim Lokal

Emri i komunës: Ferizaj

Emri i kryetarit të komunës: Z. Agim Aliu

ROMACTED Kontakt Personi në komunës: Z. Selim Marevci (shefi i kabinetit) dhe z. Elbasan Osmani (zyrtar për integrimin evropian)

ROMACTED facilitatori/ët: Jehona Xhaferi

Uebfaqja e komunës: <https://kk.rks-gov.net/ferizaj/>

Historiku:

Në maj të vitit 2018, u nënshkrua Memorandumi i Mirëkuptimit midis Këshillit të Evropës dhe Kryetarit të Komunës së Ferizajt / Uroševac. Një pikë kontakti komunale ROMACTED u emërua nga Kryetari i Komunës për të ofruar mbështetje dhe lehtësuar procesin e zbatimit në nivelin komunal.

Grupi i Veprimit në Komunitet (GVK), Grupi Punues Institucional (GPI) dhe Grupi Punues Komunal (GPK) u krijuan zyrtarisht në Komunën e Ferizajt gjatë vitit 2018.

Dokumentet lokale të përgatitura brenda ROMACTED:

- Udhëzues operacional për Grupin Punues Institucional - mars 2018
- Udhëzues operacional për Grupin e Veprimit në Komunitet - mars 2018
- Vlerësimi i Nevojave të Komunës - shtator 2018
- Vlerësimi i Nevojave të Komunitetit - shtator 2018
- Vënia në hartë e palëve të interes/akterëve - shtator/tetor 2018

2. Arsimi:

- Bursat universitare janë planifikuar të lëshohen gjatë 2020;

- Rregullorja komunale për bursat është iniciuar për rishikim dhe përfshirja e një veprimi afirmativ për studentët nga komuniteti rom;

- Një tryezë e rrumbullakët për ndërgjegjësimin e braktisjes së shkollimit u organizua nga Departamenti i Arsimit dhe OSBE-ja në përputhje me projektin skemës së granteve të vogla për komunitetin dhe Planin Lokal të Veprimit. Anëtarët e GVK-së gjithashtu morën pjesë në diskutim;

- Projekti "Ndërmjetësimi dhe parandalimi i braktisjes së shkollës për fëmijët romë në arsimin fillor" është bashkëfinancim nga Komuna dhe skema e granteve të vogla ROMACTED.

3. Punësimi:

- Tre studentë ishin të angazhuar në programin e praktikës: dy në zyrën e nënkryetarit për komunitete dhe një në zyrën komunale të punësimit.

4. Banimi dhe prona:

- 504 shtëpi rome janë identifikuar nga Zyra Komunale për Komunitete dhe Kthim që kanë nevojë për regjistrim zyrtar;

- U mbajt një takim me komunitetin rom dhe departamentet përkatëse për të diskutuar mbi çështjen e të drejtave të pronës.

5. Investimi në projekte të infrastrukturës (asfaltimi, sistemi i ujërave të zeza dhe energjia elektrike):

- Rehabilitimi i rrugës është realizuar në lagjen Sallahane dhe Dubravë;
- Procesi i tenderit për asfaltimin në lagjen Halit Ibishi pritet të përfundojë në 2020;
- Rinovimet e sistemit të kanalizimeve janë bërë në lagjen Sallahane dhe fshatin Dubravë;
- Ndriçimi i rrugës ka përfunduar në lagjet Halit Ibishi dhe fshatin Dubravë.

6. Kultura:

Në 2018 MuralFest u zgjerua për herë të parë në një lagje rome (Sallahane) me një murale me temën "Toleranca".

7. Mjedisi:

- Grumbullimi i mbeturinave dhe parandalimi i krijimit të një deponie në fshatin Dubravë;
- Pastrimi i lumit Nerodimka në fshatin Dubravë.

8. Ndërtimi i kapacitetit:

Janë mbajtur ngjarjet e mëposhtme:

- Punëtorja për Planifikimin Strategjik Lokal Pjesëmarrës (tre GVK dhe shtatë pjesëmarrës të GPI) - maj 2018;
- Trajnim me autoritetet lokale për "Parimet dhe mjetet për përfshirjen e romëve në nivelin lokal" (dy pjesëmarrës të GPI) - prill 2019;
- Trajnim me GVK dhe GPI për Menaxhimin e Ciklit të Projektit (tre GVK dhe tre pjesëmarrës të GPI) - prill/maj 2019;
- Punëtori me të rinjtë në platformën www.ndreqe.com dhe hartë interaktive për kërkesa /ankesat e qytetarëve (dy pjesëmarrës të GVK) - tetor 2019;
- Trajnim për kornizën ligjore për barazinë gjinore (gjithsej 23 pjesëmarrës) - nëntor 2019;
- Punëtorja për Instrumentin për Ndihmën e Para-Anëtarësimit (katër pjesëmarrës të GPI) - janar 2020.

Përshkrimi i Grupit të Veprimit në Komunitet (numri i GVK, struktura e grupit, numri mesatar, balanci gjinor, shpeshësia e takimeve, etj.):

GVK është themeluar në mars 2018. Numri mesatar i anëtarëve është tre, nga të cilët një është një grua. Grupi mbledh së bashku të rinj, të kthyer, udhëheqës të komunitetit dhe përfaqësues të organizatave të shoqërisë civile rome. GVK mbledhet dy herë në muaj.

Përshkrimi i Grupit Punues Institucional (struktura e grupit/shërbimeve komunale ose departamenteve që marrin pjesë, numri mesatar i pjesëmarrësve, balanci gjinor, shpeshësia e takimeve, etj):

GPI u krijua në prill 2018. Grupi përfshin departamente dhe institucione komunale, puna e të cilave është e rëndësishme për çështjet që lidhen me romët. Numri mesatar i pjesëmarrësve është pesë, nga të cilët dy janë gra. Grupi takohet dy herë në muaj.

Përshkrimi i Grupit Punues Komunal (struktura e grupit, numri mesatar i pjesëmarrësve, shpeshësia e takimeve, etj):

GPK bashkon anëtarët e GPI dhe GVK, si dhe institucione të tjera përkatëse. Numri mesatar i pjesëmarrësve është tetë, nga të cilët dy janë gra. Grupi takohet dy herë në muaj ose kur është e nevojshme.

Plani i Përbashkët i Veprimit në fuqi? (i miratuar mes anëtarëve të GPK, duke parë nga afër nevojat dhe përparësitë e identifikuar nga komuniteti dhe është dorëzuar në Këshillin Lokal/Kryetari i Komunës për miratim):

Plani Lokal i Veprimit 16 në fuqi? (një dokument i gjerë në nivelin komunal, veprimet e të cilit janë në përputhje me Strategjinë në nivelin qendror):

ROMACTED ka përdorur Planet ekzistuese Lokale të Veprimit mbi Integrimin e Romëve në nivelin lokal duke marrë parasysh që:

- a) Planet Lokale të Veprimit janë miratuar nga asambleja lokale;
- b) ato rrjedhin nga Strategjia për Përfshirjen e Komuniteteve Romë dhe Ashkali në Shoqërinë Kosovare 2017-2021;
- c) ato mbështesin zbatimin e veprimeve në nivelin lokal;
- d) ato korrespondojnë me nevojat e komunitetit bazuar në vlerësimin e nevojave të bëra nga ROMACTED.

Takimet e Grupit Punues Komunal të ROMACTED ofruan një platformë për shqyrtimin e nevojave prioritare të komunitetit që korrespondojnë me zbatimin e planit lokal të veprimit. Fushat e mëposhtme u morën në konsideratë: arsimi, punësimi, BANIMI dhe prona, infrastruktura, kultura, mjedisi dhe dhe projekti i granteve të vogla ROMACTED për komunitetin.

Lista e projekteve të cilat u hartuan dhe u financuan në kuadër të Programit, si dhe ato që u hartuan me kontributin e Programit, por të financuara nga burime të tjera:

Projekti mbi "Ndërmjetësimin dhe parandalimin e braktisjes së shkollës për fëmijët romë në arsimin fillor" është bashkëfinancim nga Komuna (60%) dhe skema e granteve të vogla ROMACTED (40%). Projekti mbulon katër shkolla fillore me një numër të konsiderueshëm të fëmijëve romë.

Sinergjitë e krijuara në nivelin lokal:

- Një takim koordinues me palët e interes/akterët për projektet/programet e lidhura me romët u mbajt në tetor 2018;
- OSBE mori pjesë në një nga takimet e GVK-së në gusht 2019;
- Bashkëpunimi me MuralFest rezultoi në një murale mbi "Tolerancën" të pikturuar në lagjen rome Sallahane.

¹⁶ Nëse Programi ka kontribuar në krijimin ose rishikimin e PLV-sw, ju lutemi përmendni atë. Në disa raste, nuk kishte nevojë për të miratuar Planin e Përbashkët të Veprimit veçmas, por më tepër për të rishikuar PLV rreth nevojave dhe përparësive të komunitetit.

ROMACTED në një vështrim Lokal

Emri i Komunës: Fushë Kosovë

Kryetari i Komunës: Z. Burim Berisha

ROMACTED Kontakt Personi: Z. Muhamet Xhigoli (zyrtar i thesarit)

Email: Muhamet.Xhigoli@rks-gov.net

ROMACTED facilitatori/ët: Burhan Gashi

Uebfaqja e komunës: <https://kk.rks-gov.net/fushekosove/>

Historiku:

Në maj të vitit 2018, u nënshkrua Memorandumi i Mirëkuptimit midis Këshillit të Evropës dhe Kryetarit të Komunës së Fushë Kosovës. U emërua një pikë kontakti komunale ROMACTED nga Kryetari i Komunës për të ofruar mbështetje dhe lehtësuar procesin e zbatimit në nivelin komunal.

Grupi i Veprimit në Komunitet (GVK), Grupi Punues Institucional (GPI) dhe Grupi Punues Komunal (GPK) u krijuan zyrtarisht në Komunën e Fushë Kosovës gjatë vitit 2018.

1. Dokumentet lokale të përgatitura brenda ROMACTED:

- Udhëzues operacional për Grupin Punues Institucional - mars 2018
- Udhëzues operacional për Grupin e Veprimit në Komunitet - mars 2018
- Vlerësimi i Nevojave të Komunës - gusht 2018
- Vlerësimi i Nevojave të Komunitetit - shtator 2018
- Vënia në hartë e palëve të interesit/akterëve - nëntor 2018

2. Arsimi:

- Në vitin 2019 komuna ofroi mbështetje financiare për tetë studentë universitar rom. E njëjta gjë do të merret në konsideratë gjatë vitit 2020;

- Në vitin 2019 komuna ofroi mbështetje financiare për gjashtë nxënës të shkollave të mesme;

- Komuna po shqyrton rishikimin e rregulloreve komunale për bursat universitare në vitin 2020 duke përfshirë qasjen afirmative;

- Ndihma financiare për transport për disa studentë universitar rom po konsiderohet për vitin 2020;

- Çështja e diversitetit në Shkollën Filllore "Selman Riza" po trajtohet bashkërisht nga Departamenti i Edukimit dhe Komunitetit në kuadër të Programit ROMACTED. Mundësia e trajnimit do të shikohet gjatë vitit 2020;

- Dy studentë ishin të angazhuar në programin e praktikës; një në Zyrën Komunale për Komunitete dhe Kthim, një në Departamentin Komunal për Mirëqenie Sociale.

3. Shëndeti dhe mirëqenia sociale:

- Në 2018, ka pasur ndërhyrje nga ekipet mobile/lëvizëse të shëndetit në lagjet rome 28 dhe 29. Ndërhyrjet u përqëndruan në vaksinimet e fëmijëve.

4. Mjedisi:

- Kërkesa nga GVK për deponinë e mbeturinave në lagjen 28 është mbështetur nga autoritetet lokale. Vendi tashmë është pastruar disa herë, por nevojitet një zgjidhje më e qëndrueshme për të parandaluar që ai vend të bëhet përsëri një vend deponimi.

5. Banimi dhe prona:

- U mbajt një takim me komunitetet rome dhe departamentet përkatëse për të diskutuar mbi çështjen e të drejtave pronësore.

6. Investimi në infrastrukturë (asfaltimi, sistemi i kanalizimit dhe energjia elektrike):

- Disa kërkesa u paraqitën nga anëtarët e GVK-së lidhur me projektet infrastrukturore. Si rezultat, u zhvilluan projektet e mëposhtme:

- Ndriçimi i rrugës dhe sistemi i kanalizimit në rrugën Meshari, përkatësisht lagja 28 dhe 29;

- Asfaltimi dhe riparimi i rrugës në rrugën Meshari, si dhe tre rrugë anësore.

7. Ndërtimi i kapacitetit:

Janë mbajtur ngjarjet e mëposhtme:

- Punëtorja për Planifikimin Strategjik Lokal Pjesëmarrës (pesë GVK dhe tetë pjesëmarrës të GPI) - maj 2018;

- Trajnim me autoritetet lokale mbi "Parimet dhe mjetet për përfshirjen e romëve në nivelin lokal" (dy pjesëmarrës të GPI) prill 2019;

- Trajnim me GVK dhe GPI për Menaxhimin e Ciklit të Projektit (tre GVK dhe katër pjesëmarrës të GPI) - prill/maj 2019;

- Punëtori me të rinjtë në platformën www.ndreqe.com dhe hartën interaktive për kërkesat/ankesat e qytetarëve (dy pjesëmarrës të GVK) - tetor 2019;

- Trajnim për kornizën ligjore për barazinë gjinore (gjithsej 23 pjesëmarrës) - nëntor 2019;

- Punëtorja për Instrumentin për Ndihmën Para-Anëtarësimin (IPA) (dy pjesëmarrës të GPI) – janar 2020.

Përshkrimi i Grupit të Veprimit në Komunitet (numri i GVK, struktura e grupit, numri mesatar, balanci gjinor, shpeshësia e takimeve, etj.):

GVK u krijua në mars 2018. Numri mesatar i anëtarëve është gjashtë, nga të cilët dy janë gra. Grupi mbledh së bashku të rinj, të kthyer, udhëheqës të komunitetit dhe përfaqësues të organizatave të shoqërisë civile rome. GVK mbledhet dy herë në muaj.

Përshkrimi i Grupit Punues Institucional (struktura e grupit / shërbimeve komunale ose departamenteve që marrin pjesë, numri mesatar i pjesëmarrësve, balanci gjinor, shpeshësia e takimeve, etj.):

GPI u krijua në prill 2018. Grupi përfshin departamente dhe institucione komunale, puna e të cilave është e rëndësishme për çështjet që lidhen me romët. Numri mesatar i pjesëmarrësve është pesë, nga të cilët dy janë gra. Grupi takohet dy herë në muaj.

Përshkrimi i Grupit Punues Komunal (struktura e grupit, numri mesatar i pjesëmarrësve, shpeshësia e takimeve, etj.):

GPK bashkon anëtarët e GVK dhe GPI, si dhe institucione të tjera përkatëse. Numri mesatar i pjesëmarrësve është tetë, nga të cilët tre janë gra. Grupi takohet dy herë në muaj ose kur është e nevojshme.

Plani i Përbashkët i Veprimit në fuqi? (i miratuar mes anëtarëve të GPK, duke parë nga afër nevojat dhe përparësitë e identifikuara nga komuniteti dhe është dorëzuar në Këshillin Lokal/Kryetari i Komunës për miratim):

Plani Lokal i Veprimit¹⁷ në fuqi? (një dokument më i gjerë në nivelin komunal, veprimet e të cilit janë në përputhje me Strategjinë në nivelin qendror):

ROMACTED ka shfrytëzuar Planet ekzistuese Lokale të Veprimit për Integrimin e Romëve në nivelin lokal duke marrë parasysh që:

- a) Planet Lokale të Veprimit janë miratuar nga asambleja lokale;
- b) ato rrjedhin nga Strategjia për Përfshirjen e Komuniteteve Romë dhe Ashkali në Shoqërinë Kosovare 2017-2021;
- c) ato mbështesin zbatimin e veprimeve në nivelin lokal;
- d) ato korrespondojnë me nevojat e komunitetit bazuar në vlerësimin e nevojave të bëra nga ROMACTED.

Takimet e Grupit Punues Komunal të ROMACTED ofruan një platformë për shqyrtimin e nevojave prioritare të komunitetit që korrespondojnë me zbatimin e planit lokal të veprimit. Fushat në vijim u morën në konsideratë: arsimi, punësimi, subvencionet bujqësore, strehimi dhe prona, infrastruktura, mjedisi, dhe projekti i granteve të vogla ROMACTED për komunitetin.

Lista e projekteve të cilat u hartuan dhe u financuan në kuadër të Programit, si dhe ato që u hartuan me kontributin e Programit, por të financuara nga burime të tjera:

Projekti mbi "Lidhjen e lagjes Meshari me sistemin e ujit dhe kanalizimeve" është bashkëfinancim nga Komuna (60%) dhe skema e granteve të vogla ROMACTED (40%). Projekti do të përfundojë pjesën e mbetur të lagjes që aktualisht nuk ka një sistem të kanalizimit.

Sinergjitë e themeluara në nivelin lokal:

- Një takim koordinues me palët e interes/akterët për projektet/programet që lidhen me Romët u mbajt në tetor 2018;
- OSBE mori pjesë në një nga takimet e GPK në gusht 2019.

¹⁷ Nëse Programi ka kontribuar në krijimin ose rishikimin e PLV-sw, ju lutemi përmendni atë. Në disa raste, nuk kishte nevojë për të miratuar Planin e Përbashkët të Veprimit veçmas, por më tepër për të rishikuar PLV rreth nevojave dhe përparësive të komunitetit.

ROMACTED në një vështrim Lokal

Emri i komunës: Graçanicë

Kryetari i komunës: Z. Srdjan Popović

ROMACTED Kontakt Personi: Z. Leutrim Ajeti (Zyra Komunale për Komunitete dhe Kthim - ZKKK)

ROMACTED facilitatori/ët: Dejan Radivojević

Uebfaqja e komunës: <https://kk.rks-gov.net/gracanice/>

Historiku:

Në maj 2018, u nënshkrua Memorandumi i Mirëkuptimit midis Këshillit të Evropës dhe Kryetarit të Komunës së Graçanicës. U emërua një pikë kontakti komunale ROMACTED nga Kryetari i Komunës për të ofruar mbështetje dhe lehtësuar procesin e zbatimit në nivelin komunal.

Grupi i Veprimit në Komunitet (GVK), Grupi Punues Institucional (GPI) dhe Grupi Punues Komunal (GPK) u krijuan zyrtarisht në Komunën Graçanicës gjatë vitit 2018.

1. Dokumentet lokale të përgatitura brenda ROMACTED:

- Udhëzues operacional për Grupin Punues Institucional - mars 2018
- Udhëzues operacional për Grupin e Veprimit në Komunitet - mars 2018
- Vlerësimi i Nevojave të Komunës - gusht 2018
- Vlerësimi i Nevojave të Komunitetit - gusht 2018
- Vënia në hartë e palëve të interesit/akterëve - shtator/tetor 2018

2. Arsimi

- Bursat për studentët po konsiderohen nga kryetari i komunës duke përdorur subvencionin e ndihmës financiare;
- Ndërmjetësit në fushën e arsimit ishin planifikuar përmes aplikimit të komunës në grantin e donatorit. Eksperti lokal ROMACTED e ndihmoi komunën dhe anëtarët e GVK-së që së bashku të aplikojnë për grantin e REF;
- Do të fillohet një ndryshim në rregulloren komunale të bursave për të përfshirë një qasje pozitive.

3. Punësimi

- Pesë studentë ishin të angazhuar në programin e praktikës: tre në Zyrën e Nënkryetarit, dy në Departamentin Komunal të Shërbimeve Publike.

4. Banimi dhe prona:

- Takimet informuese për të drejtat e pronës janë zhvilluar ndërmjet komuniteteve rome dhe departamenteve përkatëse komunale.

5. Investimi në infrastrukturë (asfaltimi, sistemi i kanalizimit dhe energjia elektrike):

- Është ndarë toka për varrezat në Preoce, fshatrat Livadje dhe komunën e Graçanicës;

- Ndrichi i rrugës "Slobodana Penezića" është në shqyrtim për vitin 2020.

6. Gjuha dhe Kultura

- Një radio program në gjuhën rome është mbështetur nga nënkryetari për një periudhë dhjetë mujore. Për më tepër, një projekt mbi "Zgjerimin e hapësirës së informacionit për programin mediatik në gjuhën rome" u zhvillua në këtë drejtim dhe ka pranuar fonde nga komuna dhe përmes skemës së granteve të vogla ROMACTED.

7. Subvencione për bujqësi

- Dy fermerë morën ndihmë në aplikimin për subvencione për skemën e granteve në Ministrinë e Bujqësisë. Vendimet për aplikimet e tyre janë ende në pritje.

8. Ngritja e fondeve:

- Autoritetet komunale (GPI) dhe komuniteti (GVK) u mbështetën nga eksperti lokal ROMACTED për të aplikuar për grante inovative të REF-it me projekte për të mbështetur arsimin fillor të fëmijëve romë.

9. Ndërtimi i kapacitetit:

Janë mbajtur ngjarjet e mëposhtme:

- Punëtorja për Planifikimin Strategjik Lokal Pjesëmarrës (gjashtë GVK dhe tre pjesëmarrës të GPI) - maj 2018;
- Trajnim me autoritetet lokale për "Parimet dhe mjetet për përfshirjen e romëve në nivelin lokal" (dy pjesëmarrës të GPI) - prill 2019;
- Trajnim me GVK dhe GPI për Menaxhimin e Ciklit të Projektit (tre GVK dhe dy pjesëmarrës të GPI) - prill/maj 2019;
- Punëtori me të rinjtë në platformën www.ndrege.com dhe hartë interaktive për kërkesat/ankesat e qytetarëve (dy pjesëmarrës të GVK) – tetor 2019;
- Trajnim për kornizën ligjore për barazinë gjinore (gjithsej 23 pjesëmarrës) - nëntor 2019;
- Punëtorja për Instrumentin për Ndhmën e Para-Anëtarësimin (dy pjesëmarrës të GPI) - janar 2020.

Përshkrimi i Grupit të Veprimit në Komunitet (numri i GVK, struktura e grupit, numri mesatar, bilanci gjinor, shpeshësia e takimeve, etj.):

GVK u krijua në mars 2018. Numri mesatar i anëtarëve është shtatë, nga të cilët një është një grua. Grupi mbledh së bashku të rinj, të kthyer, udhëheqës të komunitetit dhe përfaqësues të organizatave të shoqërisë civile rome. GVK mbledhet dy herë në muaj.

Përshkrimi i Grupit Punues Institucional (struktura e grupit / shërbimeve komunale ose departamenteve që marrin pjesë, numri mesatar i pjesëmarrësve, balance gjinor, shpeshësia e takimeve, etj):

IËG u krijua në prill 2018. Grupi përfshin departamente dhe institucione komunale, puna e të cilave është e rëndësishme për çështjet që lidhen me romët. Numri mesatar i pjesëmarrësve është katër, nga të cilët një është një grua. Grupet takohen dy herë në muaj.

Përshkrimi i Grupit Punues Komunal (struktura e grupit, numri mesatar i pjesëmarrësve, shpeshësia e takimeve, etj):

GPK bashkon anëtarët e GVK dhe GPI, si dhe institucione të tjera përkatëse. Numri mesatar i pjesëmarrësve është gjashtë, nga të cilët një është një grua. Grupi takohet dy herë në muaj ose kur është e nevojshme.

Plani i Përbashkët i Veprimit në fuqi? (i miratuar mes anëtarëve të GPK, duke parë nga afër nevojat dhe përparësitë e identifikuara nga komuniteti dhe është dorëzuar në Këshillin Lokal/Kryetari i Komunës për miratim):

Plani Lokal i Veprimit¹⁸ në fuqi? (një dokument më i gjerë në nivelin komunal, veprimet e të cilit janë në përputhje me Strategjinë në nivelin qendror):

ROMACTED ka shfrytëzuar Planet ekzistuese Lokale të Veprimit për Integrimin e Romëve në nivelin lokal duke marrë parasysh që:

- a) Planet Lokale të Veprimit janë miratuar nga asambleja lokale;
- b) ato rrjedhin nga Strategjia për Përfshirjen e Komuniteteve Romë dhe Ashkali në Shoqërinë Kosovare 2017-2021;
- c) ato mbështesin zbatimin e veprimeve në nivelin lokal;
- d) ato korrespondojnë me nevojat e komunitetit bazuar në vlerësimin e nevojave të bëra nga ROMACTED.

Takimet e grupit punues komunal të ROMAKTUAR ofruan një platformë për shqyrtimin e nevojave prioritare të komunitetit që korrespondojnë me zbatimin e planit lokal të veprimit. Fushat e mëposhtme u morën në konsideratë: arsimiti, punësimi, strehimi dhe prona, infrastruktura, gjuha dhe kultura, subvencione bujqësore, mbledhja e fondeve dhe projekti i granteve të vogla ROMACTED për komunitetin.

¹⁸ Nëse Programi ka kontribuar në krijimin ose rishikimin e PLV-sw, ju lutemi përmendni atë. Në disa raste, nuk kishte nevojë për të miratuar Planin e Përbashkët të Veprimit veçmas, por më tepër për të rishikuar PLV rreth nevojave dhe përparësive të komunitetit.

Lista e projekteve të cilat u hartuan dhe u financuan në kuadër të Programit, si dhe ato që u hartuan me kontributin e Programit, por të financuara nga burime të tjera: ROMACTED programi i granteve të vogla për komunitetin

Projekt mbi "Zgjerimin e hapësirës së informacionit për programin mediatik në gjuhën rome" është bashkëfinancim nga Komuna (60%) dhe skema e granteve të vogla ROMACTED (40%). Projekti kontribuon në promovimin dhe ruajtjen e gjuhës rome dhe punëson katër romë (tre meshkuj dhe një femër).

Sinergjitë e krijuara në nivelin lokal:

- Një takim koordinues me palët e interes/akterët për projektet/programet e lidhura me romët u mbajt në tetor 2018;
- OSBE-ja ka marr pjesë në një nga takimet e GPK në gusht 2019;
- Sinergjia u krijua me Ministrinë e Bujqësisë dhe Pyjeve për subvencione në bujqësi - shtator 2019;
- Është themeluar një radio program në gjuhën rome në bashkëpunim të ngushtë me Radio Gracanica.

ROMACTED në një vështrim Lokal

Emri i komunës: Gjakovë

Kryetari i komunës: Z. Ardian Gjini

ROMACTED Kontakt Personi: Z. Armend Behluli (Shefi i Zyrës Komunale për Komunitete dhe Kthim)
ROMACTED facilitatori/ët: Mimoza Gavrani

Uebfaqja e komunës: <https://kk.rks-gov.net/gjakove/>

Historiku:

Në maj 2018, U nënshkrua Memorandumi i Mirëkuptimit midis Këshillit të Evropës dhe Kryetarit të Komunës së Gjakovës. U emërua një pikë kontakti komunale ROMACTED nga Kryetari i Komunës për të ofruar mbështetje dhe lehtësuar procesin e zbatimit në nivelin komunal.

Grupi i Veprimit në Komunitet (GVK), Grupi Punues Institucional (GPI) dhe Grupi Punues Komunal (GPK) u krijuan zyrtarisht në Komunën e Gjakovës gjatë vitit 2018.

1. Dokumentet lokale të përgatitura brenda ROMACTED:

- Udhëzues operacional për Grupin Punues Institucional - mars 2018
- Udhëzues operacional për Grupin e Veprimit në Komunitet - mars 2018
- Vlerësimi i Nevojave të Komunës - shtator 2018
- Vlerësimi i Nevojave të Komunitetit - shtator 2018
- Vënia në hartë e palëve të interesit/akterëve - shtator/tetor 2018

2. Arsimi:

- Një listë e studentëve në arsimin terciar është përgatitur nga GVK, pasi Komuna po mendon të mbështesë disa studentë romë me bursa në të ardhmen;
- Zyra Komunale për Komunitet dhe Kthim ka hedhur në diskutim një përmbledhje të rregullave komunale të bursave pranë komitetit për komunitete.

3. Shëndeti dhe mirëqenia sociale:

- Kontrollat mjekësore për gratë në komunitet janë inicuar nga Departamenti i Shëndetësisë dhe me mbështetjen e Caritas Kosova. Këto kontrole do të vazhdojnë në vitin 2020.

4. Punësimi:

- Katër studentë ishin të angazhuar në programin e punës praktike: tre në Qendrën Komunale për Mirëqenia Sociale, një në Zyrën Komunale për Komunitete dhe Kthim.

5. Mjedisi:

- Një kërkesë e përgatitur nga GVK në lidhje me deponitë në lagjen "Ali Ibra" ka rezultuar në zhvendosjen e pikës së grumbullimit të mbeturinave në një destinacion më të largët. Sidoqoftë, ekziston ende nevoja për të ndërmarrë veprime nga autoritetet komunale për të eliminuar problemin ekologjik të vonuar dhe rrezikun e shëndetit.

6. Investimi në infrastrukturë (asfaltimi, sistemi i kanalizimit dhe energjia elektrike):

- Asfaltimi i rrugës në fshatin Brekoc dhe lagjen Gropishte;
- Sistemi i kanalizimit në fshatin Skivjen;
- Projekti "Ndërtimi i sistemit të kanalizimit në lagjen Ali Ibra", i bashkëfinancuar nga komuna dhe skema e granteve të vogla ROMACTED.

7. Ndërtimi i kapacitetit:

Janë mbajtur ngjarjet e mëposhtme:

- Punëtorja për Planifikimin Strategjik Lokal Pjesëmarrës (shtatë GVK dhe gjashtë pjesëmarrës të GPI) - maj 2018;
- Trajnim me autoritetet lokale mbi "Parimet dhe mjetet për përfshirjen e romëve në nivelin lokal" (dy pjesëmarrës të GPI) prill 2019;
- Trajnim me GVK dhe GPI për Menaxhimin e Ciklit të Projektit (tre GVK dhe tre pjesëmarrës të GPI) - prill/maj 2019;
- Trajnim për kornizën ligjore për barazinë gjinore (gjithsej 23 pjesëmarrës) - nëntor 2019;
- Punëtorja për Instrumentin për Ndhimën e Para-Anëtarësimit (IPA) (pjesëmarrësit e GPI 3) - janar 2020.

Përshkrimi i Grupit të Veprimit në Komunitet (numri i GVK, struktura e grupit, numri mesatar, balanci gjinor, shpeshtësia e takimeve, etj.):

GVK u krijua në mars 2018. Numri mesatar i anëtarëve është pesë, nga të cilët dy janë gra. Grupi mbledh së bashku të rinj, të kthyer, udhëheqës të komunitetit dhe përfaqësues të organizatave të shoqërisë civile rome. GVK mbledhet dy herë në muaj.

Përshkrimi i Grupit Punues Institucional (struktura e grupit / shërbimeve komunale ose departamenteve që marrin pjesë, numri mesatar i pjesëmarrësve, balanci gjinor, shpeshtësia e takimeve, etj.):

GPI u krijua në prill 2018. Grupi përfshin departamente dhe institucione komunale, puna e të cilave është e rëndësishme për çështjet që lidhen me romët. Numri mesatar i pjesëmarrësve është shtatë, nga të cilët katër janë gra. Grupi takohet dy herë në muaj.

Përshkrimi i Grupit Punues Komunal (struktura e grupit, numri mesatar i pjesëmarrësve, shpeshtësia e takimeve, etj.):

GPK bashkon anëtarët e GPI dhe GVK, si dhe institucione të tjera përkatëse. Numri mesatar i pjesëmarrësve është nëntë, nga të cilët katër janë gra. Grupi takohet dy herë në muaj ose kur është e nevojshme.

Plani i Përbashkët i Veprimit në fuqi? (i miratuar mes anëtarëve të GPK, duke parë nga afër nevojat dhe përparësitë e identifikuar nga komuniteti dhe është dorëzuar në Këshillin Lokal/Kryetari i Komunës për miratim):

Plani Lokal i Veprimit 19 në fuqi? (një dokument i gjerë në nivelin komunal, veprimet e të cilit janë në përputhje me Strategjinë në nivelin qendror):

ROMACTED ka përdorur Planet ekzistuese Lokale të Veprimit mbi Integrimin e Romëve në nivelin lokal duke marrë parasysh që:

- a) Planet Lokale të Veprimit janë miratuar nga asambleja lokale;
- b) ato rrjedhin nga Strategjia për Përfshirjen e Komuniteteve Romë dhe Ashkali në Shoqërinë Kosovare 2017-2021;
- c) ato mbështesin zbatimin e veprimeve në nivelin lokal;
- d) ato korrespondojnë me nevojat e komunitetit bazuar në vlerësimin e nevojave të bëra nga ROMACTED.

Takimet e Grupit Punues Komunal të ROMACTED ofruan një platformë për shqyrtimin e nevojave prioritare të komunitetit që korrespondojnë me zbatimin e planit lokal të veprimit. Fushat e mëposhtme u morën në konsideratë: arsimi, shëndetësia dhe mirëqenia sociale, punësimi, mjedisi, infrastruktura dhe projekti i granteve të vogla ROMACTED për komunitetin.

Lista e projekteve të cilat u hartuan dhe u financuan në kuadër të Programit, si dhe ato që u hartuan me kontributin e Programit, por të financuara nga burime të tjera:

Projekt mbi "Ndërtimin e sistemit të ujërave të zeza në lagjen Ali Ibra" është bashkëfinancim nga Komuna (60%) dhe skema e granteve të vogla ROMACTED (40%). Projekti synon të përmirësojë çështjen sanitare dhe shëndetësore në lagje.

Sinergjitë e krijuara në nivelin lokal:

- Një takim koordinues me palët e interesit për projektet/programet e lidhura me romët u mbajt në tetor 2018;
- OSBE mori pjesë në një nga takimet e GPK në gusht 2019;
- CARITAS Kosova ka asistuar gratë me transport për kontrolle mjekësore.

¹⁹ Nëse Programi ka kontribuar në krijimin ose rishikimin e PLV-sw, ju lutemi përmendni atë. Në disa raste, nuk kishte nevojë për të miratuar Planin e Përbashkët të Veprimit veçmas, por më tepër për të rishikuar PLV rreth nevojave dhe përparësive të komunitetit.

ROMACTED në një vështrim Lokal

Emri i komunës: Istog

Emri i kryetarit të komunës: Z. Haki Rugova

ROMACTED Kontakt Personi: Z. Abedin Neziraj (zyrtar për kthim të qëndrueshëm- ZKKK)

ROMACTED facilitatori/ët: Mimoza Gavrani

Uebfaqja e komunës: <https://kk.rks-gov.net/istog/>

Historiku:

Në maj të vitit 2018, u nënshkrua Memorandumi i Mirëkuptimit midis Këshillit të Evropës dhe Kryetarit të Komunës së Istogut. Një pikë kontakti komunale ROMACTED u emërua nga Kryetari i Komunës për të ofruar mbështetje dhe lehtësuar procesin e zbatimit në nivelin komunal.

Grupi i Veprimit në Komunitet (GVK), Grupi Punues Institucional (GPI) dhe Grupi Punues Komunal (GPK) u krijuan zyrtarisht në Komunën Istog gjatë vitit 2018.

1. Dokumentet lokale të përgatitura brenda ROMACTED:

- Udhëzues operacional për Grupin Punues Institucional - mars 2018
- Udhëzues operacional për Grupin e Veprimit në Komunitet - mars 2018
- Vlerësimi i Nevojave të Komunës - gusht 2018
- Vlerësimi i Nevojave të Komunitetit - gusht 2018
- Vënia në hartë e palëve të interes/akterëve - Shtator/tetor 2018

2. Arsimi:

- Një listë studentësh romë është paraqitur nga GVK në GPI për bursa. Katër studentë u mbështetën me bursa gjatë vitit 2018-2019;

- Megjithëse komuna siguron bursa për studentët romë, rregullorja komunale ende duhet të rishikohet për të përfshirë një qasje pozitive për studentët romë, duke institucionalizuar kështu procesin.

3. Shëndeti dhe mirëqenia sociale:

- Pas një kërkesë për një mjek në qendrën e kujdesit shëndetësor të fshatit Dubravë, një mjek i caktuar që nga ajo kohë ka filluar të punojë atje.

4. Banimi dhe prona:

- Është mbajtur një takim me komunitetet rome dhe departamentet përkatëse për të diskutuar mbi çështjen e të drejtave pronësore.

5. Punësimi:

- Tre studente femra ishin të angazhuara në programin e praktikës: dy në Departamentin Komunal të Administratës, një në Zyrën Komunale për Komunitete dhe Kthim.

6. Mjedisi:

- Në fshatin Srbobran është instaluar një kontejner riciklimi/mbeturinash dhe qytetarët janë të liruar nga pagesa mujore e grumbullimit;
- Një seancë informuese për mbrojtjen e mjedisit dhe parandalimin e krijimit të deponive të mbeturinave do të mbahet në vitin 2020.

7. Subvencione bujqësore:

- Një fermer mori ndihmë në aplikimin për subvencione për skemën e granteve në Ministrinë e Bujqësisë. Vendimi për kërkesën është akoma në pritje.

8. Investimi në infrastrukturë

- Projekti "Ndërtimi i sistemit të kanalizimit në fshatin Srbobran" është bashkëfinancim nga komuna dhe skema e granteve të vogla ROMACTED.

9. Ndërtimi i kapacitetit:

Janë mbajtur ngjarjet e mëposhtme:

- Punëtorja për Planifikimin Strategjik Lokal Pjesëmarrës (tetë GVK dhe tetë pjesëmarrës të GPI) - maj 2018;
- Trajnim me autoritetet lokale për "Parimet dhe mjetet për përfshirjen e romëve në nivelin lokal" (dy pjesëmarrës të GPI) - prill 2019;
- Trajnim me GVK dhe GPI për Menaxhimin e Ciklit të Projektit (tre GVK dhe katër pjesëmarrës të GPI) - prill/maj 2019;
- Punëtori me të rinjtë në platformën www.ndreqe.com dhe hartë interaktive për kërkesat/ankesat e qytetarëve (dy pjesëmarrës të GVK) - tetor 2019;
- Trajnim për kornizën ligjore për barazinë gjinore (gjithsej 23 pjesëmarrës) - nëntor 2019;
- Punëtori për Instrumentin për Ndihmën Para-Anëtarësimin (IPA) (dy pjesëmarrës të GPI) – janar 2020.

Përshkrimi i Grupit të Veprimit në Komunitet (numri i GVK, struktura e grupit, numri mesatar, balanci gjinor, shpeshësia e takimeve, etj.):

GVK u krijua në mars 2018. Numri mesatar i anëtarëve është pesë, nga të cilët një është një grua. Grupi mbledh së bashku të rinj, të kthyer, udhëheqës të komunitetit dhe përfaqësues të organizatave të shoqërisë civile rome. GVK mbledhet dy herë në muaj.

Përshkrimi i Grupit Punues Institucional (struktura e grupit / shërbimeve komunale ose departamenteve që marrin pjesë, numri mesatar i pjesëmarrësve, balanci gjinor, shpeshësia e takimeve, etj):

GPI u krijua në prill 2018. Grupi përfshin departamente dhe institucione komunale, puna e të cilave është e rëndësishme për çështjet që lidhen me romët. Numri mesatar i pjesëmarrësve është pesë, nga të cilët dy janë gra. Grupi takohet dy herë në muaj.

Përshkrimi i Grupit Punues Komunal (struktura e grupit, numri mesatar i pjesëmarrësve, shpeshësia e takimeve, etj):

GPK bashkon anëtarët e GVK dhe GPI, si dhe institucione të tjera përkatëse. Numri mesatar i pjesëmarrësve është gjashtë, nga të cilët një është një grua. Grupet takohen dy herë në muaj ose kur është e nevojshme.

Plani i Përbashkët i Veprimit në fuqi? (i miratuar mes anëtarëve të GPK, duke parë nga afër nevojat dhe përparësitë e identifikuar nga komuniteti dhe është dorëzuar në Këshillin Lokal/Kryetari i Komunës për miratim):

Plani Lokal i Veprimit 20 në fuqi? (një dokument i gjerë në nivelin komunal, veprimet e të cilit janë në përputhje me Strategjinë në nivelin qendror):

ROMACTED ka përdorur Planet ekzistuese Lokale të Veprimit mbi Integrimin e Romëve në nivelin lokal duke marrë parasysh që:

- a) Planet Lokale të Veprimit janë miratuar nga asambleja lokale;
- b) ato rrjedhin nga Strategjia për Përfshirjen e Komuniteteve Romë dhe Ashkali në Shoqërinë Kosovare 2017-2021;
- c) ato mbështesin zbatimin e veprimeve në nivelin lokal;
- d) ato korrespondojnë me nevojat e komunitetit bazuar në vlerësimin e nevojave të bëra nga ROMACTED.

Takimet e Grupit Punues Komunal të ROMACTED ofruan një platformë për shqyrtimin e nevojave prioritare të komunitetit që korrespondojnë me zbatimin e planit lokal të veprimit. Fushat e mëposhtme u morën në konsideratë: arsimi, shëndetësia dhe mirëqenia sociale, banimi dhe prona, punësimi, mjedisi, subvencionet bujqësore dhe projekti i granteve të vogla ROMACTED për komunitetin.

Lista e projekteve të cilat u hartuan dhe u financuan në kuadër të Programit, si dhe ato që u hartuan me kontributin e Programit, por të financuara nga burime të tjera:

Projekti mbi "Ndërtimin e sistemit të ujërave të zeza në fshatin Srbobran" është bashkëfinancim nga Komuna (60%) dhe skema e granteve të vogla ROMACTED (40%). Projekti do të mundësojë mbylljen e rezervuarëve septikë dhe vendosjen e një sistemi të kanalizimit për herë të parë. Fshati Srbobran është gjithashtu një nga vendet e kthimit në komunë.

Sinergjitë e krijuara në nivelin lokal:

- Një takim koordinues me palët e interesit akterët për projektet/programet e lidhura me romët u mbajt në tetor 2018;
- OSBE ka marr pjesë në një nga takimet e GPK në korrik 2019;
- Sinergjia u krijua me Ministrinë e Bujqësisë dhe Pyjeve për subvencione në bujqësi - shtator 2019.

²⁰ Nëse Programi ka kontribuar në krijimin ose rishikimin e PLV-sw, ju lutemi përmendni atë. Në disa raste, nuk kishte nevojë për të miratuar Planin e Përbashkët të Veprimit veçmas, por më tepër për të rishikuar PLV rreth nevojave dhe përparësive të komunitetit.

ROMACTED në një vështrim Lokal

Emri i komunës: Lipjan

Kryetari i komunës: Z. Imri Ahmeti

ROMACTED Kontakt Personi Z. Lulzim Qerimi (nënkryetar për komunitete)

ROMACTED facilitatori/ët: Burhan Gashi

Uebfaqja e komunës: <https://kk.rks-gov.net/lipjan/>

Historiku:

Në maj të vitit 2018, u nënshkrua Memorandumi i Mirëkuptimit midis Këshillit të Evropës dhe Kryetarit të Komunës Lipjan. U emërua një pikë kontakti komunale ROMACTED nga Kryetari i Komunës për të ofruar mbështetje dhe lehtësuar procesin e zbatimit në nivelin komunal.

Grupi i Veprimit në Komunitet (GVK), Grupi Punues Institucional (GPI) dhe Grupi Punues Komunal (GPK) u krijuan zyrtarisht në Komunën e Lipjanit gjatë vitit 2018.

1. Dokumentet lokale të përgatitura brenda ROMACTED:

- Udhëzues operacional për Grupin Punues Institucional - mars 2018
- Udhëzues operacional për Grupin e Veprimit në Komunitet - mars 2018
- Vlerësimi i Nevojave të Komunës - shtator 2018
- Vlerësimi i Nevojave të Komunitetit - shtator 2018
- Vënia në hartë e palëve të interes/akterëve - shtator/tetor 2018

2. Arsimi:

- Një bursë për një student u dha nga subvencionet komunale;
- Draft rregullorja komunale për bursat aktualisht është në diskutim publik për finalizim. Përfshirja e një qasjeje pozitive për studentët romë është në shqyrtim.

3. Punësimi:

- Në bashkëpunim me organizatën VoRAE, pesë studentë u angazhuan në programin e punës praktike: dy studentë me Zyrën Komunale për Komunitete dhe Kthim, dhe tre me Qendrën Komunale për Mirëqenie Sociale.

4. Mjedisi:

- Pas kërkesës së GVK-së, një deponi mbeturinash në fshatin Hallaq është inspektuar dhe janë marrë masat e nevojshme nga autoritetet komunale.

5. Investimi në infrastrukturë (asfaltimi, sistemi i kanalizimit dhe energjia elektrike):

- Furnizimi me ujë në fshatin Medvec është përmirësuar pas një kërkesë nga GVK drejtuar autoriteteve komunale dhe ndërmarrjes së ujit;
- Është planifikuar pastrimi i shtratit të lumit në fshatin Janjevë;
- Projekti "Instalimi i ndriçimit rrugor në fshatin Medvec" është bashkëfinancim nga Komuna dhe skema e granteve të vogla ROMACTED.

6. Rinia:

- Projekti "Themelimi i qendrës rinore/të komunitetit në fshatin Janjevë" është bashkëfinancim nga Komuna dhe skemë e granteve të vogla ROMACTED.

7. Ndërtimi i kapacitetit:

Janë mbajtur ngjarjet e mëposhtme:

- Punëtorja për Planifikimin Strategjik Lokal Pjesëmarrës (tetë GVK dhe pesë pjesëmarrës të GPI) - maj 2018;
- Trajnim me autoritetet lokale për "Parimet dhe mjetet për përfshirjen e romëve në nivelin lokal" (dy pjesëmarrës të GPI) - prill 2019;
- Trajnim me GVK dhe GPI për Menaxhimin e Ciklit të Projektit (tre GVK dhe katër pjesëmarrës të GPI) - prill/maj 2019;
- Punëtori me të rinjtë në platformën www.ndreqe.com dhe hartën interaktive për kërkesat/ankesat e qytetarëve (tre pjesëmarrës të GVK) - tetor 2019;
- Trajnim për kornizën ligjore për barazinë gjinore (gjithsej 23 pjesëmarrës) - nëntor 2019;
- Punëtori për Instrumentin për Ndhimën e Para-Anëtarësimit (IPA) (tre pjesëmarrës të GPI) - janar 2020.

Përshkrimi i Grupit të Veprimit në Komunitet (numri i CAG, struktura e grupit, numri mesatar, balanci gjinor, shpeshësia e takimeve, etj.):

GVK u krijua në mars 2018. Numri mesatar i anëtarëve është tetë, nga të cilët dy janë gra. Një GVK shtesë u krijua në fshatin Janjevë / Janjevo, që përbëhej nga gjashtë anëtarë, nga të cilët dy janë gra. Grupet mblidhen së bashku të rinjtë, të kthyerit, udhëheqësit e komunitetit dhe përfaqësuesit e organizatave të shoqërisë civile rome. Takimet zhvillohen dy herë në muaj.

Përshkrimi i Grupit Punues Institucional (struktura e grupit/shërbimeve komunale ose departamenteve që marrin pjesë, numri mesatar i pjesëmarrësve, balanci gjinor, shpeshësia e takimeve, etj):

GPI u krijua në prill 2018. Grupi përfshin departamente dhe institucione komunale, puna e të cilave është e rëndësishme për çështjet që lidhen me romët. Numri mesatar i pjesëmarrësve është shtatë, nga të cilët një është një grua. Grupet takohen dy herë në muaj.

Përshkrimi i Grupit Punues Komunal (struktura e grupit, numri mesatar i pjesëmarrësve, shpeshësia e takimeve, etj):

GPK bashkon anëtarët e GPI dhe GVK, si dhe institucione të tjera përkatëse. Numri mesatar i pjesëmarrësve është nëntë, nga të cilët tre janë gra. Grupi takohet tre herë në muaj ose kur është e nevojshme.

Plani i Përbashkët i Veprimit në fuqi? (i miratuar mes anëtarëve të GPK, duke parë nga afër nevojat dhe përparësitë e identifikuar nga komuniteti dhe është dorëzuar në Këshillin Lokal/Kryetari i Komunës për miratim):

Plani Lokal i Veprimit 21 në fuqi? (një dokument i gjerë në nivelin komunal, veprimet e të cilit janë në përputhje me Strategjinë në nivelin qendror):

ROMACTED ka përdorur Planet ekzistuese Lokale të Veprimit mbi Integrimin e Romëve në nivelin lokal duke marrë parasysh që:

- a) Planet Lokale të Veprimit janë miratuar nga asambleja lokale;
- b) ato rrjedhin nga Strategjia për Përfshirjen e Komuniteteve Romë dhe Ashkali në Shoqërinë Kosovare 2017-2021;
- c) ato mbështesin zbatimin e veprimeve në nivelin lokal;
- d) ato korrespondojnë me nevojat e komunitetit bazuar në vlerësimin e nevojave të bëra nga ROMACTED.

Takimet e Grupit Punues Komunal të ROMACTED ofruan një platformë për shqyrtimin e nevojave prioritare të komunitetit që korrespondojnë me zbatimin e planit lokal të veprimit. Fushat e mëposhtme u morën në konsideratë: arsimi, punësimi, mjedisi, infrastruktura dhe dhe projekti i granteve të vogla ROMACTED për komunitetin.

Lista e projekteve të cilat u hartuan dhe u financuan në kuadër të Programit, si dhe ato që u hartuan me kontributin e Programit, por të financuara nga burime të tjera:

Projektet për "Instalimin e ndriçimit të rrugës në fshatin Medvec" dhe "Themelimi i qendrës rinore /komunitetit në fshatin Janjevë " janë bashkëfinancim nga Komuna (60%) dhe skema e granteve të vogla ROMACTED (40%).

Sinergjitë e krijuara në nivelin lokal:

- Një takim koordinues me palët e interes/akterët për projektet/programet e lidhura me romët u mbajt në tetor 2018;
- OSBE mori pjesë në një nga takimet e GPK-së në gusht 2019;
- Takime të përbashkëta me The Idea Partnership dhe komunitetin dhe shkëmbimin e të dhënave - mars 2019.

²¹ Nëse Programi ka kontribuar në krijimin ose rishikimin e PLV-sw, ju lutemi përmendni atë. Në disa raste, nuk kishte nevojë për të miratuar Planin e Përbashkët të Veprimit veçmas, por më tepër për të rishikuar PLV rreth nevojave dhe përparësive të komunitetit.

ROMACTED në një vështrim Lokal

Emri i komunës: Mitrovica e jugore

Kryetari i komunës: Z. Agim Bahtiri

ROMACTED Kontakt Personi Z. Fitim Rama (Kordinatori për të drejtat e njeriut)

ROMACTED facilitatori/ët: Jehona Xhaferi

Uebfaqja e komunës: <https://kk.rks-gov.net/mitrovicjeejugut/>

Historiku:

Në maj 2018, u nënshkrua Memorandumi i Mirëkuptimit midis Këshillit të Evropës dhe Kryetarit të Komunës së Mitrovicës jugore. Një pikë kontakti komunale ROMACTED u emërua nga Kryetari i Komunës për të ofruar mbështetje dhe lehtësuar procesin e zbatimit në nivelin komunal.

Grupi i Veprimit në Komunitet (GVK), Grupi Punues Institucional (GPI) dhe Grupi Punues Komunal (GPK) u krijuan zyrtarisht në komunën e Mitrovicës jugore gjatë vitit 2018.

Dokumentet lokale të përgatitura brenda ROMACTED:

- Udhëzues operacional për Grupin Punues Institucional - mars 2018
- Udhëzues operacional për Grupin e Veprimit në Komunitet - mars 2018
- Vlerësimi i Nevojave të Komunës - gusht 2018
- Vlerësimi i Nevojave të Komunitetit - shtator 2018
- Vënia në hartë e palëve të interes/akretëve - nëntor 2018

2. Arsimi:

- Komuna po shqyrton mbështetje financiare për të paktën një student nga komuniteti Rom me bursë në vitin 2020 kur të publikohet thirrja për aplikime;

- Rregullorja komunale për bursat u diskutua në seancën dëgjimore publike në fillim të vitit 2020. Personi komunal i kontaktit ROMACTED ka rekomanduar përfshirjen e qasjes pozitive për studentët romë.

3. Punësimi:

- Komuna ka konsideruar praktikën për studentët romë, por asnjë kërkesë nuk është paraqitur ende nga komuniteti.

4. Banimi dhe Prona:

- Një takim informues për të drejtat e pronës u organizua midis komunitetit dhe departamenteve përkatëse komunale. Pesë raste individuale u morën nga departamenti i gjeodezisë dhe kadastrës.

5. Infrastruktura:

- Projekti komunal për "Lumin Sitnica" është duke u implementuar dhe mbulon lagjen "2 Korriku". Riparimet në bregun e lumenjve u kërkuan nga komuniteti dhe u theksuan në vlerësimin e nevojave të komunitetit. Përveç riparimeve të bregut të lumit që do të parandalojë përmytjen, ky projekt përfshin edhe trotuarin dhe ndriçimin e rrugës. Projekti do të përfundojë në vitin 2020.

6. Mjedisi

- Pastrimi i "Lumit Trepça" i cili është afër "lagjes 2 Korriku" është realizuar dhe po mirëmbahet.

7. Regjistrimi civil për fëmijët e riatdhesuar:

- Departamenti i Administrimit dhe Shërbimeve Publike ka liruar grupet e cënueshme, përfshirë komunitetet rome, nga pagesa e tarifës për marrjen e dokumentacionit civil.

8. Ndërtimi i kapacitetit:

Janë mbajtur ngjarjet e mëposhtme:

- Punëtorja për Planifikimin Strategjik Lokal Pjesëmarrës (katër pjesëmarrës të GVK dhe 12 pjesëmarrës të GPI) - maj 2018;
- Trajnim me autoritetet lokale për "Parimet dhe mjetet për përfshirjen e romëve në nivelin lokal" (katër pjesëmarrës të GPI) - prill 2019;
- Trajnim me GVK dhe GPI për Menaxhimin e Ciklit të Projektit (dy GVK dhe katër pjesëmarrës të GPI) - prill/maj 2019;
- Punëtori me të rinjtë në platformën www.ndreqe.com dhe hartë interaktive për kërkesat/ankesat e qytetarëve (katër pjesëmarrës të GVK) - tetor 2019;
- Trajnim për kornizën ligjore për barazinë gjinore (gjithsej 23 pjesëmarrës) - nëntor 2019;
- Punëtorja për Instrumentin për Ndihmën e Para-Anëtarësimit (katër pjesëmarrës të GPI) - janar 2020.

Përshkrimi i Grupit të Veprimit në Komunitet (numri i GVK, struktura e grupit, numri mesatar, balanci gjinor, shpeshtësia e takimeve, etj.):

GVK u krijua në mars 2018. Numri mesatar i anëtarëve është tetë, nga të cilët dy janë gra. Grupi mbledh së bashku të rinj, të kthyer, udhëheqës të komunitetit dhe përfaqësues të organizatave të shoqërisë civile rome. GVK mbledhet dy herë në muaj.

Përshkrimi i Grupit Punues Institucional (struktura e grupit/shërbimeve komunale ose departamenteve që marrin pjesë, numri mesatar i pjesëmarrësve, balanci gjinor, shpeshtësia e takimeve, etj):

GPI u krijua në prill 2018. Grupi përfshin departamente dhe institucione komunale, puna e të cilave është e rëndësishme për çështjet që lidhen me romët. Numri mesatar i pjesëmarrësve është tetë, nga të cilët dy janë gra. Grupi takohet dy herë në muaj.

Përshkrimi i Grupit Punues Komunal (struktura e grupit, numri mesatar i pjesëmarrësve, shpeshtësia e takimeve, etj):

GPK bashkon anëtarët e GPI dhe GVK, si dhe institucione të tjera përkatëse. Numri mesatar i pjesëmarrësve është tetë, nga të cilët dy janë gra. Grupi takohet dy herë në muaj ose kur është e nevojshme.

Plani i Përbashkët i Veprimit në fuqi? (i miratuar mes anëtarëve të GPK, duke parë nga afër nevojat dhe përparësitë e identifikuara nga komuniteti dhe është dorëzuar në Këshillin Lokal/Kryetari i Komunës për miratim):

Plani Lokal i Veprimit 22 në fuqi? (një dokument i gjerë në nivelin komunal, veprimet e të cilit janë në përputhje me Strategjinë në nivelin qendror):

ROMACTED ka përdorur Planet ekzistuese Lokale të Veprimit mbi Integrimin e Romëve në nivelin lokal duke marrë parasysh që:

- a) Planet Lokale të Veprimit janë miratuar nga asambleja lokale;
- b) ato rrjedhin nga Strategjia për Përfshirjen e Komuniteteve Romë dhe Ashkali në Shoqërinë Kosovare 2017-2021;
- c) ato mbështesin zbatimin e veprimeve në nivelin lokal;
- d) ato korrespondojnë me nevojat e komunitetit bazuar në vlerësimin e nevojave të bëra nga ROMACTED.

Takimet e Grupit Punues Komunal të ROMACTED ofruan një platformë për shqyrtimin e nevojave prioritare të komunitetit që korrespondojnë me zbatimin e planit lokal të veprimit. Fushat e mëposhtme u morën në konsideratë: arsimi, punësimi, strehimi dhe prona, infrastruktura, mjedisi, regjistrimi civil për fëmijët e riatdhesuar dhe projekti i granteve të vogla ROMACTED për komunitetin.

Lista e projekteve të cilat u hartuan dhe u financuan në kuadër të Programit, si dhe ato që u hartuan me kontributin e Programit, por të financuara nga burime të tjera:

Projekti mbi "Përmirësimin e infrastrukturës në 2 lagje Korriku" është bashkëfinancim nga Komuna (60%) dhe Skema e Granteve të vogla ROMACTED (40%). Projekti mbulon tre rrugë brenda lagjes.

Sinergjitë e krijuara në nivelin lokal:

- Një takim koordinues me palët e interes/akterët për projektet/programet e lidhura me romët u mbajt në tetor 2018;
- OSBE mori pjesë në një nga takimet e GPK-së në korrik 2019.

²² Nëse Programi ka kontribuar në krijimin ose rishikimin e PLV-sw, ju lutemi përmendni atë. Në disa raste, nuk kishte nevojë për të miratuar Planin e Përbashkët të Veprimit veçmas, por më tepër për të rishikuar PLV rreth nevojave dhe përparësive të komunitetit.

ROMACTED në një vështrim lokal

Emri i Komunës: Komuna e Obiliqit

Kryetari i Komunës: Z. Xhafer Gashi

ROMACTED Kontakt Personi: Znj. Majlinda Kutllovci (zyrtare në departamentin e arsimit)

ROMACTED facilitatori/ët: Dejan Radivojević

Uebfaqja e komunës: <https://kk.rks-gov.net/obiliq/>

Historiku:

Në maj të vitit 2018, u nënshkrua Memorandumi i Mirëkuptimit midis Këshillit të Evropës dhe Kryetarit të Komunës së Obiliqit. Një pikë kontakti komunale ROMACTED u emërua nga Kryetari i Komunës për të ofruar mbështetje dhe për të lehtësuar procesin e zbatimit në nivelin komunal.

Grupi i Veprimit në Komunitet (GVK), Grupi Punues Institucional (GPI) dhe Grupi Punues Komunal (GPK) u krijuan zyrtarisht në Komunën e Obiliq gjatë vitit 2018.

Dokumentet lokale të përgatitura brenda ROMACTED:

- Udhëzues operacional për Grupin Punues Institucional - mars 2018
- Udhëzues operacional për Grupin e Veprimit në Komunitet - mars 2018
- Vlerësimi i Nevojave të Komunës - gusht 2018
- Vlerësimi i Nevojave të Komunitetit - shtator 2018
- Vënia në hartë e palëve të interesit/akterëve - shtator/tetor 2018

2. Arsimi:

- Komuna e Obiliqit është komuna kryesore në rishikimin e rregulloreve komunale për bursat për arsimin terciar dhe përfshirë qasjen afirmative për studentët romë;
- Pavarësisht nga mundësia për vitin akademik 2019-2020, asnjë student nga komuniteti rom nuk ka aplikuar për bursë.

3. Punësimi:

- Dy studentë ishin të angazhuar në programin e praktikës në Zyrën Komunale për Komunitete dhe Kthim.

4. Subvencione për bujqësi

- Një fermer ka marr ndihmë në aplikimin për subvencione për skemën e granteve në Ministrinë e Bujqësisë. Vendimi për kërkesën është akoma në pritje.

5 Banimi dhe Prona

- Një takim informativ për të drejtat e strehimit u organizua midis GVK, anëtarëve të komunitetit dhe departamenteve përkatëse komunale.

6. Infrastruktura (sistemi i kanalizimit, asfaltimi dhe ndriçimi i rrugëve)

- Riparimet në rrjetin e ujërave të zeza dhe ujërave u kryen në fshatin Plemetin;
- Rehabilitimi i rrugës është bërë në rrugën Sokoli në fshatin Plemetina;
- Një kërkesë së bashku me një peticion nga një anëtar i GVK-së është dorëzuar në Shërbimin e Shpërndarjes së Energjisë Elektrike në Kosovë për zëvendësimin e transformatorit elektrik për energji të azhuruar në fshatin Plemetinë;
- Projekti "Ndërtimi i një Parku të Komunitetit në fshatin Plemetina" është bashkëfinancim nga Komuna dhe skema e granteve të vogla të ROMACTED.

7. Mjedisi

1. Koshat e mbeturinave dhe, kur është e nevojshme, kontejnerët janë kërkuar nga komuniteti Rom. Komuna i ka përfshirë këto kërkesa në Planin Lokal të Veprimit që do të sigurohen gjatë vitit 2020.

8. Ndërtim kapaciteti:

Janë mbajtur ngjarjet e mëposhtme:

- Punëtorja për Planifikimin Strategjik Lokal Pjesëmarrës (pesë GVK dhe katër pjesëmarrës të GPI) - maj 2018;
- Trajnim me autoritetet lokale për "Parimet dhe mjetet për përfshirjen e romëve në nivelin lokal" (tre pjesëmarrës të GPI) - prill 2019;
- Trajnim me GVK dhe GPI për Menaxhimin e Ciklit të Projektit (tre GVK dhe tre pjesëmarrës të GPI) - prill/maj 2019;
- Punëtori me të rinjtë në platformën www.ndreqe.com hartë interaktive për kërkesat / ankesat e qytetarëve - tetor 2019;
- Trajnim për kornizën ligjore për barazinë gjinore (gjithsej 23 pjesëmarrës) - nëntor 2019;
- Punëtori për Instrumentin për Ndhimën e Para-Anëtarësimin (dy pjesëmarrës të GPI) - janar 2020.

Përshkrimi i Grupit të Veprimit në Komunitet (numri i GVK, struktura e grupit, numri mesatar, balanci gjinor, shpeshësia e takimeve, etj.):

GVK u krijua në mars 2018. Numri mesatar i anëtarëve është tetë, nga të cilët një është një grua. Grupi mbledh së bashku të rinj, të kthyer, udhëheqës të komunitetit dhe përfaqësues të organizatave të shoqërisë civile rome. GVK mbledhet dy herë në muaj.

Përshkrimi i Grupit Punues Institucional (struktura e grupit / shërbimeve komunale ose departamenteve që marrin pjesë, numri mesatar i pjesëmarrësve, balanci gjinor, shpeshësia e takimeve, etj):

GPI u krijua në prill 2018. Grupi përfshin departamente dhe institucione komunale, puna e të cilave është e rëndësishme për çështjet që lidhen me romët. Numri mesatar i pjesëmarrësve është pesë, nga të cilët dy janë gra. Grupi takohet dy herë në muaj.

Përshkrimi i Grupit Punues Komunal (struktura e grupit, numri mesatar i pjesëmarrësve, shpeshësia e takimeve, etj):

GPK bashkon anëtarët e GPI dhe GVK, si dhe institucione të tjera përkatëse. Numri mesatar i pjesëmarrësve është shtatë, nga të cilët një është një grua. Grupi takohet dy herë në muaj ose kur është e nevojshme.

Plani i Përbashkët i Veprimit në fuqi? (i miratuar mes anëtarëve të GPK, duke parë nga afër nevojat dhe përparësitë e identifikuar nga komuniteti dhe është dorëzuar në Këshillin Lokal/Kryetari i Komunës për miratim):

Plani Lokal i Veprimit 23 në fuqi? (një dokument i gjerë në nivelin komunal, veprimet e të cilit janë në përputhje me Strategjinë në nivelin qendror):

ROMACTED ka përdorur Planet ekzistuese Lokale të Veprimit mbi Integrimin e Romëve në nivelin lokal duke marrë parasysh që:

- a) Planet Lokale të Veprimit janë miratuar nga asambleja lokale;
- b) ato rrjedhin nga Strategjia për Përfshirjen e Komuniteteve Romë dhe Ashkali në Shoqërinë Kosovare 2017-2021;
- c) ato mbështesin zbatimin e veprimeve në nivelin lokal;
- d) ato korrespondojnë me nevojat e komunitetit bazuar në vlerësimin e nevojave të bëra nga ROMACTED.

Takimet e Grupit Punues Komunal të ROMACTED ofruan një platformë për shqyrtimin e nevojave prioritare të komunitetit që korrespondojnë me zbatimin e planit lokal të veprimit. Fushat në vijim u morën në konsideratë: arsimi, punësimi, subvencionet bujqësore, strehimi dhe prona, infrastruktura, mjedisi, dhe projekti i granteve të vogla ROMACTED për komunitetin.

Lista e projekteve të cilat u hartuan dhe u financuan në kuadër të Programit, si dhe ato që u hartuan me kontributin e Programit, por të financuara nga burime të tjera: Projekti i granteve të vogla ROMACTED për komunitetin

Një projekt mbi "Ndërtimin e një Parku të Komunitetit në fshatin Plemetinë" është bashkëfinancim nga Komuna (60%) dhe skema e granteve të vogla ROMACTED (40%). Projekti do të shndërrojë deponinë në një park të komunitetit dhe faza e dytë e projektit parashikon shtimin e një fushe sportive.

Sinergjitë të krijuara në nivelin lokal:

- Një takim koordinues me palët e interes/akterët për projektet/programet që lidhen me romët u mbajt në tetor 2018;
- OSBE mori pjesë në një nga takimet e GPK-së në korrik 2019;
- Sinergjia u krijua me kërkesën e Ministrisë së Bujqësisë dhe Pyjeve për subvencione në bujqësi - shtator

²³ Nëse Programi ka kontribuar në krijimin ose rishikimin e PLV-sw, ju lutemi përmendni atë. Në disa raste, nuk kishte nevojë për të miratuar Planin e Përbashkët të Veprimit veçmas, por më tepër për të rishikuar PLV rreth nevojave dhe përparësive të komunitetit.

ROMA ACTED

*Promoting good governance
and Roma empowerment
at local level*

SQI

Këshilli i Evropës është organizata kryesore e kontinentit për të drejtat e njeriut. Në të bëjnë pjesë 47 shtete anëtare, duke përfshirë të gjitha shtetet anëtare të Bashkimit Evropian. Të gjithë shtetet anëtare të Këshillit të Evropës kanë nënshkruar Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut, dokument i cili është hartuar për të mbrojtur të drejtat e njeriut, demokracinë dhe shtetin e së drejtës. Gjykata Evropiane mbikëqyr zbatimin e Konventës nga shtetet anëtare.

www.coe.int

Shtetet Anëtare të Bashkimit Evropian kanë vendosur të lidhin së bashku dijen, burimet dhe fatet e tyre. Së bashku, ata kanë ndërtuar një zonë të stabilitetit, demokracisë dhe zhvillimit të qëndrueshëm, duke e ruajtur kulturën diversitetit, tolerancën dhe liritë individuale. Bashkimi Evropian është i angazhuar t' i ndajë arritet dhe vlerat e tij me vendet dhe popujt përtej kufijve të saj.

<http://europa.eu>

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe